

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS KOMUNIKACIJOS INSTITUTAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS KATEDRA

Genė Pučinskienė

**KINO TEATRO VEIKLA TENKINANT
JAUNIMO POREIKIUS**

Magistro diplominis darbas
(Socialinis darbas / kultūros institucijų vadyba)

Mokslinis vadovas
doc. dr. J. Kievišas

Vilnius, 2005

Turinys

Įvadas	5
1. Kinas ir jaunimo laisvalaikio poreikiai	8
1.1. Kino meno ištakos.....	8
1.2. Kino rinka Lietuvoje.....	11
1.3. Jaunimo poreikiai ir laisvalaikio kultūra.....	20
1.4. Jaunimo vertybinės orientacijos, kultūrinis identitetas ir vizualinė kultūra.....	25
1.5. Valstybės jaunimo politika.....	31
1.6. Jaunimo kultūros situacija Panevėžio mieste	34
2. Kino teatro veiklos socialinė ugdomoji funkcija	41
2.1. Kino teatro resursai.....	41
2.2. Kino teatro veiklos rūšys.....	47
2.3. Kino teatro veiklos strateginės kryptys.....	49
2.4. Kino teatro lankymo veiksniai.....	54
3. Kino teatro veikla jaunimo kultūros kontekste	60
3.1. Jaunimo interesus kinui.....	61
3.2. Kino teatro veiklos bruožai.....	66
3.3. Kino teatro populiarumas jaunimo tarpe.....	71
Išvados	76
Rekomendacijos	77
Literatūros sąrašas	78
Santrauka anglų kalba	81
Priedai	82

Temos aktualumas

Kinas yra kultūros vertybė. Jis turėtų būti remiamas ir puoselėjamas kaip ir kitos meno rūšys (dailė, teatras, muzika). Tai vienas demokratiškiausių, lengviausiai pasiekiamų, mobiliusių menų. Pastaraisiais metais Lietuvoje per metus įvyksta apie 220 naujų filmų premjerų. Daugumai iš jų galima pritaikyti kino, kaip meno kūrinio, kriterijus. Siekiant teisiškai apibrėžti kino veiklą 2001 metais buvo priimtas LR Kino Įstatymas nustatantis kino valstybinio valdymo pagrindus, nacionalinio filmo sąvoką, nacionalinių filmų gamybos, platinimo ir viešo rodymo tvarką bei finansavimą ir užsienio filmų platinimo bei viešo rodymo tvarką Lietuvos Respublikoje. Tačiau šis įstatymas daugiausia palietė kino kūrėjus, o ne kino rodytojus - kino teatrus. Lietuvoje nėra kino meno sklaidos politikos. Šiandien kino teatrų kaip kino meno ir kultūros ugdymo institucijų padėtis problematiška.

Lietuvoje vyrauja požiūris į kiną, kaip į komercinę pramogą, tačiau dėl mažos šalies kino rinkos, kino teatrai nuolat patiria finansines krizes. Net ir komercinių filmų rodymas kino teatrams už Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos ribų pelno neduoda. Nesant valstybinės kino meno sklaidos politikos, kino teatrai neskatinami rodyti nekomercinį kiną.

Lietuvoje 1990 metais prasidėjusi kino teatrų krizė stabilizavosi 2000 metais Kino žiūrovų lankomumo piko viršūnė – 2,4 mln. buvo pasiekta 2001 metais. Nuo to laiko jau treči metai kai kino teatruose lankytojų skaičius nuolat mažėja. Manytina, kad tai naujos kino krizės apraiška. Pagal 2003 metų statistiką vienas Lietuvos gyventojas per metus kino teatre apsilankė 0,46 karto, kai tuo tarpu Estijoje – 1,1 karto, Didžiojoje Britanijoje – 2,9 karto, Ispanijoje – 3,4 karto. Nors kino teatrų materialinė bazė mažai kuo skiriasi nuo Europos kino teatrų, tačiau žiūrovų aktyvumu Lietuva paskutinė Europoje.

Panevėžio mieste iš keturių kino teatrų išlikęs vienas didžiausių - kino teatras „Garsas“. Didelis kino teatras mažame mieste, kai gyventojų skaičius siekia tik 118 tūkst. žiūrovų lankomumas ypač aktuali problema. Nors šiandien Panevėžyje kaip ir visoje Lietuvoje į kiną ateina kas antras miesto gyventojas, kino teatrui „Garsas“ to per mažai, kad galėtų pelningai dirbti.

Lietuvoje iki šiol kino teatrų veikla nėra atsidūrusi mokslininkų, ekonomistų akirtyje dėl mažo šios veiklos verslumo, nenagrinėta ir kino teatro veiklos socialinė ugdomoji funkcija. Kultūros ir kino politikos klausimais rašė H. Ungureit (2004), R. Rauhe (2004), A. Matulionis` (2000), R. Bieliauskienė (2004), A. Gaižutis (2001). Kultūros socialines, ugdomąsias funkcijas nagrinėjo I. Leliūgienė (2001), G. Kvietkienė (1996), V. Matulionis (2000), S. Dapkienė (1998) ir kt. Jaunimo poreikius ir jo kultūrinį identitetą

nagrinėjo daugelis mokslininkų: C. Johnson (2001), E. Krukauskienė (2003), V. Žilinskaitė (2003) ir kt.

- Lietuvoje pakankamai aštri jaunimo laisvalaikio praleidimo problema. Nors jaunimo politika suformuluota ir įteisinta įstatymais, o jaunimo laisvalaikiu rūpinasi begalės institucijų, tačiau kasmet daugėja nusikaltimų, padarytų nepilnamečių. Jaunimo užimtumas – nusikalstamumo prevencijos ašis.

Kino teatrų pagrindiniai lankytojai - 16-30 metų jaunimas, todėl svarbu išsiaiškinti jų poreikius ir per vieną iš prieinamiausių meno formų – kiną - ugdyti jaunuomenės kultūrą. Tai leistų išspręsti dvi problemas:

- komerciškai merdintys kino teatrai galėtų vykdyti kino meno sklaidą, ruošti edukacines programas jaunimui ir taip ugdyti naujos kartos žiūrovą.
- pagerėtų jaunimo laisvalaikio turiningumas, koreguotųsi jaunimo kultūros raiška.

Programos ir projektai jaunimui praplėstų kino teatro veiklą ir ženkliai veiktų jaunimo kultūrą. Norint siekti šio tikslo svarbu suvokti jaunimo interesus ir poreikius. Tai pagrindas koreguoti kino teatro veiklą ir prisidėti ugdant jaunimo kultūrą. Todėl kino teatro veikla, tenkinanti jaunimo poreikius yra aktuali pedagoginė problema.

Tyrimo objektas: kino teatro veikla

Tyrimo problema: kino teatro veikla tenkinant jaunimo poreikius.

Tyrimo tikslas: įvertinti kino teatro veiklą, kuri tiktų tenkinti jaunimo poreikius.

Teoriniai teiginiai: kino teatro veikla,
jaunimo kultūriniai poreikiai,
kino teatro strateginės kryptys.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti kino teatro veiklos vertinimo aspektus analizuojant literatūrą apie kiną, kultūros vadybą, jaunimo poreikius, bei meno socialinę ugdomąją funkciją.
2. Ištirti jaunimo požiūrį į kino teatrą ir jo veiklą.
3. Išanalizuoti kino teatro veiklą, kaip jaunimo kultūros veiksmą.
4. Suformuluoti kino teatro veiklos strategines kryptis.

Tyrimo hipotezė: labiau sudominti jaunimą kino menu galima, jeigu būtų ruošiamos jaunimo poreikius atitinkančios edukacinės programos, kino festivaliai, retrospektyvos, panaudojamos išskirtinės marketingo priemonės kainų politikoje ir reklamoje.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė,
- Įstatymų ir dokumentų, reglamentuojančių kino ir jaunimo veiklą, analizė,

- Kino teatro veiklos analizė,
- Jaunimo anketavimas,
- Tyrimo duomenų lyginamoji analizė ir apibendrinimas.

Tyrimo imtis: 200 jaunuolių. Tyrimui parenkamas akademinis jaunimas iš skirtingu mokslo institucijų, o dirbantis jaunimas turintis skirtingą išsilavinimą. Iki 70 proc. kino teatro lankytojų yra 16-30 metų jaunimas.

Tyrimo organizavimas ir eiga: Tyrimas vykdomas nuo 2004 metų spalio mėnesio iki 2005 metų vasario mėnesio Panevėžio mieste, kino teatre „Garsas“.

I etapas: 2004m. spalio – 2005 m. gegužė.

Literatūros, mokslinių publikacijų ir dokumentų paieška vykdoma bibliotekose ir internetu. Literatūros apie kino meną, kultūros vadybą, jaunimo poreikius ir jo kultūrinę identitetą analizė

II etapas: 2004 m. spalio - gruodžio mėnesiai.

Kino teatro veiklos analizė, anketos paruošimas.

III etapas: 2005 m. sausis.

Vykdoma jaunimo apklausa.

IV etapas: 2004 m. spalio – 2005 m. gegužė.

Magistrinio darbo rašymas. Tyrimo rezultatų analizė ir apdorojimas.

Teorinis naujumas ir praktinė reikšmė:

1. Pasiūlytas kino teatro veiklos empirinis vertinimas atskleidė tris pagrindinius jos rodiklius: lankytojų interesą kinui, kino teatro veiklos aktualumą ir kino teatro populiarumą.
2. Suformuluotos aktualios kino teatro veiklą koreguojančios strateginės kryptys: kino meno sklaida, mėgėjiško kino populiarinimas, jaunimo kūrybinės laboratorijos, sociokultūrinės komunikacijų paslaugos.
3. Sukurta jaunimo poreikius kino menui ugdanti priemonių sistema: edukacinė programa „Kino pamokos“, kino retrospektyvos, kino festivaliai, jaunimo nevyriausybinių organizacijų veikla, jaunimo užimtumo programos.

Darbo struktūra ir apimtis:

Magistrinį darbą sudaro įvadas, trys dalys: kinas ir jaunimo laisvalaikio poreikiai, kino teatro veiklos socialinė ugdomoji funkcija, kino teatro veikla jaunimo kultūros kontekste, išvados, literatūros sąrašas iš 50 šaltinių, santrauka anglų kalba. Prieduose pateikta: kino teatro valdymo schema, ataskaita tyrimo duomenų lentelės, , anketa. Magistrinio darbo apimtis – 84 lapai.

1. Kinas ir jaunimo laisvalaikio poreikiai

Kinas – vienas iš demokratiškiausių, lengviausiai pasiekiamų, mobiliausių menų, šiandien daugumos laikomas tik komercine pramoga. Per pastarąjį penkiolika metų į Lietuvą įvežti ir rodyti komerciniai filmai išugdė ir naujos kartos kino žiūrovą. Kinas pakankamai įtaigus ir populiarus jaunimo tarpe. Vizualinis menas įtakoja jaunimo kultūrinę raišką.

1.1. Kino meno ištakos

Didžiausias XIX amžiaus išradimas – kinas, užgimęs iš šešėlių ir optinių apgaulių. Jis glaudžiai susijęs su epochos ekonomine ir socialine raida ir gimė tada, kai buvo pakankamai išvystyta technika.

1895 m. gruodžio 25 dieną broliai Lui ir Ogiustas Liumjerai Paryžiaus kavinėje „Grand Cafe“ surengė pirmąjį mokamą „Cinematographe“ seansą. Nuo to laiko audringą gyvenimą (realų ir sukurtą) galima išsaugoti kino juostoje ir pasitelkus kino aparatą „tikroviškai“ atkurti ekrane. Šis procesas, kadaisė prasidėjęs mugės aikštėje, persikėlė į kino teatrus, kino rūmus, namų kinas, televizorių ekranus, didžiulius kino centrus. Judantys paveikslėliai pradžioje buvo nespaltoti ir nebylūs, vėliau tapo spalvoti, o ilgainiui įgavo muzikinį pritarimą. Dar vėliau atsirado garsai, kalba, triukšmai, ir muzika prisijungė prie jų. Šiandien didžiuliame ekrane atkuriamus vaizdus lydi Dolby stereo sistemos garsas. Kinas, kaip vienas iš naujausių menų, itin priklausomas nuo mokslo ir technologijos. D. Parkinsono teigimu, kinas yra pirmoji meno forma, pagrįsta mašinių, šešėlių kuriama iliuzija (Parkinsonas, 1999). Kinas praplėtė žmogaus išgyvenimų erdvę, peržengdamas tikrovės ribas ir toldamas nuo jos.

Pradžioje O. ir L. Liumjerai statydavo kamerą gatvėje ir filmuodavo iš fabriko išeinančius darbininkus, į stotį atvažiuojančius traukinius, individualų ir visuomeninį žmonių elgesį, t.y., filmuodavo dokumentikai. Lygia greta Melies kūrė „dirbtinį“ pasaulį kino ateljė, išgalvodamas naujas biografijas, keliones į mėnulį, pasakų personažus, įvairiausias sumaištis, retai sutinkamas realiame gyvenime. Iki šiol tebevyksta tolesnė abiejų šių kino krypčių raida ir nuolatinis jų kryžminimas, stengiantis nustebinti, pritrenkti, išgąsdinti, nuraminti, sukiršinti, ideologiškai paveikti, sujaudinti žiūrovus. Septintaisiais

kino egzistavimo metais pradėti kurti specialūs filmais mokslo reikmėms. Filmai, skirti ne pramogai, ne žmonių linksminimui, o švietimui, pasak V. Mikalausko, buvo pavadinti „protinguoju kinematografu“ (Mikalauskas, 1999: 74). Trys kino kryptys gimusios beveik vienu metu - meninis, dokumentinis ir šviečiamasis kinas - toliau savarankiškai plėtojosi skirtingai.

Sparčiai vystantis kinui, susikūrė didžiulė pramonė, amatininkų dirbtuvės, meno studijos, gimė kino žvaigždės. Ch. Chaplinas genialiai ir išmintingai juokino viso pasaulio žmones; L. Bunuellis ryžtingai įsiveržė į siurrealistinį sapno pasaulį; O. Wellesas susiejo psichologinius ir visuomeninius mechanizmus, kurdamas didžiules žmonių dramas; Fritzas Langas ir Friedrichas Vilhelmas Murnau gilinosi į išorinės regimybės paslaptis ir pirmines priežastis; Eisensteinas, Godardas ir Kluge esamą ir išgalvotą tikrovę montavo kurdami naujus žmonių ir epochos paveikslus. Kartais paprastai, kartais sudėtingai buvo pasakojamos istorijos - literatūrinės, istorinės, dabarties, iš kurių atsirado stereotipai, žanrai, kino žvaigždės. „Kinas apima daug ką; tai svajonių fabrikas, propagandos priemonė, masių pramoga, individualus menas, fabrikinis menas“ (Ungureit, 2004: 228).

Kaip teigia prancūzų filosofas J. Devidas, „kinas - liaudies menas, vienintelis, didis. Kinas yra daugybės įvairovių menas. Kinas - didžiulis, paslaptingas, vaikiškas, besaikis malonumas“ (Devidas, 2001: 78). Kino operatorius V. Mikalauskas kinematografiją pavadino „sintetiniu menu, nes ji sujungė literatūrą, dailę, muziką, architektūrą, teatrą“ (Mikalauskas, 1967: 3).

Iš tiesų kinas yra vienas iš demokratiškiausių ir lengviausiai prieinamų menų, tačiau šiandien Lietuvoje visai nepelnytai tapęs trečiarūšiu. Dėl liaudiškumo per savo istoriją jis buvo įvairiais būdais veikiamas politinių ir ekonominių sąlygų. Kinas, kaip ir kiti tradiciniai ar originalūs menai, neišvengia nuopolių bei įvairovės. Teatras, muzika, vaizduojamasis menas, literatūra irgi švytuoja tarp to, kas masiška, paprasta, lengvai suprantama, ir diferencijuotos meninės raiškos, turinčios išliekamąją vertę. Kiekviena meno naujovė kelia tam tikrą priešpriešą. Kai XIX a. pabaigoje atsirado kinas, sunerimo spausdinto teksto skaitytojai ir teatro žiūrovai, būgštavę dėl savo meno rūšies autonomijos, auros ir galios. Pamažu augant kultūriniam kino autoritetui, šimtmečio viduryje atsirado nauja, dar masiškesnė meno ir informacijos skleidimo priemonė - televizija. Kino šalininkai tada taip pat skundėsi netektimi. Jų manymu, filmai turi teisę egzistuoti tik kino teatre, didžiuliame ekrane.

Šiandien nė vienas filmas nestatomas vien kinui: daugybė jų kuriami tiesiog televizijai ir tik kartais pasiekia kino ekranus. Pats kinas keičiasi, kaip, jam atsiradus, keitėsi literatūra ir teatras. Filmų kūrėjai nuo pat pradžių rūpinosi, kaip padidinti filmų

estetinę vertę, kaip suteikti svarumo turiniui. 1908 m. įkurta „Film d'Art“ bendrija paskatino kino raidą, suteikdama jam didžiulį socialinį ir meninį prestižą. Šiandien „Film d'Art“ tapo intelektualaus kino ženklu.

Kino menas ypatingas tuo, kad suartina, suvienija skirtingą publiką ir leidžia pajusti vidinį artumą tam, kas rodoma ekrane. Žiūrovai kino seanso metu pradeda nesąmoningai komunikuoti. J. Devido manymu, kinematografija ir psichoanalizė yra tikros amžininkės: pats filmo detalių matymas ir suvokimas yra tiesiogiai susijęs su psichoanalizės metodais“ (Devidas, 2001: 79). Pavyzdžiui, žiūrėjimas siaubo filmų yra bandymas įveikti savo nerimą, ir tai daroma pasitelkiant kino meną. Meniniai vaizdiniai savaip nuteikia žiūrovus būsimoms situacijoms, padaro jas ne tokias baisias. Kino meno paslaptis yra ta, kad jis visus priverčia kartu mąstyti, tikėti netikint.

Pasaulinėje rinkoje sukasi tūkstančiai filmų kopijų, jaudindamos milijonus žiūrovų visame pasaulyje, ir tai vyksta beveik tuo pat metu, kolektyviai. Jei filmas būtų žiūrimas individualiai ar namie, jis taip neveiktų. Kinas – kolektyvinis reiškinys, bendras reginys ir interpretacija, bet tuo pat metu salėje kiekvienas žiūrovas yra vienas akis į akį su tuo, kas rodoma ekrane. Kaip tik čia ir yra kino teatrų sėkmė ir išskirtinumas. Kine išardomi socialiniai ryšiai ir žiūrovai sujungiami kitais saitais. „Kino salėje vyksta psichoanalitinio tipo neutralizacija: aš esu vienas su savimi, tačiau esu atviras visų pasikeitimų žaismei“ (Devidas, 2001: 80). H. Ungureit mano, kad stiprus bendrystės išgyvenimas užtemdytoje salėje – tai klasikinės teatro ar koncerto viešuomenės tąsa kitomis priemonėmis (H. Ungureit, 2004: 227).

Kino menas seniai peržengė Europos šalių sienas. Tolerantiški, smalsūs, gerbiantys skirtumus europiečiai pateikė ne vieną bendrą projektą, tačiau pasaulinėje kino rinkoje tai labai maža dalis. Šiuo požiūriu Amerikoje viskas vyksta laisviau, drąsiau, daugiau investuojant į savąją, o kartu ir į pasaulinę kino rinką. Pinigai leidžia gaminti bei platinti po visą pasaulį ir tokius filmus, kurie to nenusipelno. Tai išstumia kitus filmus. Tačiau šiuo atveju gynyba padeda tiek pat, kiek nuolatinės dejonės, juolab, kad kai kurie iš šių (brangių ar ne tokių brangių) amerikiečių filmų yra nuostabios kokybės. Kino menas skirtas masiniam žiūrovui, tad jis kaip ir jo žiūrovas, turi būti įvairus: vienas ateina čia pamąstyti, kitas atsipalaiduoti, ir su tuo tenka skaitytis. Bet šie skirtumai turi reikštis žanruose, o ne meniniame lygyje.

Supaprastindami galime teigti, kad amerikiečių filmų istorijose žmonės drauge imasi spręsti tai, kas konkrečiu ir šiuolaikiška, kas yra nukreipta į tikslą, sėkmę ir pergalę. Tai vaidinimas, kuriame laimima ar pralaimima. Nuo to priklauso pasakojimo eiga, personažo gestai, laikysena, žvilgsniai, kalbėsena. Tai žanrinis kinas.

Europiečių pasakojimas dažnai labiau suvaržytas ir suskaidytas, jis kupinas nuorodų į praeitį, metaforų ir aliuzijų; čia veikiantys, ką nors drauge sprendžiantys žmonės labiau pasiduodantys aplinkybėms, jie paženklini likimo. Tai kitokios istorijos: jų žmonės kitaip elgiasi, kitaip juda, jų vaizdas apskritai kitoks. Europiečių filmai neturi griežto žanro, paprastai būna su vieno ar kito žanro elementais.

Per pastaruosius du dešimtmečius meno samprata labai pakito, tačiau kinas pasikeitė ne tiek jau daug. Jis pasuko kiek kitu keliu nei šiuolaikinis menas. Šiandien pasaulis labai domisi Azijos kinu: Taivania, Japonijos, Pietų Korėjos filmais. Jie labai skiriasi nuo filmų, kuriuos matome kasdien televizijos ar kino ekranuose. Žurnalistas A. Samalavičius cituodamas kino kritikę Ž. Pupinytę, rašo, kad „šių kraštų kine siekiama grįžti prie paprastų tiesų ir prie paprasto sudėtingų dalykų vaizdavimo“ (Samalavičius A. 2002: 28) Todėl drąsiai galima teigti, kad sulaukęs šimtmečio kinas anaipol nesibaigia. Kai kuriais atžvilgiais jis tik prasideda.

1.2. Kino rinka Lietuvoje

Nuo nepriklausomybės atkūrimo pradžios iki šiol lietuvių kinas nesusilaukė rimtesnės analizės, net platesnės visuomenės ar kritikų reakcijos. Jis dalyvauja tarptautiniuose kino festivaliuose, bet menkai susijęs su savo šalies žiūrovų kultūrine patirtimi. Lietuvoje iki šiol nėra sukurtos valstybinės kultūros politikos, kurioje būtų įvardytas pasirinktas kultūros politikos modelis. Tai reiškia, kad nėra ir valstybinės kino politikos. Kino įstatymas, nors ir priimtas, realiai neveikia, nes nepriimti poįstatyminiai aktai, nepakoreguoti kiti įstatymai. Dėl to neveikia nacionalinio kino rėmimo programa. Lietuva yra vienintelė valstybė Europoje, neturinti specialios institucijos, kuri rūpintųsi kinu. Kinematografas – ne tik kūryba, tai ir industrija, apimanti filmų platinimą, kino teatrų tinklą. Europoje nėra šalies, kur kino nekoordinuotų kino institutai ar nacionaliniai kino centrai. Latviai ir estai turi panašias institucijas. Prodiuserės U. Kim manymu, Lietuva pagal lėšų skyrimą kinui gali lygintis tik su Malta. Skirtumas tik toks, kad Malta filmų visai nekuria ir kad joje gyvena 450 000 gyventojų. Lietuvoje 2003 metais visam kinui (gamybai ir projektų plėtrai, animacijai, dokumentikai, kronikai, debiutams) skiriama šiek tiek daugiau nei 3 mln. litų. Tai vidutiniškas vieno europiečių ilgo metražo vaidybinio filmo biudžetas. Estija 2003 metais kinui skyrė apie 10 mln. litų, Latvija - daugiau kaip 9 mln. litų (Kim, 2003). Šiandien Lietuva - vienintelė valstybė Europoje, taip menkai remianti nacionalinį kiną. Toks menkas investavimas į kultūrą, kiną yra žalingas, nes

stabdo bendrą šalies ekonominę plėtrą. Istorija rodo, kad tos šalys, kurios daugiau investavo į švietimą bei kultūrą, ekonomiškai tapo žymiai pajėgesnės.

Kaip rodo 1 lentelėje pateikti duomenys, filmų gamyba ir jų demonstravimas Lietuvoje yra neadekvatūs dalykai: čia pagaminti filmai šalyje praktiškai nėra rodomi.

Kaip vieną svarbiausių lietuviško kino propagavimo įvykių per visą nepriklausomos Lietuvos istoriją galima būtų išskirti 2004 metais visoje Lietuvoje vykusį nacionalinio kino festivalį „Trispalvis kinas“. Festivalis sulaukė pasisekimo ir žiūrovų susidomėjimo ne tik sostinėje, bet ir kituose miestuose. Programa aprėpė 1990 - 2004 metų lietuviško kino panoramą. Nors ilgą laiką buvo manoma, kad lietuvių kinas lietuviams neįdomus, šis pirmasis kino festivalis paneigė tokias mintis ir nuostatas. Yra vilčių, jog tai buvo pirmasis reikšmingas žingsnis propaguojant nacionalinį kiną šalyje ir jis turės pasekėjų.

1 lentelė. Šalyje demonstruoti naujausi nacionaliniai kino filmai bei jų finansavimo dinamika 1998 - 2004 m. (LR Statistikos departamento duomenų suvestinės „Kultūra, spauda ir sportas 2002“, LR Kultūros ministerijos interneto svetainės www.lrkmlt duomenys)

Metai	Rodytų kino filmų skaičius	Apsilankė žiūrovų (%)	Filmų gamybos finansavimas(Lt)
1998	-	-	3.400.000
1999	-	-	3.138.000
2000	1	1,2	2.450.000
2001	-	-	2.620.000
2002	1	0,2	2.030.000
2003	3	1,1	2.500.000
2004	30	12	2.357.000

Nežiūrint pavienių pastangų kiną integruoti į Lietuvos kultūrą, jo prestižas gana menkas, palyginti su muzika ar teatru. Kaip teigia žurnalistė N. Kažukauskaitė „Lietuvoje kino „aukso amžius“ buvo 8 - 9 dešimtmečiai, kai kinas traukė žiūrovus, o per metus buvo sukuriami 4 - 6 ilgo metražo vaidybiniai filmai. Tuomet kino menas jau tarsi išvirtino lietuvių sąmonėje, užėmė stabilią vietą šalies kultūroje“. (Kažukauskaitė 2003: 40). Situacija pasikeitė po 1990 metų kai kinas buvo išmestas į rinką, į kiną susiformavo požiūris kaip į komercinę pramonę. Sugriuvo valstybinė kino sistema, kuria rėmėsi visas lietuvių kinas, ypač vaidybinis, neliko kino platinimo sistemos.

Nepriklausomybės laikotarpis subrandino naujos kartos režisierius, kurie išsiskyrė savo autoriniu kinu. Imtas kurti vadinamasis autsaiderių kinas: visi – tiek dokumentikos, tiek vaidybinių filmų herojai egzistuoja už sociumo ribos. Iš filmų visai išnyko vidutinė klasė, sudaranti daugumą Lietuvos gyventojų. Dėmesys sutelktas į keistuolius ir vargetas. Lietuviškų filmų savitumas Europoje pastebėtas ir įvertintas, tai liudija daugybė prizų iš prestižinių tarptautinių festivalių ir forumų. N. Kažukauskaitė, cituodama režisierių K. Vildžiūną, rašo, kad Lietuvos kinas, dėl savo individualių bruožų yra atpažįstamas Europoje, užima tam tikrą nišą europinio kino kontekste ir padarė net gi tam tikrą tarptautinę įtaką kino menu (Kažukauskaitė, 2003). Paradoksalu, tačiau įdomūs ir meniniu požiūriu stiprūs Lietuvos filmai, patenkantys į pasaulio kino areną, savo šalyje nežinomi plačiajai visuomenei. Viena didžiausių lietuvių kino problemų yra ta, kad nėra viešųjų ryšių, nemokame tinkamai pateikti informacijos, nėra pozityvaus rezonanso, žiūrovas nesusitapatina su savo kinu.

Kino, kaip kultūros, meno dalies tiesiog nėra lietuvių sąmonėje. Gyvename vizualioje epochoje, o vizualinė kultūra vis dar nėra dėstoma mokyklose. Nėra kino pamokų, nes kinas buvo ir liko suvokiamas kaip laisvalaikio leidimo priemonė. Kita problema: niekas neužsiima lietuviškų filmų platinimu nei Lietuvoje, nei Europoje. Paprastai Europos kino teatruose vidutiniškai rodoma 20 procentų europinio kino, 80 procentų – amerikietiško (C.I.C.A.E, 2005). Lietuviškų filmų Europos kaip ir šalies kino teatruose, praktiškai nėra. Maža sukurti gerą kiną - reikia jį ir labai gerai išplatinti.

Lietuvoje nėra nė vienos lietuviškus filmus platinančios kompanijos, nėra ir platinimą skatinančios sistemos. Lietuvos filmų propagavimu užsienyje epizodiškai užsiima net kelios institucijos: „Lietuvos kinas“, Lietuvos kultūros institutas, Lietuvos kino centras. „Lietuvos kinas“ koordinuoja nacionalinių filmų pristatymą užsienio festivaliuose, Lietuvos kultūros institutas pristato lietuvių filmus kaip sudėtinę šalies kultūros dalį įvairiuose kultūros renginiuose užsienyje, o Lietuvos kino centras rūpinasi nacionalinių filmų platinimu užsienio šalyse. Taigi šalyje veikia kelios institucijos, finansuojamos valstybės ir atliekančios labai panašias funkcijas, tačiau savo veiksmų tarpusavyje nekoordinuojančios. Tam tikra prasme tai pasitarnauja plačiam lietuvių filmų pristatymui užsienyje, tačiau, kita vertus, įveda sumaištį, o dubliuojantis funkcijoms eikvojami valstybės kinui skiriami pinigai. Ilgainiui Lietuvoje, kaip ir visose Europos valstybėse, turėtų likti viena rimtai ir koordinuotai dirbanti, valstybės išlaikoma institucija, užsiimanti nacionalinio kino filmų platinimu užsienyje ir savo šalyje. Lietuvoje trūksta sisteminio požiūrio į savo kiną. Būtina sukurti sistemą, kuri leistų efektyviai bendradarbiauti su Europos partneriais įvairiuose kino kūrimo etapuose. Kaip rodo neseniai paskelbta „Media

II“ analizė, dalyvavimas tarptautinėse programose duoda akivaizdžių rezultatų mažose šalyse, kur žemas audiovizualinės produkcijos lygis ir nedidelė kino rinka (Skaržinskaitė, 2003). Aktyvus Lietuvos kino kūrėjų dalyvavimas „Media“ programose gali padėti išlyginti disbalansą, kuris susidaro dėl nepakankamo nacionalinio finansavimo.

Užsienio kino filmų platinimu Lietuvoje 2004 metais vertėsi net 11 privačių platinimo kompanijų. Į Lietuvos kino rinką buvo išleista 220 užsenietišku filmų. Kino platintojų pateiktais duomenimis didžiąją rinkos dalį yra pasidalinusios trys kompanijos: „Forum Cinemas“ (33,56 % bendrų pajamų), „ACME filmai“ (31,20 % bendrų pajamų). „Garsų pasaulio įrašai“ (27,12 % bendrų pajamų) ir jos atstovauja didžiosioms JAV kino kompanijoms: „Forum Cinemas“ - Buena Vista International, UIP, 20th Century Fox, „ACME“ - Independent, Columbia TriStar, „Garsų pasaulio įrašai“ - Warner Bros, Independent Nesenai įsikūrusios platinimo kompanijos „Geras kinas“ ir „Kino premjera“ į Lietuvą atveža Europos ir Azijos šalių filmų. Lietuvos kino rinkoje dominuoja Holivudo produkcija, nors didžioji Lietuvos platintojų dalis vysto ir nepriklausomų kino kompanijų filmų platinimo veiklą, siekdamas taip užtikrinti kuo įvairesnę kino filmų pasiūlą bei patenkinti įvairias auditorijas. LR Statistikos departamentas pateikia tokius duomenis apie Europos ir JAV kino filmų pasiskirstymą Lietuvos rinkoje:

2 lentelė. Lietuvoje demonstruotų naujausių JAV ir Europos šalių kino filmų skaičius 1998 – 2004 m. LR Statistikos departamento duomenys 1998-2002 ir kino platintojų ataskaitos 2003 - 2004 m.

Metai	JAV filmai	Europos šalių filmai	Iš viso
1998	53	19	72
1999	73	36	109
2000	91	34	125
2001	99	22	122
2002	92	34	129
2003	106	37	143
2004	170	50	220

Kaip rodo pateikti duomenys, Lietuvoje labai ryškiai vyrauja Holivudo kino produkcija. duomenys, Didesnis europinių filmų skaičius 2004 metais nepritraukė didesnio žiūrovo skaičiaus (3 lentelė).

3 lentelė. Žiūrovų pasiskirstymas pagal filmų kilmės šalį 1998 – 2002 m., kino platintojų ataskaitos 2003 -2004 m., %

Metai	JAV filmai	Europos šalių filmai
1998	79,5	20,5
1999	70	30
2000	85,9	14,1
2001	85,5	14,5
2002	82,2	17,8
2003	82	18
2004	88,5	11,5

. Europiniai filmai, kuriuos platina stambiausios pasaulinės kino kompanijos, kaip taisyklė sulaukia didesnio žiūrovų susidomėjimo: „Bridžiuos Džouns dienoraštis“ (1999 m.), „Super Džonis“ (2003 m.). Naujai įsikūrusios europinio kino platinimo kompanijos 2004 metais į Lietuvą įvežė daug filmų, tačiau platesnio susidomėjimo nesulaukė, nes pritrūko platesnės reklaminės kompanijos. Panašus JAV ir europinio kino santykis - 80 ir 20 procentų - vyrauja visoje Europoje (Wayne, 2002), todėl tarptautiniu mastu veikia įvairios programos bei institucijos, besirūpinančios europinių filmų propagavimu bei platinimu Europos Sąjungos šalyse ir už jų ribų.

Viena stambiausių paramų europinių filmų platinimui programa yra „Media Plus“, nuo 2003 m. veikianti ir Lietuvoje. Platinimas sudaro didžiausią audiovizualinį sektorių remiančios programos skyrių, kurio pagrindinis tikslas - „stiprinti Europos kino platinimo veiklą, skatinti Europos šalių filmų sklaidą Europos Sąjungoje bei pasaulinėje rinkoje“ (Kultūros finansavimo galimybės ES, 2003:63). Parama teikiama nacionalinių europinių filmų platintojams atsižvelgiant į kelias programos nuostatas. Jau per pirmuosius Lietuvos dalyvavimo programoje metus mūsų šalies platintojai gana aktyviai naudojos galimybėmis paramai gauti: kompanijos „ACME“, „Amfiteatro filmai“, „Kino premjera“ jau gavo pirmąsias išmokas europietiško kino platinimui.

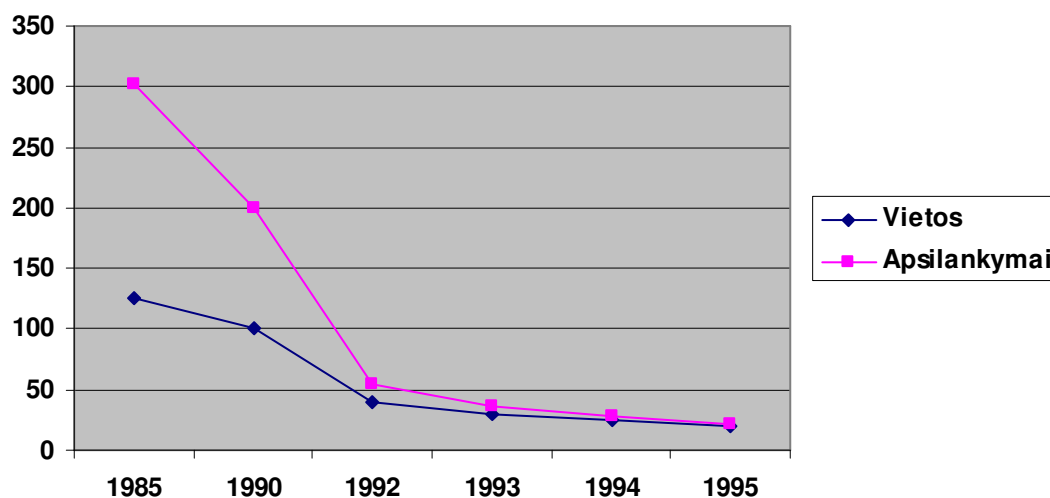
Europos filmų platinimu taip pat rūpinasi tokios tarptautinės organizacijos kaip „Europa Cinemas“ (du Lietuvos kino teatrai - „Lietuva“ ir „Skalvija“ yra šio tinklo nariai ir gauna paramą, priklausomai nuo parodytų Europos filmų skaičiaus ir seansų), „European Film Promotion“ bei „Media Salles“. Deja, pastarųjų dviejų organizacijų veikloje aktyviau nei Lietuva dalyvauja Estija bei Latvija.

Sovietmečiu kino rodymo, panašiai kaip ir gamybos bei platinimo, sektorius buvo

visiškai kontroliuojamas valstybės. Šalyje funkcionavo didžiulis kino teatrų ir kino įrenginių tinklas, veikė žiedinė kino filmų rodymo sistema: iš pradžių jie buvo rodomi didžiuosiuose miestuose, vėliau - rajonų centruose. Čia būdavo daromos papildomos filmų kopijos, kurias rodydavo rajono kaimų kino įrenginiuose. Sutelktas vienos valstybės rankose, kino rodymas buvo ypač pelningas verslas. Kaip rodo 1971 m. LTSR Statistikos departamento pateikiami duomenys, 1965 - 1970 m. Lietuvoje veikė daugiau nei 1 500 kilnojamųjų bei stacionarių kino įrenginių, iš kurių didžioji dalis - kaimo vietovėse. Per metus daugiau nei 40 milijonų žmonių apsilankydavo kino seansuose, o kiekvienas žmogus per metus net 15 kartų nueidavo į kiną (LTSR Statistikos departamentas, 1971).

Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, prasidėjus ekonominei ir socialinei suirutei, prasidėjo ir nekontroliuojami privatizacijos procesai. Didžiuliais tempais miestų, rajonų, kaimų kino teatrai buvo privatizuojami ir keičiama jų paskirtis. Vilniuje greit išnyko didieji kino teatrai „Vilnius“, „Helios“, o rajonuose ir mažuose miesteliuose buvo naikinami ir vieninteliai ten veikę kino teatrai.

Kaip rodo 1996 m. LR Statistikos departamento pateikiami duomenys, 1990 - 2002 m. šalyje daugiau nei dešimčia kartų sumažėjo kino rodymo įrenginių skaičius: 1990 m. jų buvo 1089, 1994 m. - 177, 1995 m. - 149, 2001 m. - 74, 2002 m. - 65, 2004 m. - 33 (LR Statistikos departamento duomenų suvestinės „Kultūra, spauda ir sportas 1996“, „Kultūra, spauda ir sportas 2004“). Šiandien Lietuvoje dirba tik 14 kino teatrų: Vilniuje - 4, Kaune - 3, Klaipėdoje - 2, Šiauliai - 2, Panevėžys - 1, Marijampolė - 1, Alytus - 1. Daugelyje rajonų centrų kino filmai rodomi kultūros centrų salėse du, tris kartus savaitėje, po 1-2 kino seansus. Kai kuriuose rajonuose (pvz.: Mažeikiuose, Prienuose, Šalčininkuose, Akmenėje, Molėtų, Pasvalio) kino visai neliko.

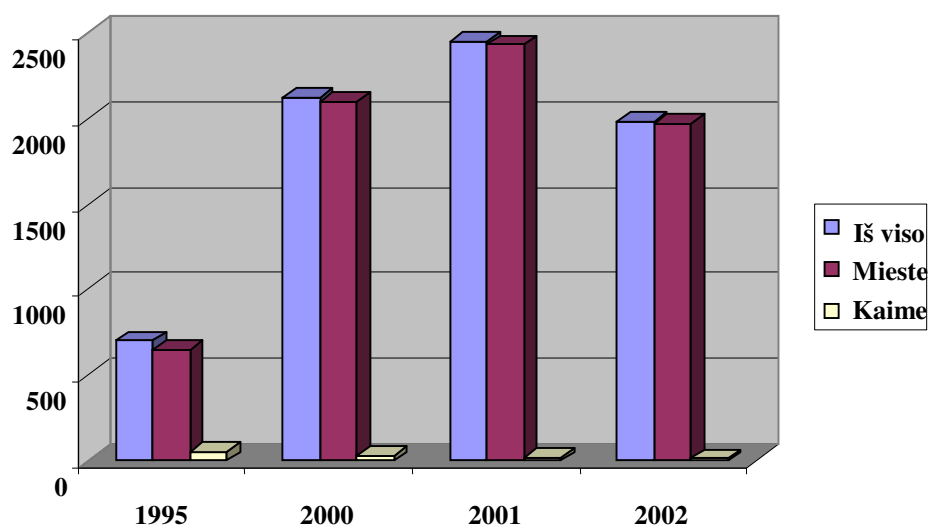

1 pav. Kino įrenginių (Vietos) ir žiūrovų (Apsilankymai) skaičius Lietuvoje 1985 – 1995 m. Duomenys pateikti iš Statistikos departamento duomenų suvestinės „Kultūra, spauda ir sportas 1996“

Mažėjant kino įrenginių, pastebimas ir labai ryškus kino žiūrovų skaičiaus nuosmukis. Didžiausia krizė šalį ištiko 1995 m., kai kino žiūrovų skaičius sumažėjo iki minimalaus - 679,9 tūkstančių per metus.

Po 1995 m. kino rodymo sektoriuje vėl galima pastebėti naujų pokyčių: rinkoje pasirodo nauji dalyviai ir iš esmės ją performuoja. 1994 m. privatizuotas, ir pirmą kartą po rekonstrukcijos 1998 m. duris atvėręs kino teatras „Vingis“ sulaukė didžiulio žiūrovų antplūdžio. Dar po kelių rekonstrukcijų buvęs kino teatras „Vingis“ tapo tikru multipleksu: jis pakeitė pavadinimą į „Coca - Cola Plaza“, nuo 2003 m. čia jau veikia 12 salių su beveik 2 000 žiūrovų vietų. 2000 m. prekybos centre „Akropolis“ duris atveria ir antrasis multipleksas - 8 salės ir 1 636 žiūrovus talpinantis Akropolio kinas, kuris ilgainiui susivienija su kino centru „Coca - Cola Plaza“ ir tampa „Forum Cinemas Akropolis“. Komerciškai labai aiškiai angažuoti, turinys interesų ir platinimo sektoriuje, šie du multipleksai šiandien užima didžiąją kino rodymo rinkos dalį ne tik Vilniuje, bet visoje Lietuvoje (67 proc.) - per 2004 metus kino centre „Forum Cinemas“ apsilankė 841,5 tūkstančių žiūrovų (kino platintojų ataskaita, 2005). Ilgainiui šį multipleksų tinklą ketinama plėsti ir kituose didžiuosiuose šalies miestuose - Kaune, Klaipėdoje.

Kaip rodo statistikos duomenys, kino teatrų rekonstrukcijos, modernizavimas turėjo didelę įtaką bendriems Lietuvos kino rodikliams: nuo 1996 m. vėl po truputį pradeda augti žiūrovų skaičius ir auga pajamų už kino demonstravimą lygis. 2001 m. kine apsilanko jau 2 366,9 tūkstančio žiūrovų, už bilietus surenkama 14 225,8 tūkstančio litų pajamų.

2 pav. Kino žiūrovų skaičius mieste ir kaime 1995 – 2002 m.

Kita vertus, nors dėl multipleksų, veikiančių sostinėje bei didžiuosiuose Lietuvos miestuose, bendri Lietuvos rodikliai gerėja, kasmet blogėja kaimo vietovių padėtis (2 pav.). Kino teatrai mažuose miesteliuose bei kaimo vietovėse nyksta, o nauji nekuriami. Iš 782 stacionarių kino salių, veikusių 1990 metais Lietuvos kaime, 2002 m. lieka vos 18 (LR Statistikos departamento duomenų suvestinės 1996-2002). Ypač dramatiški skirtumai ryškėja lyginant žiūrovų skaičių mieste ir kaime po 1995 m.: mieste žiūrovų skaičius sparčiai auga, o kaimo vietovėse krenta.

Į privačias rankas perimtas kino rodymo verslas diktuoja savas taisykles: kino teatrai ir multipleksai atidaromi bei veikia išskirtinai didžiuosiuose šalies miestuose, kur didesnė rinka, potencialiai nešanti didesnę pelną. Dėl to sparčiai didėja praraja tarp miesto ir kaimo vietovių.

Sudėtingai kino rodymo situacijai šalyje sureguliuoti šiandien valstybė nesiima jokių priemonių. Puikus valstybės vaidmens, sprendžiant kino prieinamumo problemas, pavyzdys galėtų būti kaimynė Estija, po Nepriklausomybės atgavimo atsidūrusi panašioje situacijoje. Estijos vyriausybė, reaguodama į blogėjančią kino būklę kaimo vietovėse, 2003 m. patvirtino programą „Kinas sugrįžta“ ir paskelbė ją kultūros politikos prioritetu. Programos esmę sudaro parama steigiant kino teatrus kaimo vietovėse, jų aprūpinimas technine įranga bei kokybiškų nekomercinių kino programų užtikrinimas (Koppel, 2003).

Panašios paramos programos regionų bei kaimų kino teatrams veikia daugelyje Europos valstybių: Suomijoje, Italijoje, Švedijoje. Lietuvai, pereinamuoju periodu ypač sunkiai išgyvenančiai rodymo sektoriaus krizę, yra labai svarbu numatyti bei steigti valstybinės paramos mažų miestelių ir kaimo vietovių kino teatrams programas. Kitu atveju, kyla realus pavojus didžiąjai daliai šalies gyventojų likti be galimybės matyti kiną bei pažinti kino kultūrą.

Į Lietuvos kino rinką atėjus multipleksams, iškilo ir dar viena ir problema, susijusi su žiūrovui siūloma kino filmų įvairovę bei kino teatrų repertuarais. Kino rodymo verslo atstovai, multipleksų savininkai, yra suinteresuoti greitu pelnu, todėl kino filmų repertuarą nuosekliai formuoja iš komerciškai naudingų, bet nebūtinai menine prasme vertingų filmų. Tokiu būdu, žiūrovui yra siūloma gana vienpusė, monotoniška filmų programa, kurios daugiau nei 90% sudaro komerciniai Holivudo kino filmai.

Panašios tendencijos vyrauja visoje Europoje, todėl daugelyje šalių valstybiniu lygiu kuriamos įvairios prevencinės programos bei paramos formos nekomercinį kiną rodantiems kino teatrams. Viena populiariausių priemonių, užtikrinančių nekomercinio kino sklaidą šalyje, yra specializuotų kino teatrų ir kino teatrų tinklų steigimas. Siekiama sukurti specializuotas kino rodymo vietas, kur žiūrovas galėtų pamatyti nacionalinį kiną,

masinei Holivudo produkcijai alternatyvų nekomercinį kiną, dažniausiai sukurtą Europoje arba kitose pasaulio šalyse. Šiems kino teatrams suteikiamas ir labai svarbus edukacinis uždavinys: šalia rodymo rengiamos paskaitos apie kino kultūrą, susitikimai su kino kūrėjais, vaikų kino dienos ir panašiai. W. Vacchino pažymi, kad didžiulį dėmesį europietišką nekomercinį kiną propaguojantiems kino teatrams skiria ir Europos Taryba, įsteigusi bei finansuojanti „Europa Cinemas“ kino teatrų tinklą, ir Europos Komisija, ir įvairios kitos tarptautinės europietiškojo kino rodymą propaguojančios organizacijos (Vacchino, 2003). Europoje vyrauja aiški nuostata, kad kino rodymas yra viena iš svarbiausių prielaidų populiarinti Europos kiną

Lietuvoje valstybiniu lygiu šiai kino rodymo sektoriaus problemai nėra skiriama dėmesio: nekuriami ne tik nauji nekomerciniai kino teatrai ar jų tinklai, bet nesirūpinama jau panašias tradicijas turinčių ir nekomercinę edukacinę kino veiklą vystančių kino teatrų išsaugojimu. Kino teatras „Lietuva“ 2001 m. buvo parduotas privačioms verslo struktūroms, o „Skalvijos“ kino centras kiekvieną dieną, nesulaukusi valstybės paramos, gali nutraukti savo veiklą. Panašiai gali nutykti ir Panevėžio, Alytaus ar Marijampolės kino teatrams. Siekiant išsaugoti ir ateityje diegti nekomercinio Europos nacionalinių kino filmų rodymo tradicijas šalyje, turi būti steigiamas municipalinių kino teatrų tinklas visoje šalyje. Tik tokiu būdu valstybė užtikrins nacionalinių ir Europos kino filmų sklaidą šalyje ir sudarys galimybę Lietuvos žmonėms pažinti kino meną ir geriausius jo pavyzdžius.

Apibendrinant šiame skyriuje aptartą medžiagą, galima teigti, kad valstybė nėra išvysčiusi kino sektoriaus (gamyba, platinimas, rodymas) bendradarbiavimo schemas, todėl jie veikia atskirai, nekoordinuotai.

Didžiausią dėmesį skiriant ir remiant tik kino gamybą, neužtikrinama jau pagamintų filmų platinimo ir rodymo strategija. Todėl, kaip rodo statistika, nacionalinių kino filmų rodymas šalyje yra pasiekęs kritinę ribą.

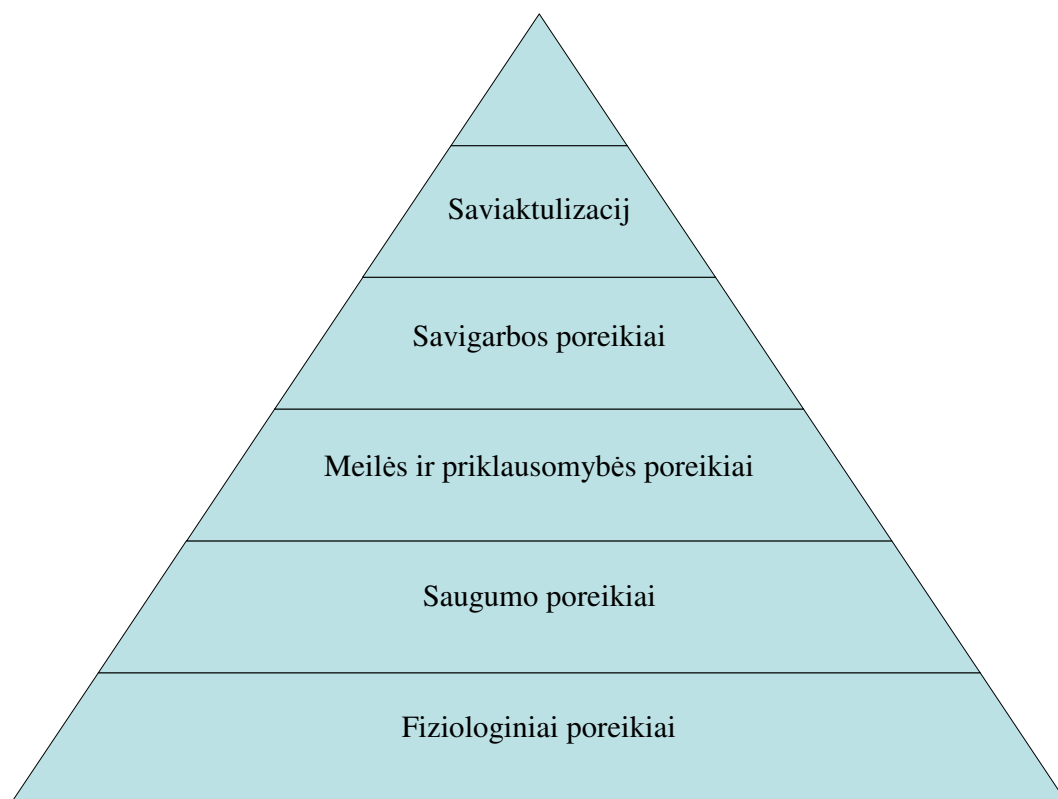
Menkas valstybės dėmesys platinimo ir rodymo sektoriaus lėmė ir tai, jog šie sektoriai veikia rinkos sąlygomis ir diktuoja savas taisykles: kino teatruose rodomas išskirtinai komercinis greitą pelną nešantis kinas, o modernūs kino teatrai ir multipleksai koncentruojasi išskirtinai didmiesčiuose tuo tarpu, kai rajonų centruose kino salės sparčiai nyksta, o kaimo vietovėse jų visai neliko.

Jaunimas ypatingai imlus kino menui, greit ir giliai sugeria kūrėjų idėjas. Štai kodėl jaunimui reikia aukšto meninio lygio filmų su ryškiais herojais, aiškiai išreikštomis idėjomis.

1.3. Jaunimo poreikiai ir laisvalaikio kultūra

Jaunimą galima išskirti, traktuoti kaip atskirą socialinę grupę bei ypatingą visuomenės dalį, turinčią savo problematiką, savybes, interesus bei reikalingą valstybės bei kitų visuomenės institucijų dėmesio. Jaunimo išskirtinumas siejamas su žmogaus gyvenimo laikotarpiu, kuomet yra integruojamasi į visuomenę, bręstama, tampama nepriklausomais, bandoma įsitvirtinti darbo rinkoje, pradedama kurti šeima bei socialinė, materialinė padėtis. Vienas pagrindinių išskirtinių jaunimo bruožų yra amžius, kurio ribos paprastai prasideda nuo 16 iki 30 metų. Remiantis 2004 metų jaunimo situacijos Lietuvoje tyrimo ataskaita, galima teigti, kad pats jaunimas kalbėdamas apie savo išskirtines savybes daugiausia akcentuoja laisvalaikio praleidimo specifiką, būdą, galimybes (2004 tyrimų ataskaita: 21).

Jaunimo poreikiai kaip ir gyvenimo situacijos yra įvairūs ir gana sudėtingi. Būtina suprasti ne tik jaunimo elgesio priežastis, bet ir aplinkos veiksnius, lemiančius tokį elgesį.

3 pav. Maslow poreikių hierarchija (Šaltinis: R. Želvys, Švietimo vadybos pagrindai: mokomoji priemonė.-Vilnius, 2001: 60)

L. C. Johnson mano, kad: „Poreikis yra tai, ko reikia žmogui arba socialinei sistemai pagrįstai funkcionuoti tam tikroje situacijoje. Poreikis tai nėra noras kažką gauti ir turėti, bet trūkumas, kuris kliudo žmogui ar sistemai vystytis ar tobulėti“ (Johnson, 2001: 21).

R. Želvys pristatydamas A. Maslow sukurtą poreikių hierarchiją, teigė, kad žmogaus poreikiai yra įgimti ir organizuoti hierarchiniu principu (3 pav.). Jo poreikių sąrašas išdėstytas dėsningai, tai yra norint patenkinti kiekvieną poreikį, reikia būti prieš tai patenkinus kitus (Želvys: 2001). Piramidės apačioje yra pats svarbiausias poreikis, toliau poreikiai išdėstomi hierarchine tvarka (3 pav.). Patys intensyviausi ir reikalingiausi yra fiziologiniai poreikiai – maitinimosi, šilumos, miego, pastogės ir t.t. Jie tiesiogiai susiję su fiziniu išlikimu ir turi būti bent jau minimaliai patenkinti, kad būtų galima pereiti prie aukštesnių poreikių. Saugumo poreikiai – išvengti skausmo ir fizinės žalos. Kai žmogus jaučiasi saugus, aktyvuojasi meilės ir priklausomybės poreikiai. Individas siekia užmegzti adekvačius santykius su kitais, bendrauti, mylėti ir būti mylimu. Meilės ir priklausomybės poreikių patenkinimas leidžia pasireikšti aukštesnei poreikių grupei – savigarbos. Tai reiškia turėti tam tikrą statusą ir pripažinimą savo grupėje, aplinkoje, tai pagarbus požiūris į save ir pagarbus aplinkinių požiūris.

Kai visi mažesni poreikiai daugiau ar mažiau yra patenkinami, išryškėja saviaktualizacijos poreikiai. Tai siekis tapti viskuo, kuo tik galima tapti. Saviaktualizacija nėra vien meniškos ar kūrybiškos prigimties žmonių privilegija. Kiekvienas žmogus gali aktualizuoti save, darydamas tai ką geriausiai sugeba. Tai potencijos ir gebėjimų išraiška, savęs supratimas ir išorinio pasaulio suvokimas. Poreikiai niekada nebūna visiškai patenkinami, todėl vienu metu gali būti aktualus ne vienas, bet keli poreikiai, kurie patenkinami nevienodai lygiai. Priklausomai nuo to, kokiais poreikiais gyvena žmogus, taip jis leidžia savo laisvalaikį.

Kaip teigia G. Kvieskienė - „laisvalaikio kultūrą mes suprantame kaip kasdieninę kultūrinę veiklą laisvalaikiu, sąlygojančią asmenybės savikūrą, laisvalaikio bendravimą, kūrybinių poreikių tenkinimą. Laisvalaikis padeda gaivinti žmogaus jėgas (reprodukcija), pailsėti (rekreacija), sudaro galimybes visapusiškam asmenybės tobulėjimui (Kvieskienė. 1996:12). R. Bieliauskienės manymu: „laisvalaikio kultūra susieta su dviem reiškiniais: žmogaus laisvas laikas, likęs jam atlikus tiesiogines pareigas ir kultūra apibūdinamas vertybinis to laiko panaudojimo matas. Laisvalaikio kultūra nurodo kaip vertingai, prasmingai, save tobulinant žmogus šį laiką naudoja“ (Bieliauskienė, 2004:7). Per laisvalaikio kultūrą galima formuoti jauno žmogaus vertybių sistemą. Laisvalaikis – tai laisvas laikas, kurio metu jaunas žmogus gali skirti savo intelektualines ir dvasines jėgas laisvai pasirenkamai veiklai, kuri padėtų atstatyti ir ugdyti jo jėgas. Vadinasi, laisvalaikis

yra tas laikas, kurį žmogus praleidžia pagal savo norus, pomėgius, kurio metu jis gali nuo savęs nusimesti rūpesčių našta, atsikratyti prastos nuotaikos, nuobodulio, pamišti mokymąsi, t.y. jį gali leisti taip, kaip iš mažens tėvų, o vėliau mokytojų yra pratinamas. Remdamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, tyrimų rezultatais, matome, kad jaunimas savo laisvalaikį panaudoja pozityviems ir negatyviems planams įgyvendinti. A. Gaižutis primena, kad ir kultūroje yra pakankamai daug agresijos: „kultūra gali savyje turėti destrukcijos ir griauti žmoniškąją prigimtį...Kartais žmogui primetami draiskalai, tegul ir profesionaliai padaryti“ (Gaižutis,2001:36).

Pozityvus laisvalaikis padeda asmenybei doroviškai tobulėti, sudaro sąlygas kūrybinėms galioms, iniciatyvai plėtotis, kaupti bendravimo kultūrą, praktiškai taikyti mokymo procese įgytas žinias, išreikšti save.

Laisvalaikis yra kiekvieno žmogaus asmeninis reikalas. Tačiau tas kiekvienas žmogus, gyvena neizoliuotas nuo aplinkos, bet su ja susijęs. Pavyzdžiui, jeigu paaugliai, neturėdami kuo užsiimti, susibūrę į grupę girtuokliauja, keikiasi, apiplėšinėja, muša aplinkinius ar dar kitaip jiems kenkia, tada niekas nepasakys, kad toks laisvalaikio leidimas – asmeninis reikalas. Su laisvalaikio leidimu tam tikra prasme yra susiję jaunimo žalingi įpročiai – rūkymas, narkotikai, girtavimas ir kt.

Praktika rodo, kad jaunimas, kuris turi daug laisvo laiko, leidžiamo be tikslo ir prasmės, dažniau pasiduoda neigiamam aplinkos poveikiui ir nusikalsta.

Jaunimas ypač jautrus bet kokioms naujovėms ir pasikeitimams, todėl tiek daug turime jaunimo organizacijų ir renginių. Dažnas jaunimo kaltinimas pasyvumu reiškia ne jo aktyvumo stoka, o tai, kad tas aktyvumas mažiau pastebimas. Be to, dalis jaunimo išitraukia ir į neformalią veiklą, savarankiškai sprendžia užimtumo problemas. Per pastaruosius penkerius metus Lietuva dalyvavo keliuose tarptautiniuose tyrimuose dėl rūkymo, alkoholio, narkomanijos paplitimo mokyklose. Jaunimo ir vaikų besikeičiančioje visuomenėje regioninio monitorinio ataskaitoje, atliktų tyrimų duomenys leidžia daryti išvadą, kad vykstančios permainos šalyje keičia visuomenės ir ypač jaunimo požiūrį į daugelį reiškinų, iš jų ir į alkoholio, narkotikų vartojimą. Tyrimo duomenys rodo, kad tie, kurie rūko cigaretes, dažniau vartoja ir rūkomuosius narkotikus: hašišą ir marihuaną. Absoliuti dauguma moksleivių nežino ir netiki priklausomybės pavojumi, jie tiki, kad gali nustoti gerti, rūkyti kada tik panorės. 1990-2000 metus, galima apibūdinti kaip staigios ir iki šiol didėjančios ir jaunėjančios nusikalstamumo „bangos“ periodą. Pastarojo dešimtmečio nepilnamečių nusikalstamumas Lietuvoje padidėjo 2,2 karto, o nusikalstamumų išaiškinta 2 kartus daugiau. 2000 metais užregistruota 5519 nepilnamečių nusikaltimų, 1999 metais – 5070. Kas šestą nusikaltimą padaręs asmuo yra nepilnametis.

Palyginti su 1999m. vaikų nusikaltimų skaičius padidėjo 449 atvejais arba 8,9 proc. (regioninė monitorinio ataskaita: 2001). Vaikų ir jaunimo nusikalstamas elgesys yra negatyvus reiškinys, su kuriuo susiduria kiekviena visuomenė. Kasmet daugėja ne tik nusikaltimų, bet ir kitus teisės pažeidimus padariusių moksleivių skaičius. Daugiau nei pusę jaunimo padarytų nusikaltimų padaro nedirbantis, nesimokantis jaunimas. Taigi, jaunimu reikia rūpintis nuolat, nes jaunų žmonių klystkeliai neretai būna lemtingi ne tik jiems, bet ir tiems, kas su jais susijęs.

Viena iš aktualių šiandien sprendžiamų problemų – socializacijos procesas. Besikeičiančioje visuomenėje labai svarbu, kad jaunimas užimtų derama socialinį statusą, kurio pagrindas - visuomenei priimtoms vertybės. Jos tampa reikšmingomis bręstančios asmenybės socialinės struktūros elementais. Socialinio elgesio formoms būdingas kompleksinis sąlygotumas, t.y. žmogaus elgesys priklauso ne vien nuo asmens, bet ir nuo jį supančių socialinių darinių (šeimos, draugų, institucijų ir kt.). Siekiant paveikti žmogaus elgesį, būtina daryti įtaką ne tik jam pačiam, bet ir visai jį supančiai aplinkai.

G. Kvieskienės manymu „viena iš svarbesniųjų jaunosios kartos ugdymo sąlygų yra dalyvavimas jos gyvenime, jos gyvensenos stebėjimas, matymas ir girdėjimas vykstančių pokyčių (nelyginant eismo kontrolė), stiprinant gyvensenos stiliaus elementų ryšį su juos atitinkančia praktine menine veikla, ugdomąjį darbą galima būtų padaryti efektyvesnį“ (Kvieskienė, 1996: 10) Kartu didėtų įvairių socialinių grupių bendravimo ir sąveikos galimybės. Kaip teigia G. Kvieskienė, vis aktyvesnis jaunosios kartos įtraukimas į meninę veiklą reikštų savotišką prevencinį jų „puolimą“, naudojantis taikiausiomis, žmoniškiausiomis priemonėmis. Tokia kultūros ir pedagogikos politika padėtų išlaikyti didesnę jaunų žmonių skaičių padoresnės gyvensenos ribose ir nors tiek prisidėtų gerinant šalies socialinę ir kultūrinę ekologiją (Kvieskienė, 1996). Papildomas ugdymas suprantamas kaip permanentinio ugdymo dalis, skirta vaikų ir paauglių intelektualiams, techniniams, meniniams, sportiniams, socialiniams ir kt. gebėjimams ugdyti. LR Švietimo įstatyme (2003) papildomas ugdymas apibūdinamas šiomis sąvokomis: neformalusis ir savišvieta.

Neformaliojo švietimo paskirtis – tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti tapti aktyviais visuomenės nariais, jo poveikis vaiko asmenybei yra tikslingas ir prognozuojamas. Neformaliojo ugdymo institucijose (meno, muzikos, sporto ir kt. mokyklose) dirbama pagal patvirtintas programas, todėl jas baigusieji yra pasiekę tam tikrą valstybės standartus atitinkantį lygį. Šiose mokyklose suteikiama galimybė moksleiviui sistemingai lavintis pasirinktoje srityje.

Muzikos, meno, dailės, sporto ir kt. mokyklos atlieka šias funkcijas: 1) ugdo vaiko

gabumus ir tenkina poreikius; skatina saviraišką, gebėjimą kūrybiškai reikštis mėgėjiškumo lygiu, suteikia kompetenciją dalyvauti atitinkamoje kultūros srityje; 2) ypač gabiems tos srities vaikams teikia iki profesinį pasirengimą; 3) atlieka švietėjišką funkciją vietos bendruomenėje.

Savišvietos paskirtis – suteikti galimybes asmeniui nuolat savarankiškai mokytis remiantis supančia informacine erdve (bibliotekos, žiniasklaida, internetas, muziejai ir kt.) ir iš kitų perimama gyvenimo patirtimi. Savišvietos ugdymas ypatingas tuo, kad neturint išankstinio pedagoginio tikslo vaikas yra veikiamas visos sociokultūrinės aplinkos. Ypač didelį tokio pobūdžio poveikį daro visuomenės informavimo priemonės, muziejų, parodų, kino teatrų lankymas, naudojimasis bibliotekomis, dalyvavimas šventėse, konkursuose, įvairaus pobūdžio pramoginiuose renginiuose, komunikaciniai ryšiai su aplinkiniais ir t.t.

Neformaliųjų susivienijimų (profilinių būrelių, organizacijų, laisvalaikio organizavimo centrų, klubų, studijų ir kt.) veikla turi pedagoginio, psichologinio pobūdžio privalumų. Remiantis vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencijos tyrimo duomenimis (2000) galima teigti, kad pastaraisiais metais neformaliojo papildomojo ugdymo institucijų skaičius sumažėjo dėl nepakankamo finansavimo, vietos valdžios požiūrio į šių įstaigų reikalingumą. Kita vertus, atsiranda visuomeninių ir nevyriausybiinių organizacijų, privačių asmenų įsteigtos neformaliojo papildomojo ugdymo įstaigos. Šios įstaigos veikia pagal individualias programas, pasižymi labilumu. Neformaliai įgytos žinios, įgūdžiai praplečia vaiko galimybes dalyvauti formalioje veikloje. Taip pažadinamos vaiko kūrybinės galios, padedančios jam noriau, aktyviau, efektyviau reikštis ir formaliai organizuotoje veikloje. Laisvalaikio leidimo stilių bei susiklosčiusias tradicijas rodo vyraujantys jame užsiėmimai. Vienas iš maloniausių jaunimo laisvalaikio užsiėmimų – pramogos. Todėl labai svarbus uždavinys – kelti pramogos kultūrą ir keisti jaunimo požiūrį į malonumus, parodant skirtumą tarp primityvaus mėgavimosi ir prasmingos, kilnios veiklos, teikiančios pasitenkinimą ir džiaugsmą.

Nusikalstamą elgesį dažnai lemia jaunimo užimtumas, kurį būtina kurti ir tobulinti, nepamirštant į savišvietą įtraukti ir suaugusiuosius (ypač tėvus). Jaunimo nusikalstamas elgesys ir jų neužimtumas yra kompleksinė socialinė problema, todėl ją sprendžiant reikalingas visų suinteresuotų institucijų bendradarbiavimas. Būtent jaunimo užimtumas ir yra nusikalstamumo prevencijos ašis. Laisvalaikio kultūros sistemoje jaunimas ypač ryškiai įprasmina save, todėl svarbu, kad jauni žmonės mokytųsi, kurtų materialines ir dvasines vertybes.

„Kultūra yra žmogiškumo prado išgalėjimas mums žinomame pasaulyje. Ir kuo daugiau čia žmoniškumo, kuo daugiau jis čia reiškia, tuo pilniau žmonijos vienybė

pasiekta...Žmogus atspindi savo esmę savo veikimu, santykiaudamas su kitais žmonėmis. Ir vadiname tai dorove...Naujojo laiko siekinys turētu būti žmoniškumo kultūra“ , -rašė Vydūnas (Vydūnas, 1992:322-325).

1.4. Jaunimo vertybinės orientacijos, kultūrinis identitetas ir vizualinė kultūra

Žmogaus esmė, jo paskirtis žemėje jaudina žmoniją jau ištikus tūkstantmečius. Tai neišssemama mokslinė problema, turinti didelę praktinę reikšmę dvasingumo ugdymui, kuris yra asmenybės tobulumo matas. Dvasingumą parodo žmogaus gyvenimo vertybių sistema.

Mąstytojai išvelgė visiems istorijos laikotarpiams būdingus jaunystės bruožus – savarankiškumo ir nepriklausomybės siekimą, vidinius prieštaravimus, galimus konfliktus su artimiausia aplinka. Jaunystė, nors ir kritikuojama, visais laikais buvo vertinama teigiamai. Dar Aristotelis pabrėžė, jog „jaunimui būdinga optimizmas, idealizmas, patiklumas, viltis, dorumas ir energija“(Europos mentaliteto istorija, 1998:178). Nors jaunimo gyvenimo būda ir subkultūrų bruožai nuo seno domina sociologus, jaunimo padėtis, idealai, vertybių struktūros ypatumai mažai tyrinėjami. Lietuvos jaunimas susiduria su savo visuomenės ir globalios kultūros iššūkiais – skurdu, nedarbu, socialine atskirtimi, nusikalstamumu, migracijos trauka, bendruomenės lydinčia nevirtimi, eurointegracijos tendencijomis, pasaulinio terorizmo pavojais.

Egzistuoja nesuskaičiuojama daugybė vertybių. Visos jos atrodo vienodai svarbios, daugelis iš jų bendros visiems žmonėms. Tačiau bet kuri vertybės įgauna prasmę tik būdamos tam tikroje hierarchinėje sistemoje Pirmąjį atgautos nepriklausomybės dešimtmetį Lietuvoje vykę esminiai ekonomikos ir socialinės aplinkos pokyčiai lėmė ir permainingas žmonių vertybines nuostatas, daugiau ar mažiau vyko vertybių krizė. Lietuvos visuomenėje bene ryškiausias yra tikėjimo ir pasitikėjimo krizės apraiškos, kurios kasdieniniame gyvenime virsta skeptišku požiūriu į, atrodytų, tvirtai įsišaknijusius idealus bei visuotinai pripažintus autoritetus.

Jaunimo situacijos Lietuvoje 2004 metų tyrimo ataskaitos duomenimis, 14-29 metų jaunuoliai labiausiai vertina: šeimą – 98,6%, darbą – 98,6%, išsimokslinimą – 96,6%. Mažiausiai jaunimas vertina politiką – 40,9%. Savo asmeninei laimei svarbiausi dalykai yra sveikata – 98,6%, naujovės – 96,2%, draugystė – 95,7%, meilė – 95,5%, sėkmė – 95,4%. Mažiausiai jaunimo asmeninei laimei yra svarbi valdžia - 50%.(Jaunimo situacija

Lietuvoje.2004). Nors šie 1142 respondentų apklausos duomenys neleidžia teigti, kad tokia pati vertybių sistema būdinga visam Lietuvos jaunimui, bet galima teigti, jog Lietuvoje daug puikaus jaunimo, nes jų deklaruojamos vertybės sutampa su Jungtinių Tautų ir popiežiaus Jono Pauliaus II skelbiamomis vertybėmis. Kiekvieno žmogaus gyvenime šeima yra meilės mokykla, vertybių formavimo ištakos, o tėvai – meilės ir etikos mokytojai, formuojantys vertybių skalę. Vaikai patyrę meilę šeimoje, išsiugdo atsakingesnį požiūrį ir į gyvenamąją aplinką.

Šiuolaikinėje sociologinėje literatūroje vis dažniau yra aptariamos identiteto problemos. Klasikinė identiteto formulė – iš kur mes atėjome, kuo esame ir kur einame, vis dažniau papildoma – kuo mes norėtume ar galėtume būti. Tai ypač aktualu tiriant jaunimo kultūrinį identitetą, kuris formuojasi ir gali kisti. E. Krukauskienė (2003) teigia, kad identiteto ir kultūros santykį aiškiausiai apibūdina Warrenas Kiddas: „kultūra ir identitetas yra susiję, bet netapatūs, kad tos pačios kultūros atstovai reprezentuoja kultūros, kaip makromodelio, mikroreikšmes“ (Krukauskienė, 2003: 5). Nors viena iš pagrindinių žmogaus identitetą nusakančių veiksnių yra darbas, šiuolaikiniame pasaulyje apibūdinant tapatybę vis didesnę reikšmę įgauna laisvalaikis. Visų pirma todėl, kad laisvalaikio veikla yra laisvanoriškai pasirenkama. Šiuolaikinis jaunimas, orientuodamasis į savęs ir gyvenamos aplinkos estetizavimą, ypač sureikšmina vizualinę kultūrą. Vizualumo svarbą atspindi jaunimo gyvenimo aplinkos pasirinkimai, požiūris į atlikėjus, identifikavimasis su funkcionuojančia kultūra. E. Krukauskienės (2003) nuomone jaunimas paprastai siekia išsiskirti, todėl kultūrinis identitetas gali reikšti jų savęs reprezentavimo poziciją, atskleisti ne tiek panašumus, kiek skirtumus nuo kitų.

Identifikavimo procese jaunimas ieško panašumų per skirtumus nuo kitų. Kurdami savo identitetą vyraujančioje kultūroje, jaunimas identifikuoja su tam tikrų idėjų, vertybių, veiklos, ritualų ar materialinių gėrybių kultūrinėmis grupėmis. Pastaruoju laikotarpiu vartojimo pobūdis tampa identifikavimosi aspektu. Kasdienio gyvenimo estetizavimas jaunimui tampa vienu iš svarbesnių gyvenimo tikslų, pagal tai atpažįstami konkrečios subkultūros atstovai. Paprastai subkultūros, su kuriomis identifikuojausi jaunimas, skiriasi apranga, šukuosenomis, elgsenos modeliais, tam tikra kūno kalba, šokio, muzikos stiliais. Jaunimo kultūra, į kurią jie orientuojasi, panaši daugumoje vakarų šalių: jaunimo klubai, boulingai, pramogų centrai, vandens žaidimai, sporto kompleksai, diskotekos ir pan. Jei jaunuoliai gali patenkinti savo kultūrinius poreikius ten kur gyvena, jie labiau identifikuojausi su gyvenimo aplinka. Apie jaunimo gyvenimo stilių, manymų, galima spręsti iš drabužių ir manierų, daiktinės ir žmoniškosios (draugų) aplinkos, nustatomas pagal laisvalaikio veiklos pasirinkimus. E. Krukauskienė (2003) analizuodama

tarptautinius lyginamojo tyrimo, duomenis, pastebi, kad jaunimo kultūrinio gyvenimo stiliai, laisvalaikio praleidimo formos yra skirtingos. Norvegų jaunimo gyvenimo stiliui labiau įprasta eiti į kiną, lankyti kavines, klubus, diskotekas. Kitas hierarchijos vietas užima cirko lankymas, sporto užsiėmimai. Latvijos jaunimas laisvalaikiui renkasi kavines, diskotekas, sportą, kiną. Lietuvos moksleivių gyvenimo stiliui būdingi kitokia veiklos seka: diskotekos, sporto renginiai, toliau seka kavinės, klubai. Akivaizdu, kad Lietuvių jaunimas į savo laisvalaikio praleidimo pirmąjį ketvirtuką kino net neįtraukia, kaip tuo tarpu Norvegams kinas yra pirmoje vietoje. Lietuvių požiūris į kiną nepakito ir 2004 metais: C.I.C.A.E (tarptautinė kino meno konfederacija) pateiktais duomenimis (tarptautiniai kino vadybos mokymai, Venecija 2005m.) Lietuva pagal kino lankomumą Europoje yra paskutinėje vietoje. Konkretaus meno poreikiai konstruojami pasiūlos, todėl kino meno mažesnė svarba lietuvių jaunimo gyvenimo stiliuje nei norvegų išreiškia ir valstybės kultūros prioritetus.

Jaunimo subkultūros aspektai, ypač požiūris į meną, šiuo metu tyrinėjami mažai. Atkūrus nepriklausomybę daug dėmesio buvo skiriama tautinėmis, pilietinėmis ir politinėmis vertybėms, socialinės struktūros pokyčiams, religijai, bet mokslinėje literatūroje mažai analizuojamos meninės kultūros santykio su vertybinėmis orientacijomis problemos.

Kaip teigia V. Žilinskaitė (2003) jaunimas dažniausiai siejamas su vizualine kultūra – jis yra pagrindinis populiariojo meno, kuris šiandieniniame pasaulyje visuomet turi ir vaizdinį aspektą, pagrindinis ar bent vienas iš pagrindinių vartotojų. Vizualinė kultūra, o tiksliau dėmesys vaizdui,- reikšmingas ir išskirtinis europinės kultūros bruožas. Kaip teigiama Viskonsino-Medisono universiteto vizualinės tyrimo grupės internetiniame puslapyje (The University of Wisconsin-Madison, 2004), paprastai būna parašoma, ką apima vizualinės kultūros terminas, akcentuojant visa tai, ką mes matome arba galime vizualizuoti, visus kultūros aspektus, perduodamus vaizdo priemonėmis: tapyba, skulptūra, filmai, televizija, nuotraukos, baldai, indai, sodai, šokis, pastatai, įrankiai, kraštovaizdžiai, žaislai, reklama, papuošalai, drabužiai, šviesos brėžiniai, žemėlapiai, tinklapiai, sapnai.

Nors su vizualine kultūra žmonės susiduria tiesioginėje kasdienybėje, bet jos sklaidai daugiausiai įtakos daro masinės komunikacijos priemonės. Pastaruoju metu masinės komunikacijos priemonės pripažįstamos reikšmingu socializacijos veiksnium. Nors jų įtaka nėra vienareikšmiškai įrodyta, laidos ir filmai cenzūruojami ne tik totalitarinėse valstybėse, bet ir tose, kurių demokratinė santvarka neabejojama. Laidų ir filmų tinkamumo įvairių amžiaus grupių auditorijoms žymėjimas – tik vienas iš ženklų, rodančių oficialų valstybės požiūrį į meno ir socializacijos santykį.

Daugiausia literatūros yra masinės komunikacijos priemonių ir meno, ypač kino filmų, įtakos vertybinėms nuostatomis, pasaulėvaizdžiui tema. Paprastai ši literatūra yra teorinė (pvz. Bauman, 1992). Joje nėra nagrinėjama, kokią vietą vertybinėse nuostatuose užima pačios masinės komunikacijos priemonės ar menas. Po 2001-ųjų rugsėjo 11-osios įvykių domėjimasis kino filmų poveikiu pagyvėjo. Paprastai domimasi neigiamu kino filmų poveikiu. Nėra aiškinamasi, kaip žiūrovai vertina herojaus, kurie autorių teigimu, daro neigiamą poveikį, netgi tada, kai prieinama prie išvadų, jog konkretūs kino filmai daro žiūrovus agresyvius, kad juos pasižiūrėję smurtą pradeda laikyti geriausių reikalų tvarkymo būdu. Pastaruoju metu nebesvarstoma, ar menas daro įtaką socializacijai. Tuo neabejojama. Šiuo metu, V. Žilinskaitės manymu (2003) paprastai renkami tos įtakos įrodymai, tačiau mažai nagrinėjama meno ir kitų socializacijos veiksnių sąveika, požiūrio į meną ir meninę kūrybą reikšmė socializacijai. Masinės komunikacijos priemonės remiasi nusistovėjusiu normų ir vertybių nuostatų mokymu, jaunimui jos pateikia gyvenimo būdo ir elgesio modelius dar prieš jų patirtį tikrovėje. Žiniasklaidos įtaka jaunimo socializacijai šiandien nekelia abejonių. Kaip pažymi antropologai, šiais laikais nei vienas suaugusysis nežino ir nėra patyręs visko, ką žino ir yra patyręs jaunimas. Daugelis vertybių, normų, nuostatų, elgesio pavyzdžių bei kitų socializacijos veiksnių yra perduodami ne tiesiogiai iš tėvų ar kitų suaugusiųjų autoritetų, bet per tarpininkus - žiniasklaidos priemones (televiziją, laikraščius, žurnalus, radiją, garso ir vaizdo įrašus, internetą ir pan.). Kaip teigiama vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikalstamumų prevencijos tyrimuose (2000), būtent žiniasklaidos priemonės dažnai tampa viena iš pagrindinių užimtumo formų.

Paprastai diskusijose nukrypimai nuo normalaus elgesio, nesėkmingos socializacijos bei besikeičiančių socialinių normų, ypač jaunimo tarpe, priežastimi įvardijamos masinės komunikacijos priemonės, dažniausiai televizija ir jos programų filmai. Socializacijos veiksnių gausoje ir įvairovėje neįmanoma vienareikšmiškai ir tiksliai apibrėžti vieno kurio konkretaus socializacijos veiksnio įtakos.

Ne viena teorija nagrinėja meno poveikį. Autoriai prieina išvadą, kad menas formuoja vertybines nuostatas ir pasaulėžiūrą. Deja, šios teorijos nėra įrodytos empiriniais tyrimais. Manoma, kad filmai apie Prancūzijos revoliuciją, Amerikos ir kitų šalių istoriją skatina patriotiškumą. Totalitarinės valstybės daugiau ar mažiau sąmoningai naudoja meną formuodamos savo piliečių vertybines nuostatas, pasaulėžiūrą, gyvenimo tikslus. Siaubo filmai yra klasikinis blogio vaizdavimo žiniasklaidoje pavyzdys. Tačiau jų žiūrėjimas sudaro jaunimo kultūros dalį. Šis poreikis – tai savarankiškumo ir autonomijos siekis. Jis leidžia atsiriboti nuo suaugusiųjų, nors pastaruosius tai šokiruoja.

Dažniausiai vaikai ir jaunuoliai nenoriai apie siaubo filmus kalba su suaugusiaisiais,

tokių filmų kartu su jais nežiūri, nes anie paprasčiausiai „jų nesupranta“. Dažnai suaugusiuosius vaikų žavėjimasis siaubo scenomis baugina. Bet specialistai pastebi, kad siaubo scenas jaunuoliai suvokia ne protu, o visa savo esme. Visų pirma muzika ir vaizdai sužadina įvairius intensyvius jautimus, sudaro išgyvenimo ir veikimo vienybę. Lygiai taip pat, kaip tranki roko muzika leidžia išgyventi save, taip ir siaubo filmai primena apie kūno vystymosi poreikius. Pavyzdžiui, filmai apie zombius ir vilkolakius išreiškia jaunuolio kūno būseną. Vystymosi problematikai jie suteikia simbolinę formą: lygiai taip pat zombių arba vilkolakių kūnai nėra realūs, klajojantys tarp gyvenimo ir mirties, tarp gyvulio ir žmogaus, tarp civilizacijos ir instinktų.

Dažnai baimę sukeltantys filmai gali mokyti, kaip elgtis su savo asmenine baime. Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikalstamumų prevencijos tyrimuose teigiama, kad siaubo siužete turėtų būti šie trys elementai:

- „jaunuolis pats savanoriškai pasineria į baimės siužetą;
- jausmas turi išreikšti konkretų pavojų, pavyzdžiui, suvokiant save kaip filmo herojų; jaunuolis savo fantazijoje įsivaizduoja pavojaus atspindį;
- galiausiai turi būti pozityvi pabaiga – pasibaigusi įtampa, herojaus pergalė arba blogio nugalėjimas“ (Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikalstamumų prevencijos tyrimai, 200: 172p.).

Po žavėjimosi smurto scenomis, įvaizdžiais ir jų herojais skraiste neretai slypi jaunimo poreikis atsiriboti, atsiskirti ir būti autonomiškam. Be atsiribojimo ir autonomijos negalima atrasti savo identiteto, savigarbos ir pasitikėjimo savimi. Kaip teigiama vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikalstamumų prevencijos tyrimuose „vaikų ir jaunimo agresija susijusi su išoriniu ir vidiniu augimu, ši dinaminė jėga tarnauja formuojant savo paties identitetą. Vaiko vystymasis be agresijos yra neišivaizduojamas. Todėl pedagogika turėtų ne smerkti ar slopinti agresyvią jėgą, o remtis jos kontrole ir kultūra“ (Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikalstamumų prevencijos tyrimai, 2000: 174p.)

Pasikeitus Lietuvoje politinei ir ekonominei struktūrai, pasikeitė meno ir laisvalaikio infrastruktūra. Meninei kūrybai ir laisvalaikio organizavimui stipriai sumažėjo valstybės parama tiek finansiniu, tiek ir organizaciniu požiūriu. Laisvalaikio struktūra buvo išmesta į laisvosios ekonomikos rinką. Laisvalaikio organizavimas turėjo tapti verslu, galinčiu išsilaikyti be organizacinės, o dalis jo (populiariosios muzikos koncertai, kino filmų nuoma ir rodymas, televizijos kompanijos, nemaža dalis parodų) – ir be finansinės valstybės paramos. Nepriklausomybės metų socialiniai pokyčiai paveikė laisvalaikio infrastruktūrą; pagausėjo tarpkultūrinių kontaktų, laisvalaikio formų, ypač skirtų jaunimui. Visuomenėje būdingas laisvalaikio formas veikia visuomenės kultūra, apimanti visus gyvenimo

aspektus, todėl laisvalaikio problemos neatsietinos nuo bendro kultūrinio konteksto. Kultūra, kaip teigia V. Žilinskaitė – „viena iš socializacijos veiksnių. Ji padeda žmogui prisitaikyti visuomenėje, palaiko visuomenės tęstinumą. Ji taip pat suteikia šaltinius identiteto konstravimui“ (Žilinskaitė, 2003: 42). Lietuvoje išsivyravo komercinė populiarioji kultūra, paprastai orientuota į jaunimą, kadangi šis skiria jai laiko ir pinigų.

Mokyklose per mažai dėmesio skiriama vizualinei kultūrai. Nors mokiniai susipažįsta su oficialiąja kultūra, perteikiama dėstant atskirus dalykus (literatūrą, muziką arba daile), įgyja meninės patirties organizuodami mokyklinius renginius, mokyklos programose mažai analizuojama vizualinė kultūra (kino, teatro, kaip meno šakų, paprastai mokyklose nenagrinėjama). Pagrindiniu informacijos apie meną ir kultūrą šaltiniu, formuojančiu žmogaus požiūrį į šias sritis, tampa žiniasklaida ir bendraamžiai. Besimokančio jaunimo identiteto formavimuisi daugiausia įtakos turi tėvai ir mokykla. Tėvai perduoda tradicijas, tuo palaikydami savo identiteto tęstinumą. Mokykla, kaip socializacijos veiksnių visuma, apimanti tėvus, bendraamžius, mokyklines ir tarpmokyklines organizacijas, formuoja jaunimo kultūrą. Jaunimo vertybinės nuostatos paprastai formuojasi veikiamos ne jų tiesioginės, o jų tėvų ar kitų jiems svarbių žmonių patirties. Neturėdami savos patirties jauni žmonės remdamiesi savo emocinėmis nuostatomis ir kitų patirtimi, konstruoja savo vertybių sistemą. E. Žilinskaitė (2003) atlikdama jaunimo vertybinių nuostatų analizę pastebi, tam tikrus pokyčius - visų vizualinės kultūros aspektų atžvilgiu, išskyrus žiniasklaidą, abiturientai prieš dvidešimt metų buvo nusiteikę palankiau. Sumažėjo respondentų, teigiančių, kad lankymuisi teatruose, parodose, kino teatruose skiria labai arba gana daug laiko, ir šias sritis laikančių reikšmingomis ir išliko beveik tokia pat dalis respondentų, teigiančių, kad labai ar nemažai domisi kultūra ir menu. Daugumai jaunimo žiniasklaida yra vienintelis meno šaltinis. Net 57 proc. respondentų radijo klausimui ir televizijos laidų žiūrėjimui teikia labai ar gana didelę reikšmę. Parodų, teatrų, koncertų lankymą laiko reikšminga veiklos sritimi 46 proc. apklaustųjų, teigdami, kad tie dalykai žmogaus gyvenime turi labai didelę arba gana didelę reikšmę. Ir tik 31 proc. apklaustų abiturientų mano, kad filmų žiūrėjimas – reikšminga žmogaus veiklos rūšis. Meno vartojimo reikšmingumą jaunimas sieja su įvairiomis gyvenimo sritimis: filmų žiūrėjimas, teatrų, parodų, koncertų lankymas siejamas su mylimu žmogumi, o žiniasklaidą – su laisvalaikio leidimu.

Kaip teigia V. Žilinskaitė (2003), dauguma jaunimo labiau ar mažiau skirtingomis nuostatomis ir elgesio būdu yra priskirtini konformistiniam visuomenėje nusistovėjusių elgesio normų atžvilgiu jaunimui. Dauguma jaunuolių – pasyvūs vizualinės kultūros sklaidos kanalų vartotojai, besirenkantys kanalus, kuriais sklaidžiama vizualinė kultūra, ir

jos atranka priklauso tik nuo transliuotojo. Tik nedidelę grupę sudaro jaunimas, sąmoningai besirenkantis mažiau populiarius vizualinės sklaidos kanalus, tokius kaip teatras, koncertai, parodos, kinas. V. Žilinskaitė teigia: „žiūrovai, pasirinkdami sritis, kurios stereotipiškai nėra laikomos vertos analizės, tokios kaip kinas ir televizija, o ne teatrus ar parodas, kurie dažniau siejami su analizės ir kritikos svarba ir poreikiu, gali nesąmoninai ir nekryptinai konstruoti savo identitetą iš kanaluose pateikiamos medžiagos (Žilinskaitė, 2003: 60).

Vizualumo reikšmė ir dėmesys jam išaugo kartu su masinės komunikacijos priemonėmis ir populiariosios kultūros galia. Nors beveik visi kultūros komponentai turi ir vizualinį aspektą, dėmesys vaizdai ir vizualinės kultūros sklaidos kanalams – pakankamai naujas dalykas. Populiarioji kultūra nėra nagrinėjama mokyklose, todėl V. Žilinskaitės nuomone „jaunimo požiūris į vizualinę kultūrą atspindi šiuo metu dažniausiai nereflektuojamą vizualinės kultūros vartojimą“ (Žilinskaitė, 2003:64).

1.5. Valstybės jaunimo politika

Jaunimas yra išskirtinė visuomenės dalis, kuriai reikia valstybės pagalbos sprendžiant jiems kylančias pagrindines problemas: išsimokslinimo, darbo bei busto įsigijimo problemas. Sudėtinga šalies socialinė ir ekonominė būklė sąlygoja ne tik visuomenės kultūrinių, dvasinių ir ypač dorovinių vertybių nuosmukį. Nuo jos labai priklauso ir kriminogeninė bei socialinė jaunimo situacija. Jaunimo užimtumas atlieka prevencines funkcijas socialiai žalingų įpročių atžvilgiu: nusikalstamos veiklos, priklausomybių nuo narkotinių medžiagų ir kt. Pastaraisiais metais daugėja nepilnamečių padaromų nusikaltimų, tarp jaunuomenės didėja narkotikų, alkoholio ir rūkymo vartojimas, dažnėja savižudybės, mokyklos nelankymas ir kitos socialinės negerovės. Kriminologiniai tyrimai rodo, kad žmogui, neturinčiam socialiai naudingo pomėgio, atsiranda tikimybė bei rizika socialiai nepriimtinaam užimtumui ir nusikalstamumui. Jaunimo politikos svarba tokiaame sudėtingame socializacijos kontekste yra neabejotinai labai didelė.

Šiuo metu Lietuvoje galioja nedaug teisės aktų, kurie išimtinai būtų skirti jaunimo užimtumui bei jo nusikaltimo prevencijai. Tačiau užimtumas ir nusikaltimo prevencija yra kompleksiniai reiškiniai, susiję su daugelį kitų sričių, todėl netiesioginių teisės pagrindų galima rasti LR Konstitucijoje, LR Švietimo įstatyme 203-06-17 Nr. IX - 1630, Specialiojo ugdymo įstatyme 1998-12-15 Nr. VIII - 969 Dar keli LR Seimo priimti nutarimai: 1996-06-27 Nr.1-1413 Dėl valstybinės jaunimo politikos koncepcijos; 1997-06-06 Nr. VIII - 213

patvirtino Jaunimo reikalų komisijos nuostatus, kur numatė valstybės institucijos, įgyvendinančios valstybės jaunimo politikos tikslus, valstybės ir savivaldos institucijų paramą jaunimo organizacijoms ir tarnyboms, jaunimo lavinimosi ir socialines problemas, valstybės jaunimo politikos koncepcijos įgyvendinimą. Valstybinės jaunimo reikalų tarnybos nuostatai buvo patvirtinti Vyriausybės nutarimu 1996-10-07 Nr. 1167, kur numatyti uždaviniai, funkcijos, teisės, lėšos, sudėtis, darbo organizavimas. Tuo pačiu nutarimu patvirtinti ir Valstybinio jaunimo fondo įstatai, numatantys lėšas ir jų panaudojimą.

Jaunimo politika – kryptinga veikla, kuria sprendžiamos jaunimo problemos ir siekiama sudaryti palankias sąlygas formuoti jauno žmogaus asmenybei bei jo integravimuisi į visuomenės gyvenimą, taip pat veikla, kuria siekiama visuomenės ir atskirų jos grupių supratimo bei tolerancijos jauniems žmonėms. Tokį jaunimo politikos apibrėžimą pateikia LR Jaunimo politikos pagrindų įstatymas – pagrindinis jaunimo politiką reglamentuojantis teisės aktas.

LR Jaunimo politikos pagrindų įstatymas Nr.IX - 1871 priimtas 2003 gruodžio 4 d., įtvirtino aktualiausius dabartinės jaunimo politikos aspektus. Jame įtvirtintos pagrindinės jaunimo politikos sąvokos, nustatomi šios politikos įgyvendinimo principai, apibrėžiamos jaunimo politikos sritys. Itin svarbi įstatymo dalis – jaunimo politiką organizuojančių ir valdančių institucijų įtvirtinimas nacionaliniame ir savivaldybių lygmenyje. Įstatyme priimta kartą įtvirtinta jaunimo organizacijos bei jaunimo organizacijų tarybų sąvokos. Savo vietą jaunimo politikos pagrindų įstatyme atrado ir jaunimo neformalus ugdymas – viena iš aktualiausių šiandieninių jaunimo politikos sričių. Įstatyme įtvirtinti ir regioninės jaunimo politikos pagrindai. Jame nustatomos institucijos formuojančios ir įgyvendinančios jaunimo politiką, iš jų ypatingą dėmesį skiriant savivaldybės jaunimo reikalų taryboms bei jaunimo reikalų koordinatoriams. Regioninė jaunimo politika yra vienas aktualiausių jaunimo politikos klausimų, kuriam daug dėmesio skiria ne tik valstybinės ir savivaldybių institucijos, bet ir pačios jaunimo organizacijos. Priėmus Jaunimo politikos pagrindų įstatymą, baigėsi pirmasis jaunimo politikos raidos etapas, kurio metu aktyviai kūrėsi jaunimo nevyriausybines organizacijos, buvo derinami įvairių institucijų, dirbančių jaunimo politikos srityje, ir jaunimo organizacijų siūlymai bei poreikiai. Jaunimo politikos įtvirtinimas įstatymu rodo, jog valstybė pripažįsta jaunimo politos egzistavimą, pagrindinius principus, jaunimo organizacijų svarbą.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare atsivėrė naujos galimybės dalyvauti ES jaunimo politikos formavime. Ši nauja veiklos erdvė suteiks Lietuvo jaunimui patirties, padės nusistatyti bendruosius politikos tikslus atsižvelgiant į šalies kontekstą. Kaip

teigiama interneto svetainės Eurodesk Lietuvos jaunimo politikos Baltojoje knygoje (2005) jau naujajame Jaunimo politikos pagrindų įstatyme atsispindi kai kurios Europos Komisijos parengtos Baltosios knygos „Naujas postūmis Europos jaunimui“ nuostatos.

Šiuo metu Lietuvos jaunimo organizacijų taryba kartu su ministerijomis rengia veiksmų planą 2004-2010m. Jame turėtų būti numatytos priemonės, kurios įgyvendins Jaunimo politikos pagrindų įstatyme numatytas nuostatas.

Lietuvoje jaunimo politika yra nukreipta į svarstančio, mokančio pasinaudoti galimybėmis, aktyvaus, iniciatyvaus ir kūrybingo jauno žmogaus ugdymą. Jaunimas greičiausiai reaguoja ir prisitaiko prie pokyčių bei naujovių. Kaip teigiama interneto svetainės Eurodesk Lietuvos jaunimo politikos skyriuje (2005), vienas esminių jaunimo politikos principų - jaunimo dalyvavimas sprendžiant jam aktualius klausimus. Šis principas neįmanomas be kitų – jaunimo informavimo, jaunimo savanoriškumo ir savivaldos principų realizavimo. Įgyvendinant juos, jaunimas pats gali rinktis aktualias veiklos sritis ir prisiimti atsakomybę už jų įgyvendinimą. Tarp populiarių jaunimo dalyvavimo būdų – įsijungimas į akcijas, virtualias bendruomenes, būrimasis į neformalias grupes. Tačiau labiausiai realizuoti jaunų žmonių galimybes padeda jų dalyvavimas visuomeninių organizacijų veikloje.

Organizacijos ir dalyvavimas jaunimo politikos nuostatų įgyvendinime sukuria erdvę jaunimo žmonių savirealizacijai. Dalyvaudamas jaunimo organizacijų veikloje jaunas žmogus tampa komunikabiliu, labiau pasitikinčiu savimi, sugebančiu planuoti bei įgyvendinti planus, vertinti jų efektyvumą ir kokybę, bendradarbiauti su kitais asmenimis ir organizacijomis, derinti skirtingus interesus. Jaunas žmogus įgyja žinių ir įgūdžių, kurių prireiks jo ateičiai konkuruojančioje visuomenėje. Ši patirtis žmogui būna naudinga visą jo gyvenimą, nepriklausomai nuo to, ar jis liktų visuomeninėje veikloje, ar apsispręstų dirbti valstybiniame sektoriuje, privačiame versle.

Vakarų Europoje ir Skandinavijos valstybėse nuo 50 % iki 65 % jaunų žmonių yra įtraukiami į įvairią veiklą. Tuo tarpu Lietuvoje pagal 2004 m. pavasarį atlikto Jaunimo situacijos tyrimo duomeni tik kas penktas 14-29 m (19 %) jaunų žmonių dalyvauja jaunimo organizacijų veikloje, o kas dešimtas (12 proc.) deklaruoja savo naryste juose. Visuomeninėje veikloje daugelis jaunų žmonių (54,3 proc.) nedalyvauja dėl informacijos trūkumo. Svarbiu jaunimo politikos tikslu turime laikyti šių žmonių informavimą per specialias kompanijas, bei jų įtraukimą į kuo platesnę veiklą. Tyrimų ekspertų teigimu Lietuvos jaunimo politika kol kas daugiausia reglamentuoja jaunimo organizacijų veiklą, jų struktūrą, tačiau vyksta mažai realių struktūrinių, socialinių pokyčių, trūksta įstatymų įtakojančių socialinės, ekonominės jaunimo padėties gerėjimą, efektyvesnį jaunimo

integruvama į darbo rinką bei pačią visuomenę. Todėl nėra sprendžiamos pagrindinės jaunimo problemos: nedarbas, bustas, užimtumas. Ekspertu pastebėjimu, jaunimo organizacijų regionuose vykdoma veikla dažniausiai pasiekia aktyviojo jaunimo dalį, kurie neretai „dirba sau“. Likusi didžioji jaunimo dalis lieka nepastebėta bei galvoja, kad jie patys geriausiai sprendžia jiems kylančias problemas. Manoma, kad jaunimo politika turėtų būti vykdoma ne per organizacijas, jų veiklą, bet integruojant jaunimo problemas į bendrąsias visuomenės problemas.

1.6. Jaunimo kultūros situacija Panevėžio mieste

Lietuvos statistikos departamento 2003 metais duomenimis Panevėžio mieste gyveno 25,1 tūkst. 15-29 metų jaunimo, tai sudaro 21,1 proc. bendro miesto gyventojų skaičiaus. Iš Panevėžio miesto vyriausiojo policijos komisariato nepilnamečių prevencinio skyriaus ataskaitos 1997-2004 (1 priedas) galime daryti išvadą, kad nepilnamečių (14-18 m.) nusikaltimų daugėja, o juos atliekantys amenys jaunėja. 2003m. iš viso nusikaltimų – 215, iš jų – 46 įvykdyti jaunesnių nei 16 metų. 2004m. iš viso nusikaltimų – 252, iš jų – 78 įvykdyti jaunesnių kaip 16 metų. Net pusę nepilnamečių, įvykdžiusių nusikaltimus yra bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai. Dažniausia nusikaltimai įvykdomi dieną arba vakare, grupėse su nepilnamečiais, turinčiais teistumą. Per 2004m. ženkliai (50 proc.) padaugėjo nusikaltimų, kuriuos įvykdė mergaitės. Panevėžio miesto vyriausiojo policijos komisariato nepilnamečių prevencinio skyriaus, pasitelkęs švietimo skyrių, kultūros įstaigas, įgyvendina visą eilę prevencinių programų: „Peteliškė“, „Peilis“, „Saugi mokykla“. Pastaroji programa mūsų mieste yra pilotinė, jei ji pasiteisins, patirtis bus paskleista ir kitose Lietuvos mokyklose. Kaip teigiama kolektyvinėje monografijoje „Lietuvos ateities scenarijus“, prevencija su nusikaltimų padariniais vis dar suprantama labai siaurai ir institutiškai. Ji neduoda laukiamo rezultato, nes iš prevencinių sprendimų eliminuojamos kultūros nuostatos („Esminių kultūros problemų identifikavimas, 2003).

Jaunimo poreikiais mieste rūpinasi daug institucijų, turinčių skirtingą žinybinį pavaldumą: valstybinės, savivaldybės ir privačios įstaigos, organizacijos.

Panevėžio mieste veikia keleta tarnybų, teikiančių pagalbą probleminiam jaunimui:

- Pedagoginio – psichologinio centro Panevėžio skyrius teikia psichologinę – psichoterapinę pagalbą, konsultuoja, vykdo grupinio darbo pagalbą ugdant asmenybę;
- Nakvynės namai – prieglaudos centras apgyvendina benamius, jaunuolius

neturinčius pastovios gyvenamosios vietos, jiems suteikiama nakvynė, patalynė, galimybė pasigaminti maistą. Paslauga mokama;

- Panevėžio vyskupijos Caritas padeda jauniems žmonėms turintiems įvairių socialinių ir psichologinių problemų. Paremia maistu, rūbais, organizuoja vasaros poilsio stovyklas;

- Raudonojo Kryžiaus Draugijos Panevėžio miesto komiteto jaunimo skyrius organizuoja įvairias labdaros akcijas, savanorių darbą, pagalbą gailestingoms seserims;

- Paramos šeimai centras rūpinasi jaunuoliais su negalia, turinčiais sveikatos sutrikimų, sunkumų dėl mokslų. Centras suteikia trumpalaikę priežiūrą, nukreipia pas specialistą. Dalis paslaugų mokama;

- Jaunimo dienos centras rūpinasi jaunimo su negalia integravimusi į visuomenę.

Mieste pasigendama prieinamesnės pagalbos jaunimui, neturinčiam specialiųjų poreikių. Jaunus žmones dažnai ištinka įvairios krizės ir tada, kaip taisyklė, jie lieka vieni su savo problemomis. Prieinamiausia būtų – psichologinė pagalba telefonu.

Panevėžio mieste nevyriausybinės organizacijos užpildo svarbią nišą sprendžiant jaunimo užimtumo problemas. Jos daug greičiau reaguoja į socialinius, ekonominius ir teisinius pokyčius šalyje, gali lanksčiau ir profesionaliau organizuoti savo veiklą nei valstybinės institucijos. Daugelį aktualių socialinių problemų iškelia būtent nevyriausybinės organizacijos ir neretai tik dėl jų aktyvumo valdininkai yra priversti jas spręsti. Kaip teigiama interneto svetainėje nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centre (2005), nevyriausybinė organizacija yra laisva asmenų valia įkurta demokratinė organizacija, kuri tarnauja visuomenės ar jos grupių labui, nesiekia pelno ar tiesioginio dalyvavimo valstybės valdyme.

Panevėžio mieste veikiančias jaunimo ir tiesiogiai jaunimu besirūpinančias organizacijas vienija visuomeniniu organizacijų sąjunga, Panevėžio jaunimo centras „Apskritasis stalas“. AS priklauso 21 jaunimo organizacija, vienijanti apie 3 tūkstančius narių. Manoma, kad mieste yra dar tiek pat organizacijų ir narių, kurie nepriklauso „Apskritajam stalui“. Jaunimo reikalų taryba bendros jaunimo organizacijų ir jų narių apskaitos nevykdo. Panevėžio miesto interneto svetainės jaunimo politikos skyriuje (2005) rašoma, kad „Apskritojo stalo“ misija: siekti pokyčių jaunimo politikoje ir veikloje, kurie gerina jaunimo organizacijų aplinkos sąlygas; vizija: palanki ekonominė, socialinė ir teisinė aplinka įgalinanti aktyviai jaunimo organizacijų veiklai. AS uždaviniai ir tikslai:

- burti organizacijas,
- padėti joms keistis informacija,
- stiprinti tarpusavio supratimą, skatinti bendrą veiklą,

- skatinti jaunimo pilietinį aktyvumą,
- atstovauti ir ginti visuomenėje bei valdžios institucijose jaunimo interesus,
- dalyvauti formuojant ir įgyvendinant Panevėžio miesto jaunimo politiką,
- bendradarbiauti su Panevėžio miesto savivaldybe,
- atstovauti nacionalinėse ir tarptautinėse jaunimo organizacijų struktūrose,
- padėti AS priklausančioms organizacijoms spręsti jų veiklos problemas, kai jas sunku išspręsti savo jėgomis, padėti ruošti bendrus projektus,
- teikti informaciją, besidomintiems jaunimo politiką, organizacijomis,
- konsultuoti jaunimui svarbiais klausimais.

Visos AS priklausančios jaunimo organizacijos gana aktyviai veikia: rašo projektus, organizuoja renginius. Tačiau miesto jaunimo politika šiuo metu labiausiai priklauso ne nuo bendros nacionalinės politikos, bet nuo savivaldybėje dirbančių politikų sąmoningumo, supratimo ir noro kažką daryti.

Panevėžio mieste be nevyriausybių organizacijų, jungiančių bendramintį jaunimą, pakankamai aktyviai vykdomas jaunimo papildomas meninis ugdymas per meno kolektyvus, meninės saviraiškos būrelius. Vieni jų priklauso Švietimo skyriui, kiti - Kultūros ir meno skyriui, dar kiti – privatūs.

4 lentelė. Vaikų ir jaunimo meninio ugdymo užsiėmimų lankymas už mokyklos ribų. Kultūros ir meno skyriaus ataskaita 2003-2005m.

Įstaiga	Dalyvių skaičius			Mokytojų (vadovų) skaičius		
	2003m.	2004m.	2005m.	2003m.	2004m.	2005m.
Panevėžio Dailės mokykla	453	527	528	15	15	15
Panevėžio muzikos mokykla	880	872	865	76	72	72
Panevėžio moksleivių namai,	482	557	622	15	17	14
Vytauto Mikalausko pagrindinė mokykla.	200	213	236	35	35	35
VšĮ „Pynimėlis“	370	370	422	8	8	8
Tautinių šokių ansamblis „Grandinėle“	130	130	130	3	3	3
Tautinių šokių kolektyvas „Lenciūgėlis“	52	50	53	1	1	1

Tautinių šokių kolektyvas „Linelis“	64	92	66	3	3	2
Jaunimo liaudiškos muzikos kapela „Subatėlė“	12	15	15	1	1	1
Teatro „Menas“ jaunimo studija	10	10	11	1	1	1
Kaukių teatras	15	15	15	1	1	1
Lėlių vežimo teatro jaunimo studija	0	0	6	-	-	2
Iš viso:	2668	2851	2969	159	157	155

Iš 4 lentelės duomenų matyti, kad nors vadovų skaičius mažėja, dalyvių skaičius auga.

Savivaldybės įstaigos pavaldžios Švietimo skyriui: Panevėžio muzikos mokykla, Panevėžio Dailės mokykla, Panevėžio moksleivių namai, Vytauto Mikalausko pagrindinė mokykla.

Savivaldybės Kultūros ir meno skyriaus administravimo subjektai: VšĮ „Pynimėlis“; Tautinių šokių ansamblis „Grandinėlė“; Tautinių šokių kolektyvas „Lenciūgėlis“; Tautinių šokių kolektyvas „Linelis“; Jaunimo tautinių šokių ansamblis „Austėja“; Jaunimo liaudiškos muzikos kapela „Subatėlė“.

Valstybinės įstaigos: Panevėžio konservatorija.

Kitos įstaigos: VšĮ „Modernaus dainavimo studija“; VšĮ „Grožio mozaika“; VšĮ „Judesio teatras“ ir kt.

5 lentelė. Vaikų ir jaunimo papildomo ugdymo užsiėmimų lankymas mokyklose. Švietimo skyriaus ataskaitos, 2005m.

Metai	Būrelių skaičius	Mokinių skaičius	Mokytojų skaičius
2004-2005	1235	18052	541

Švietimo skyriaus ataskaitoje (5 lentelė) įtraukti mokyklų (1-12 klasių mokiniai), ikimokyklinių įstaigų ir papildomo ugdymo įstaigų (ne meninės pakraipos) būreliai. Duomenys apie papildomą ugdymą mokyklose pradėti rinkti tik 2004 metais, todėl nėra galimybės paliginti kaip jis kito.

Daugiausia mokyklose vyrauja meninės pakraipos būrelių (416), antroje vietoje – sporto ir sveikatos (234), trečioje – kalbinės raiškos (140), techniniai (128). Originalesni būreliai: intelekto ugdymo, socialinių įgūdžių, moksliniai, projektiniai, įvairūs klubai. Iki mokyklinėse įstaigose veikia 4 meniniai būreliai, o papildomo ugdymo įstaigose (Jaunųjų gamtininkų stotis) – sportiniai, techniniai, gamtos.

6 lentelė. Meninio ugdymo kolektyvų ir būrelių finansavimas. Kultūros ir meno skyriaus ataskaita 2003-2005m.

Metai	Kultūros ir meno skyriaus pavaldumas			Švietimo skyriaus pavaldumas		
	Vaikų ir jaunimo skaičius	Finansavimas iš Savivaldybės biudžeto, tūkst. Lt	Savivaldybės skiriama suma 1 vaikui metams, Lt	Vaikų ir jaunimo skaičius	Finansavimas iš Savivaldybės biudžeto, tūkst. Lt	Savivaldybės skiriama suma 1 vaikui metams, Lt
2003	653	61 800	94,6	2015	3 197 400	1586,8
2004	682	54 200	79,5	2169	3 595 500	1657,7
2005	718	52 200	72,7	2251	3 811 300	1694,9

Švietimo skyriaus lėšos, skiriamos meniniam 1 vaiko ugdymui 2005m. yra daugiau nei 22 kartus didesnės nei kultūros ir meno skyriaus lėšos. Nevienodos investicijos į vaikų meninį ugdymą, nėra vieningos sistemos.

Pagal surinktus duomenis Panevėžio mieste vaikų ir jaunimo (3-29 m.) užimtumas pakankamai geras: kas trečias (34,8proc.) dalyvauja meninio ugdymo kolektyvuose, ar kitokuose būreliuose, kas aštuntas (11,5 proc.) yra jaunimo organizacijos narys. Iš viso mieste kas antras (46,4 proc.) vaikas, jaunuolis (3-29m.) dalyvauja meninėje veikloje, ar yra kokios nors organizacijos narys. Reikėtų nepamiršti to, kad, kaip taisyklė, aktyvūs mokiniai dalyvauja net keliuose būreliuose, kolektyvuose.

Šiuo metu miesto savivaldybė rengdama vaikų ir jaunimo (3-16m.) meninio ugdymo programą 2006-2008 metams, siekia sudaryti palankias, kokybiškas sąlygas neformaliai

vaikų ir jaunimo meninei saviraiškos plėtotei. Programa, kaip tikimasi leis optimaliai panaudoti turimus finansinius ir materialinius resursus bei ieškoti papildomų šaltinių vaikų ir jaunimo meninio ugdymo finansavimui. Šios programos strateginis tikslas – ugdyti aktyvią ir kūrybišką jaunąją kartą, turinčią reikiamas sąlygas kurti ir galinčią daryti įtaką šalies meninės kultūros ir visuomenės plėtrai. Meninis ugdymas – neatskiriama bendrojo ugdymo dalis, tolesnio mokinių mokymosi, gyvenimo bei darbo modernioje visuomenėje kokybės ir sėkmės prielaida. Programa, kaip tikimasi, paskatins vaikus ir jaunimą aktyviau dalyvauti įgyvendinant visuomenei svarbias prevencijos programas, o jaunimo nevyriausybinės organizacijas – siūlyti jaunimui kūrybinės saviraiškos projektus.

Įvairūs socialiniai uždaviniai gali būti sėkmingai sprendžiami įtraukiant jaunimą į meninę kūrybą, pasiūlant jų galimybes atitinkančią kūrybinę veiklą. Meninis ugdymas pati geriausia nepageidautinos moksleivių veiklos prevencija.

Panevėžio mieste iki šiol nesukurta visuomenės informavimo apie meninio ugdymo teikiamas paslaugas sistema. Nei tėvai, nei jaunimas neturi galimybės gauti išsamios informacijos apie visus mieste esančius meno kolektyvus, įstaigas, priėmimo į juos tvarką.

Nėra sukurtos internetinės svetainės, kurioje būtų išsami informacija..

Kultūros ir meno skyrius kaupia kultūros administruojamų įstaigų bei organizacijų veiklos programas, statistinę medžiagą bei ataskaitose pateikiamus duomenis.

Švietimo skyriaus administruojamų įstaigų ataskaitų iki pradedant ruošti bendrą meninio ugdymo programą nebuvo.

Nėra susistemintos informacijos apie bendrą jaunimo užimtumo situaciją mieste.

Apibendrinant jaunimo laisvalaikio poreikius ir santykį su kino menu galima tvirtinti, kad:

- Kino menas daro įtaką socializacijai, formuoja vertybines nuostatas ir pasaulėžiūrą.
- Lietuva - vienintelė valstybė Europoje, taip menkai remianti nacionalinį kiną ir neturinti kino rodymo politikos, Toks menkas investavimas į kultūrą ir kiną yra žalingas, nes stabdo bendrą šalies ekonominę plėtrą.
- Poreikis tai trūkumas, kuris kliudo žmogui vystytis ar tobulėti. Priklausomai nuo to, kokiais poreikiais gyvena žmogus, taip jis leidžia ir savo laisvalaikį.
- Praktika rodo, kad jaunimas, kuris turi daug laisvo laiko, leidžiamo be tikslo ir prasmės, dažniau pasiduoda neigiamam aplinkos poveikiui ir nusikalsta. Jaunimo užimtumas – nusikalstamumo prevencijos ašis.
- Neformalių susivienijimų veikloje įgytos žinios, įgūdžiai praplečia mokinių galimybes dalyvauti formalioje veikloje.

- Kultūra padeda žmogui prisitaikyti visuomenėje, suteikia šaltinius identiteto konstravimui.
- Jaunimo tarpe vyrauja komercinė populiarioji kultūra.
- Mokyklose mažai dėmesio skiriama vizualinės kultūros šakai - kino menui. Pagrindiniu informacijos apie kiną šaltiniu, formuojančiu žmogaus požiūrį į šią sritį tampa žiniasklaida ir bendraamžiai.
- Jaunimo politika įtvirtinta įstatymu, pripažinta valstybės, tačiau jaunimo organizacijų veikla dažniausiai pasiekia aktyviojo jaunimo dalį, kurie neretai „dirba sau“. Jaunimo politika turėtų būti vykdoma ne per organizacijas, jų veiklą, bet integruojant jaunimo problemas į bendrąsias visuomenės problemas .
- Panevėžio mieste kas antras (46,4 proc.) vaikas ar jaunuolis (3-29m.) dalyvauja meninėje veikloje, ar yra kokios nors organizacijos narys, tačiau nusikaltimų, atliekamų jaunų žmonių daugėja, o juos atliekantys asmenys jaunėja.
-

* * *

- Valstybė nesuformavusi kino politikos, kino meno sklaida vykdoma rinkos sąlygomis.
- Mokyklose per mažai dėmesio skiriama vizualinei kultūrai, kuri formuoja jaunimo identitetą. Dauguma jaunuolių – pasyvūs vizualinės sklaidos kanalų vartotojai.
- Jaunimo laisvalaikio raišką reikia koreguoti per neformalios ugdymo institucijas.
- Vienas iš maloniausių jaunimo laisvalaikio užsiėmimų – pramogos, todėl reikia kelti pramogų kultūrą, keisti jaunimo požiūrį į malonumus.
- Valstybinė jaunimo politika neužtikrina jaunimo užimtumo. Prevencinės programos neduoda laukiamų rezultatų, nes jų eliminuojamos iš kultūros nuostatos.

2. Kino teatro veiklos socialinė ugdomoji funkcija

Šiandien jau praeityje tie laikai kai kino teatras rodė tik kiną, o žiūrovai netilpo į sales. Kino teatrai turėtų prisiimti dalį atsakomybės už suformuotą požiūrį į kiną kaip į komercinę pramogą. Valstybei nesubsidijuojant nekomercinio kino sklaidos, kino teatrai turi parodyti daug atkaklumo ir iniciatyvos kuriant edukacines programas jaunimui. Kino teatrui ugdomoji funkcija yra neišvengiama, norint išugdyti naujos kartos kino žiūrovą, koreguoti jaunimo kultūros raišką.

2.1. Kino teatro resursai

Kino teatro „Garsas“ istorija

„Garsas“ - pirmasis ir šiuo metu vienintelis išlikęs kino teatras Panevėžio mieste. Jis Panevėžio miesto savivaldybės tarybos sprendimu įvertintas aukščiausia kultūros centrų kategorija.

„Garso“ istorija prasidėjo **1928 m.** liepos 14 d. kai Nina Fridmanienė savo namuose (Respublikos gatvėje) atidarė kino teatrą „Sirena“. 1939 m. pirmasis pradėjo rodyti įgarsintus kino filmus ir nuo tada buvo pavadintas „Garso“ vardu. Tuo metu tai buvo vienintelis ir prestižinis kino teatras Panevėžyje.

1968 metų rudenį senojo kino teatro vietoje duris atvėrė tuo metu moderniausias kino teatras „Garsas“, turintis valstybinės įmonės statusą.

1992 m. kino teatras „Garsas“ buvo reorganizuotas į Valstybinį kultūros centrą „Garsas“, bankrutavus Panevėžio miesto kinų direkcijai - valstybinei įmonei „Iliuzija“. Po reorganizacijos „Garsas“ įgijo savarankišką juridinio asmens statusą. Tuo pačiu perėmė Panevėžio miesto kinų direkcijos skolas.

1995 m. Panevėžio valstybinis kultūros centras „Garsas“ reorganizuotas į biudžetinę įstaigą kultūros centras „Garsas“. Reorganizacijos tikslas – išsaugoti vienintelį kino teatrą iš likusių keturių kino teatrų. Nuo 1995 metų Panevėžio miesto tarybos sprendimu kultūros centrai „Garsas“ buvo skiriama dotacija dviem darbuotojų etatams išlaikyti bei papildomai skirta lėšų eksploatacinėms ir kitoms išlaidoms.

1999 metais atliktas pastato kapitalinis remontas. Po 30 metų intensyvios eksploatacijos kino teatro „Garsas“ pastato būklė tapo avarinė, techniškai ir morališkai susidėvėjo kino įranga bei inžinieriniai tinklai. Norint kino teatrui „Garsas“ tęsti veiklą,

renovacija buvo neišvengiama. 1999 m. balandžio 1 d. Panevėžio miesto tarybos sprendimu Nr. 22-5 Panevėžio miesto savivaldybė paėmė 3,5 mln. Lt paskolą kino teatro rekonstrukcijai. Paskolos lėšos buvo panaudotos taip:

kino įrangai ir ilgalaikio turto įsigijimui - 1 mln. Lt;

pastato rekonstrukcijai - 2,5 mln. Lt.

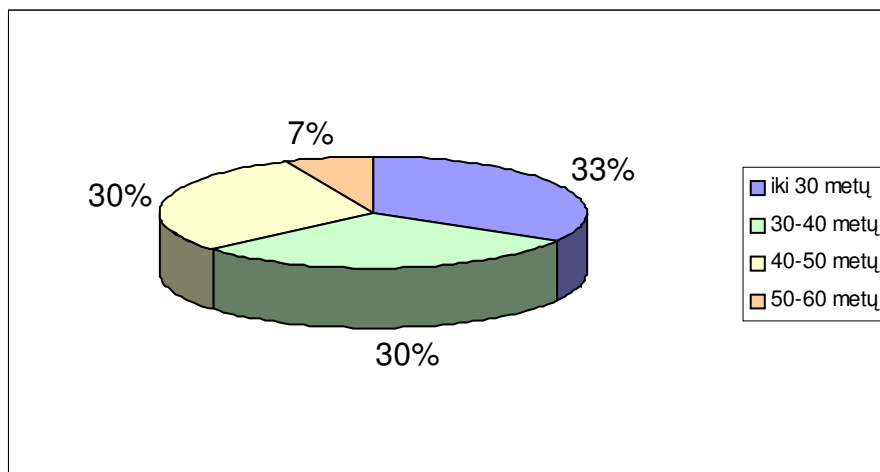
Renovavus pastatą, atnaujinus techninę įrangą buvo praplėsta ir kultūros centro veikla - atsirado interneto kavinė @, naktinis klubas, baras. Po renovacijos kino teatras dotacijos iš miesto biudžeto nebegauna, nes papildoma veikla duoda pelną, kuris skiriamas kredito gražinimui.

2002 m. lapkričio 21 d. biudžetinė įstaiga kultūros centras „Garsas“ reorganizuota į Viešąją įstaigą „Garsas“. Reorganizacijos tikslas – įstaigai suteikti daugiau savarankiškumo. Įstaigos steigėjas ir savininkas – Panevėžio miesto savivaldybės Taryba. Viešoji įstaiga „Garsas“ yra pelno nesiekiantis, ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, veikiantis kultūros, švietimo, socialinėje ir kitose srityse, tenkinantis viešuosius interesus ir vykdamas visuomenei naudingą veiklą.

2005m. kovo 3 d. pakeistas įstaigos pavadinimas: iš VšĮ „Garsas“ į VšĮ kultūros centras „Garsas“; patvirtinti nauji įstatai.

Žmogiškieji resursai

2004 metais VšĮ „Garsas“ dirbo 30 darbuotojų, kurių darbas organizuojamas remiantis įstaigos organizacine valdymo struktūra (žiūrėti 1 priedą). 10 darbuotojų priskiriama administracijai, 20 darbuotojų – aptarnaujančiam personalui. Didžioji darbuotojų dalis yra iki 40 metų amžiaus.

4 pav. Darbuotojų pasiskirstymas pagal amžių

Tai jaunas, pažangus, išsilavinęs ir aktyvus įstaigos kolektyvas, gebantis profesionaliai dirbti. Įstaigos administracija drąsiai priima jaunus specialistus, neturinčius darbo patirties. Kaip taisyklė dauguma jų dirba efektyviai, tačiau daliai jų ši darbovietė tik darbo patirties įgijimo vieta.

7 lentelė. Įstaigos darbuotojų struktūra

	Darbuotojų skaičius		Išsilavinimas				Siekiami aukštojo mokslo diplomų	
			Aukštasis mokslas		Vidurinis, profesinis išsilavinimas			
Administracijos darbuotojai (direktorius, du direktoriaus pavaduotojai kultūrai bei technikos ir ūkio reikalams, vyr. buhalteris, kasininkas-apskaitininkas, vadybininkas, kavinės, baro vadybininkas, reklamos vadybininkas, biuro administratorius, šviesos ir garso inžinierius)	10	33%	7	70%	3	30%	5	50%
Aptarnaujantis personalas (kasininkai, administratoriai, kino mechanikai, barmenai, padavėjai, virėjai, kompiuterių administratoriai, sargai, lauko valytojas)	20	67%	7	35%	13	65%	-	-
Viso darbuotojų	30	100%	14	46,7%	16	53,3%	5	16,7%

Beveik visi administracijos darbuotojai yra su aukštesniu išsilavinimu arba juo siekiantys paskutiniųjų kursų studentai. Aptarnaujančio personalo išsilavinimas pakankamai aukštas: 35 proc. turintys aukštąjį išsilavinimą, 65 proc. turintys vidurinį, profesinį išsilavinimą. Darbuotojai sistemingai tobulinasi: vyksta į kursus, seminarus.

Viena iš personalo problemų – kadru kaita, per metus siekianti iki 10 proc. Jauni specialistai, įgiję darbo patirties lengvai susiranda geriau apmokamą darbą. Riboti finansiniai ištekliai neleidžia išlaikyti gerų, perspektyvių specialistų.

Materialiniai resursai

Viešoji įstaiga „Garsas“ Panevėžio miesto savivaldybės sprendimu buvo įkurta nesuformuojant įstatinio kapitalo, o tik perduodant 217,3 tūkst. Lt skolą. Steigiant viešąją įstaigą, Panevėžio miesto savivaldybė panaudos sutartimis perdavė buvusį biudžetinės

įstaigos turtą naujai įsteigta viešajai įstaigai.

Ekonomikos ir turto valdymo skyrius panaudos sutartimi perdavė nekilnojamąjį turtą – pastatą su priklausiniais, kurio balansinė vertė 3 684 402 lt. Šis turtas neapskaitomas įstaigos balanse.

VšĮ kultūros centro „Garsas“ bendras plotas – 1927,49 kv.m. Naktinis klubas-278,15 kv.m., didžioji kino salė-811,7 kv.m., mažoji kino salė-60,27kv.m.

Didžioji salė: 740 vietų, iš jų 48 vietos ložėse, moderni kino ir garso aparatūra Dolby Digital Surround EX

Mažoji salė: 80 vietų, Dolby Digital Surround garso aparatūra, videoprojektorius.

Naktinis klubas: baras, 300 vietų salė, profesionali klubinė garso aparatūra „Pioneer“
Interneto kavinė @: baras, 5 kompiuteriai, lazerinis spausdintuvas.

Lengvasis automobilis: VW Passat

Kultūros centras „Garsas“ yra Respublikos gatvėje, miesto centre. Jį patogų pasiekti visuomeniniu ir asmeniniu transportu. Tai vienintelis Panevėžio mieste ir apskrityje modernus kino teatras.

Kaip teigiama VšĮ „Garsas“ 2004 metų finansinėje ataskaitoje, metų pradžioje ir pabaigoje įstaiga naudojo Panevėžio miesto savivaldybės turtu, perduotu panaudos sutartimi, kurį sudarė ilgalaikis turtas (balansinė vertė 4574,5 tūkst. Lt) ir trumpalaikis turtas (balansinė vertė 168,5 tūkst. Lt). Šis turtas neapskaitomas įstaigos balanse. 2004 metais ilgalaikio turto įstaigos lėšomis nebuvo įsigyta ir niekam nebuvo perleista.

8 lentelė. 2004 m. VšĮ „Garsas“ gautos lėšos, pagal finansinę ataskaitą 2004 m.

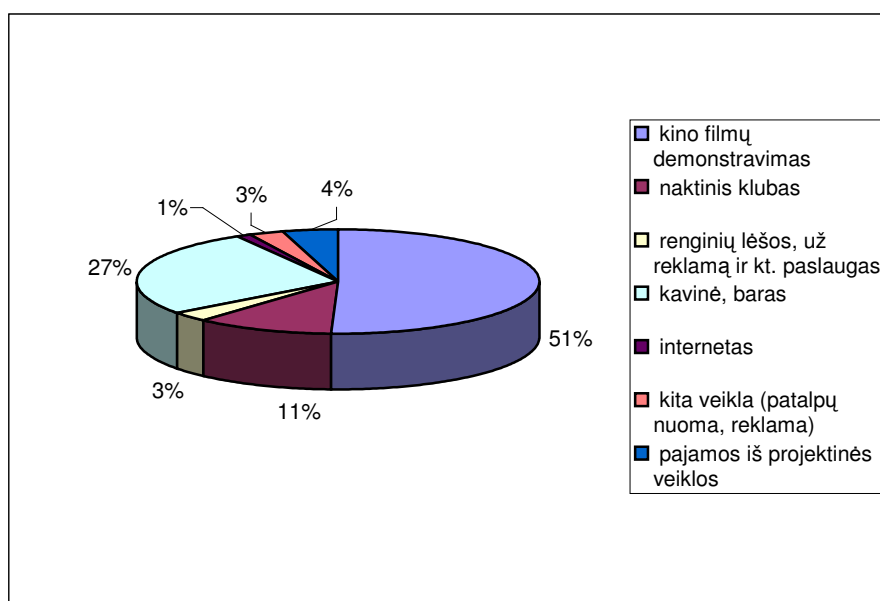
Veiklos rūšis	Tūkst. Lt
Kino filmų demonstravimas	494,6
Naktinis klubas, renginiai vaikams	109,1
Renginių lėšos už reklamą ir kt. paslaugas	30,2
Kavinė, baras	263,4
Internetas	10,9
Kita veikla (patalpų nuoma, reklama ir kt.)	26,6
Viso įstaigos uždirbtų pajamų	934,8
Finansavimas iš savivaldybės biudžeto lėšų	-
Pajamos iš projektinės veiklos	42,7
VISO	977,5

VšĮ kultūros centras „Garsas“ 2004 metais uždirbo 977,5 tūkst. Lt (žiūrėti 8 lentelę). Šioms pajamoms uždirbti įstaiga patyrė 999,2 tūkst. Lt sąnaudų (2004 m. VšĮ „Garsas“ finansinė ataskaita). Asignavimų iš Savivaldybės biudžeto nebuvo gauta. Kultūros centrui „Garsas“ 2004 metai buvo finansiškai nuostolingi.

Nuostolį sudarė 21,7 tūkst. Lt. Pagrindines išlaidas sudaro savikaina (44 poc.). Tai kino filmų nuoma, kavinės baro savikaina. Antroje vietoje – darbo užmokestis (27 proc.), trečioje – kitos išlaidos (18,5 proc.) Kitas išlaidas sudaro komunaliniai patarnavimai, eksploatacinės sąnaudos, kanceliarinės ir ūkinės prekės, paslaugos. Kultūros centras, iš vykdomos kultūrinės veiklos pajamų, 2004 metais negalėjo padengti visų pastato eksplotascinių sąnaudų, nors pajamos, lyginant su 2003 metais išaugo 5 proc. (2003m., 2004 m. VšĮ „Garsas“ finansinės ataskaitos.

Įstaigos uždirbtų lėšų 50 proc. sudaro pagrindinės veikos kino pajamos (6 pav.). Beveik trečdalį uždirbtų lėšų sudaro kavinės, baro pajamos. Naktinio klubo diskotekos sudaro 11 proc. pajamų. Per projektinę veiklą kino teatras pritraukė daugiau lėšų, nei uždirbo organizuodamas renginius ar teikdamas patalpų nuomos, reklamos paslaugas.

2004 m. kovo 11 d. vyko kino renginys, skirtas paminėti Lietuvos nepriklausomybės dieną. Kino renginio metu buvo demonstruotas J.Vaitkaus režisuotas kino filmas „Vieni vieni“. Įvyko du kino seansai, apsilankė 949 žiūrovai.

6 pav. Gautų pajamų iš skirtingų veiklos sričių struktūra procentais.

2004 m. kovo 19-26 d. vyko Lietuviško kino dienos “Trispalvis kinas” 1990-2004 m.

Šiuo festivaliu buvo siekiama pagarsinti 1990-2004 metais sukurtus lietuvių filmus, tikimaši pakelti lietuviško kino prestižą. Tai svarbi nacionalinio kino meno sklaida. Festivalio programa įvairialypė. Ji apėmė visas amžiaus grupes: vaikus, jaunimą, vyresnius žmones ir sudomino įvairius socialinius sluoksnius, nes žanrai nuo meninio iki dokumentinio.

8 lentelė. VšĮ „Garsas“ pritrauktos lėšos 2004m. programoms ir projektams, pagal 2004 m. finansinę ataskaitą 2004 m.

Eil. Nr.	Programos pavadinimas	Lėšos	Suma Lt
1.	Kino renginys skirtas paminėti Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dienai	Panevėžio m. Savivaldybės	700
2	Lietuviško kino dienos „Trispalvis kinas“	Panevėžio m. Savivaldybės	3000
3	Panevėžio miesto šventė „PANEUROPA“	Panevėžio m. Savivaldybės	25000
		Įvairių organizacijų parama	9500
		Renginių lėšos už reklamą ir kt. paslaugas	30237
4	Vaikų vasaros stovykla „Linksmųjų patrakėlių klubas“	Panevėžio m. Savivaldybės	3000
		Pritrauktos lėšos	3890
5.	Renginys „End of Summer“, kurio veiksmas vyko trijose VšĮ „Garsas“ erdvėse: naktiniame klube, mažojoje salėje, vaikų kambaryje.	Panevėžio apskrities viršininko administracija	1500
Iš viso:			76827

Festivalio „Trispalvis kinas“ metu parodyta 11 vaidybinių filmų, 27 trumpametražiai ir dokumentiniai filmai, 36 animaciniai filmai, sukurti per pastaruosius keturiolika metų.

Kultūros centras „Garsas“ laimėjo konkursą 2004 m. gegužės 1 d. „PANEUROPA“ šventei organizuoti. Renginys skirtas Lietuvos įstojimui į Europos sąjungą paminėjimui. Šventė „PANEUROPA“ išsiskyrė masiškumu ir novatoriškumu: veikė Mažųjų europiečių,

Jaunųjų europiečių, senųjų Europos amatų, Europos kavinių alėjos, Euro parkas su vaikų piešinių paroda po atviru dangumi, šventinis koncertas su įspūdingu spalvotų lazerių šou vandens ekrane ir fejerverkais. Vyko Euro paradas su didžiausiu pasaulyje Euro paspirtuku.

2004 m. birželio mėnesį buvo laimėtas Švietimo ir mokslo ministerijos skelbtas konkursas dėl vaikų poilsio organizavimo vasaros metu. Finansavimas buvo vykdomas Panevėžio m. Savivaldybės Švietimo skyriaus. Vaikų vasaros stovykloje „Linksmųjų patrakėlių klubas“ per tris pamainas, trunkančias 10 darbo dienų, ilsėjosi 50 vaikų, iš jų 34 socialiai remtini: 8 našlaičiai, 12 kilę iš gausių šeimų, 9 auginami vieno iš tėvų, 5 remtini dėl kitų priežasčių. Vaikai buvo užimti nuo 10 val. ryto iki 16 valandos. Programoje: šiuolaikinių šokių pamokėlės ir miksavimo improvizacijos kartu su profesionaliais diskžakėjais, pažintis su kompiuteriu, kino filmų peržiūra ekskursijos „Pažinkime savo miestą“, išvykos į gamtą, individualios saviraiškos programos.

2.2. Kino teatro veiklos rūšys

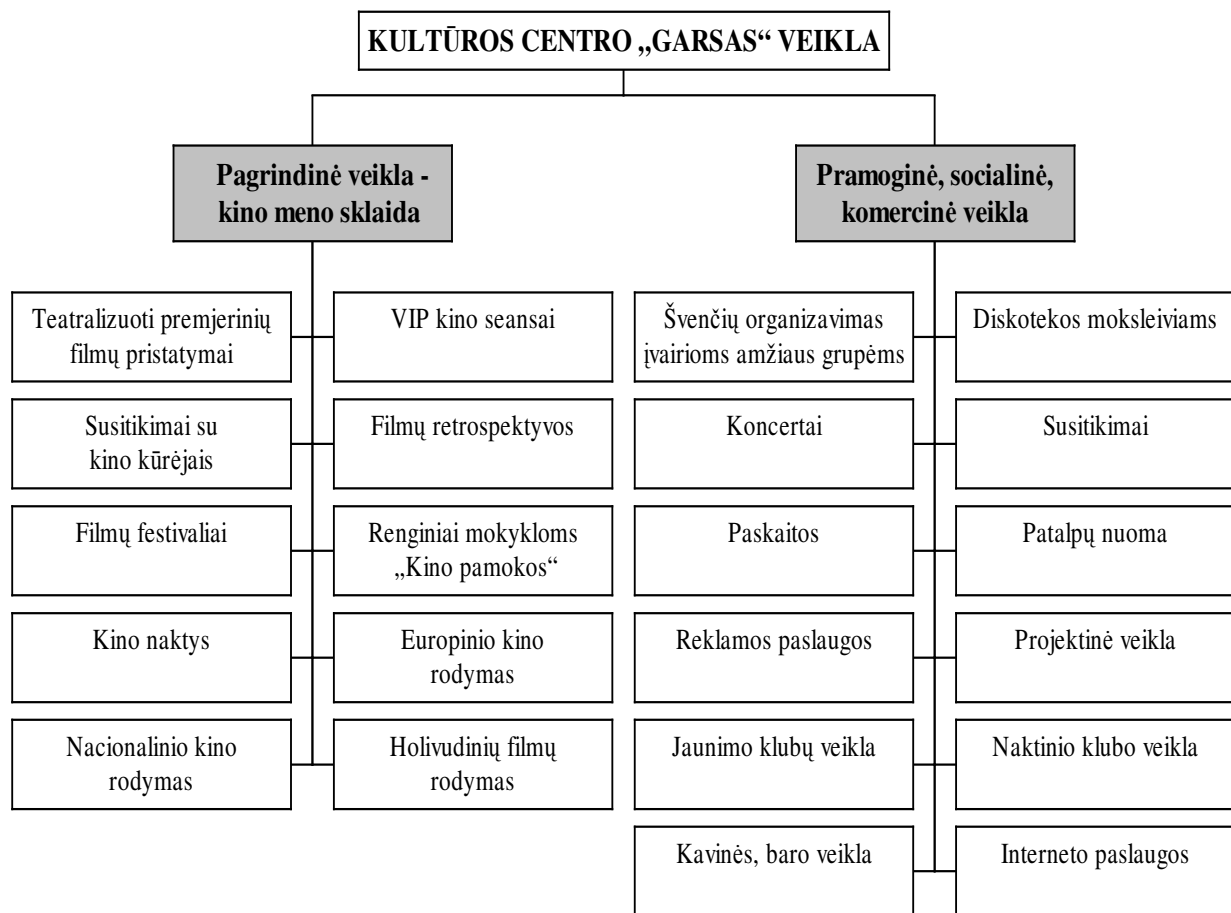
Kaip rašoma VŠĮ kultūros centro „Garsas“ įstatuose (2005), įstaigos vizija: ugdyti bendruomenės poreikį kino menui, plėtoti sociokultūrinės komunikacijos, misija – užtikrinti turiningą, saugų ir patogų laisvalaikį plataus intereso ir įvairaus amžiaus žmonėms.

VŠĮ „Garsas“ tikslai:

- 1) užtikrinti nuolatinį plataus spektro kino filmų rodymą;
- 2) populiarinti kino meną;
- 3) plėtoti edukacinę ir pramoginę veiklą;
- 4) puoselėti papildomą neformalų ir informalių vaikų, jaunimo ugdymą;
- 5) teikti sociokultūrinės paslaugas bendruomenės nariams.

Po 1999 metų investicinio projekto įgyvendinimo išsiplėtė kino teatro veikla. „Garsas“ tapo moderniausiu kino teatru Panevėžio apskrityje, turintis dvi atnaujintas kino sales su apskrityje moderniausia kino ir garso aparatūra. Kultūros centras „Garsas“ dirba 365 dienas metuose nuo 8 val. iki 3 ar 4 val. ryto, t.y. po 18-20 val. per parą. Pagrindinė kultūros centro veikla – pristatyti bendruomenei plataus spektro kino filmus – nuo intelektualaus meninio Europinio iki Holivudo filmo. Kita veiklos sritis- pramoginė, komercinė, socialinė veikla. Įstaiga skatina bendruomenės susidomėjimą ir kitu profesionaliu menu, tai parodos, koncertai, paskaitos, seminarai, projektai, susitikimai. Viešoji įstaiga kultūros centras „Garsas“ yra vienintelis Lietuvoje kino teatras, teikiantis

tokio plataus spektro papildomas kultūrinės, pramoginės, sociokultūrinės ir komercinės paslaugas.

7 pav. Kultūros centro „Garsas“ veiklos kryptys, 2004m

Kultūros centras „Garsas“ didelį dėmesį skiria nacionalinei kino meno sklaidai: pristato naujausius lietuviškus filmus, rengia susitikimus su kūrybinėmis grupėmis, organizuoja lietuviškas kino dienas. Kino filmo nacionalinė premjera „Vieni vieni“ sulaukė išskirtinio miesto bendruomenės susidomėjimo, ypač vasario 16 - ają, ir kovo 11 – ają dienomis. Mokyklos dalyvavo kultūros centro „Garsas“ projekte „Pilietiškumo pamokos kine“.

Kultūros centre „Garsas“ 30 proc. rodoma europinio kino. Šie filmai pristatomi po rubrika „Europos kinas“. Kartą metuose rengiamas europinių filmų festivalis. Pasaulio kino menas pristatomas organizuojant žymių režisierių filmų retrospektyvas. Įdomesnių filmų respublikinėms premjeroms, organizuojami teatralizuoti filmų pristatymai. Dėl mažų filmų kopijų skaičiaus, Panevėžio mieste retokai išleidžiamos respublikinės kino premjeros. Nekantrausiems kino žiūrovams, žurnalistams organizuojami VIP kino seansai.

Taip kino teatras dar prieš respublikinę filmo premjerą (anksčiau už kitus kino teatrus) parodo išskirtinį kino seansą.

Kiekvieno mėnesio paskutinį penktadienį organizuojamos kino naktys. Jų metu parodomi trys, keturi kino filmai, vyksta diskoteka, veikia baras.

Kita kultūros centro „Garsas“ veiklos kryptis – pramoginiai renginiai atsižvelgiant į bendruomenės poreikius. Tai naktinio klubo veikla, diskotekos moksleiviams ir vaikams, švenčių organizavimas įvairioms amžiaus grupėms.

Kultūros centras „Garsas“ teikia socialines paslaugas, savo veikla skatina bendruomenės, ypač jaunimo aktyvumą, suteikia patalpas, sudaro galimybes jaunimo klubams, nevyriausybiniams organizacijoms aktyviai dirbti kūrybinėse laboratorijose.

Pirmajame pastato aukšte įsikūrusi interneto kavinė @. Ji aprūpinta penkiais kompiuteriais. Čia galima dirbti, žaisti ir klaidžioti po Internetą.. Teikiamos spausdinimo paslaugos, instaliuotas MS – Office 2000 programų paketas. Kasdien dirbantys kompiuterių specialistai visada pasiruošę padėti pradžiamoksliams. Interneto kavinė yra „Langas į ateitį“ projekto dalyvė. Dviem interneto prieigom galima naudotis nemokamai.

Kultūros centras „Garsas“ miesto bendruomenei organizuoja įvairius renginius, nuomoja inventorių, patalpas.

Centras dalyvauja jaunimo prevencinėse programose. Daugiafunkcinė ir lanksti kultūros centro „Garsas“ veikla, skirta universaliam laisvalaikiui, skatina Panevėžio miesto bendruomenės socialinį vientisumą.

VšĮ „Garsas“ bendradarbiauja su visais Lietuvoje esančiais kino filmų platintojais, kino teatrais, Panevėžio miesto kultūros įstaigomis, nevyriausybiniams jaunimo organizacijomis. „Garse“ įsikūrusios net kelios jaunimo organizacijos: „NUSAS“ – jaunųjų žurnalistų ir patarėjų klubas, JP GROUP, jaunimo organizacija „Finksas“. Šios organizacijos nemokamai naudojami patalpomis, turi išskirtines nuolaidas į kino filmus. Savo ruožtu jaunimo organizacijos ruošia bendrus projektus su „Garsu“ ir kartu juos įgyvendina. Kultūros centre sudarytos sąlygos gimti jaunimo kūrybinėms laboratorijoms. VšĮ kultūros centras „Garsas“ yra kultūros centrų asociacijos narė ir kino rodytojų asociacijos narė.

Centro veikla skirta įvairioms sociumo ir amžiaus grupėms, nepamirštant ir nepalankių socialinių grupių. Įstaigoje išreikšti daugiafunkciškumo, universalumo ir socialinio vientisumo principai.

2.3. Kino teatro veiklos strateginės kryptys

Kino teatro veiklą reikia priartinti prie „Eeuropos Cinema“ reikalavimų, kad būtų galima įstoti į šią organizaciją ir gauti finansavimą kino meno sklaidą, edukacinėms programoms jaunimui.. Tam tikslui numatomos VŠĮ kultūros centras „Garsas“ veiklos strateginės kryptys 2005-2007metams. Numatoma nuolat vykdyti keturias edukacinės programos: „Pažinkime kino meną“, „Kurkime kino meną“, „Jaunimo kūrybines laboratorijas“, „Sociokultūrinės komunikacijos“. Šiomis programomis siekiama puoselėti kino kultūrą, supažindinti visuomenę su pasauliniu kino menu, sukurti sąlygas vaikų ir jaunimo užimtumo poreikių tenkinimui, skatinti aktyvų bendruomenės socialinį vientisumą.

Programos prisideda prie miesto strateginio plano prioritetų įgyvendinimo:

1. Formuoja miesto kaip Aukštaitijos kultūros centro įvaizdį.
2. Organizuoja tradicinius ir naujus tarptautinius bei vietos meno kultūros renginius.
3. Remia nevyriausybių organizacijų kultūrinę veiklą.

„Pažinkime kino meną“ PROGRAMOS TIKSLAS	
Profesionalaus kino meno sklaida.	
TIKSLO ĮGYVENDINIMO UŽDAVINIAI	
<ul style="list-style-type: none">• Užtikrinti nuolatinį plataus spektro kino filmų demonstravimą• Populiarinti kino meną miesto ir apskrities bendruomenėje	
Priemonės pavadinimas	Trumpas priemonės apibūdinimas
Nacionalinio kino filmų demonstravimas	Reprezentuoti Lietuvos kino meną, rengti susitikimus su filmų kūrėjais.
Lietuviško filmo festivalis “Trispalvis kinas”	Kartą per metus organizuoti lietuviškas kino dienas (naujausių lietuviškų filmų pristatymai) apžvelgiant naujus trumpametražius, dokumentinius, animacinius ir meninius kino filmus.

Europinių kino filmų demonstravimas Kino festivalis "Europos kinas"	Supažindinti su naujausiais Europiniais filmais, pristatyti iki šiol Lietuvoje mažai žinomą Europos kinematografiją. Keistis kino programomis su Lietuvos ir Europos kino teatrais. Kasmet pristatyti naujausius Europos filmus balandžio mėnesį.
Holivudinių kino filmų demonstravimas	Pristatyti naujausius ir populiariausius kino filmus organizuojant premjerinių filmų pristatymus, VIP kino seansus ir kitas reklamines akcijas.
Animacinių filmų demonstravimas	Rengti teatralizuotus kino filmų pristatymus, su piešinių konkursais, vaikų rytmečiais ir kitomis akcijomis.
Kino filmų retrospektyvos	Pasaulio žymiausių kino meno kūrėjų teminės ir personalinės retrospektyvos.
Projektas „Kino pamokos“	Nuolat vykdomas edukacinis projektas, skirtas mokyklinio amžiaus vaikams ir jaunimui. Projekto metu atskiros filmų programos siejamos su mokymo programomis - kino ekranizacijos pagal literatūrinius kūrinius, kino istorijos pamokos, kino užsienio kalbų pamokos.
„Kurkime kino meną „ PROGRAMOS TIKSLAS	
Mėgėjiško kino meno sklaida.	
TIKSLO ĮGYVENDINIMO UŽDAVINIAI	
<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti mėgėjišką kino kūrybą • Populiarinti kino meną 	
Priemonės pavadinimas	Trumpas priemonės apibūdinimas
Mėgėjiškų kino filmų festivalis „Aš + miestas = kinas“	Kasmet per miesto gimtadienio šventę organizuoti mėgėjiškų filmų festivalį, kuriame dalyvautų visi norintys panevėžiečiai. Festivalis vyksta po atviru dangumi.
	Nuolat organizuoti saviveiklinio kino meno kūrėjų teminius vakarus, susitikimus; miesto bendruomenę supažindinti su naujausiais kino mėgėjų darbais.

„Jaunimo kūrybinės laboratorijos“ PROGRAMOS TIKSLAS	
Inicijuoti, skatinti jaunimo veiklą	
TIKSLO ĮGYVENDINIMO UŽDAVINIAI	
<ul style="list-style-type: none"> • Jaunimo kūrybinio potencialo ugdymas • Prevencinių programų kūrimas ir įgyvendinimas 	
UŽDAVINIŲ ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS	
Priemonės pavadinimas	Trumpas priemonės apibūdinimas, laukiamas rezultatas
Jaunimo klubų, nevyriausybių organizacijų veikla	Sudaryti sąlygas (nemokamai suteikti patalpas) miesto jaunimo organizacijoms įsikurti, vykdyti savo veiklą: organizuoti ir įgyvendinti projektus, renginius.
Jaunimo užimtumo programos	Sistemiškai organizuoti Diskžokėjų, jaunųjų šokėjų sceninių įgūdžių lavinimo ir kitas programas.
Renginiai jaunimui	Nuolat organizuoti edukacinius, ir pramoginius renginius miesto jaunimui
„Sociokultūrinės komunikacijos“ PROGRAMOS TIKSLAS	
Skatinti miesto bendruomenės socialinį vientisumą	
TIKSLO ĮGYVENDINIMO UŽDAVINYS	
<ul style="list-style-type: none"> • Teikti sociokultūrinės paslaugas miesto bendruomenei 	
UŽDAVINIO ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS	
Priemonės pavadinimas	Trumpas priemonės apibūdinimas
Interneto kavinės veikla	Suteikti bendruomenei dvi nemokamas interneto prieigas, specialisto paslaugas kompiuterio pradžiamoksliams, teikti dokumentų redagavimo ir spausdinimo paslaugas.
Dieninės vaikų vasaros stovyklos	Organizuoti socialiai remtinų vaikų integracinės grupės, kuriose ugdomas vaikų kūrybinis potencialas, sudaromos sąlygos susipažinti su naujausiomis informacinėmis technologijomis.

Renginių organizavimo ir administravimo paslaugos	Nuolat įmonėms, organizacijoms bei pavieniams bendruomenės nariams organizuoti įvairius renginius pagal jų poreikius. Panaudojant materialinius-techninius ir žmogiškuosius resursus teikiant aukštos kokybės renginių organizavimo bei administravimo paslaugas.
---	---

Numatomas programų įgyvendinimo rezultatas

Ugdant profesionalaus kino meno poreikį padaugės intelektualaus kino žiūrovų. Skiriant didesnę dėmesį vaikiškų filmų pristatymui ir rodymui, išsiugdysime naujos kartos kino žiūrovą. Suaktyvinta kino mėgėjų veikla skatins saviveiklinio kino kūrybą, sudarys sąlygas bendruomenės meninei saviraiškai, kuri viena iš valstybės kultūros politikos tikslų.

Sociokultūrinė programa skatins bendruomenės aktyvumą, saviraišką per kultūrinę veiklą. Jaunimo kūrybinės laboratorijos spręs paauglių, jaunimo užimtumą, dirbančiųjų kūrybiškumą, patogų, saugų ir prieinamą laisvalaikio praleidimą. Sociokultūrinės komunikacijos aktyvins socialinį vientisumą.

Šioms strateginėms kryptims įgyvendinti reikalinga nuolatinė išteklių paieška: kvalifikuoto personalo, materialų, techninių, ir finansinių resursų.

Vienas iš seniausiai kultūros centre „Garsas“ vykdomų edukacinių programų – kino pamokos. Kinu domisi plačiausia auditorija, o labiausiai jaunimas ir vaikai. Kino menas gali būti didelis mokytojo pagalbininkas mokymo ir auklėjimo procese.

Literatūros, istorijos, gamtos, geografijos, užsienio kalbų pamokose kiną panaudojame tiesiogiai susijusį su dėstoma tema. Literatūros mokytojams Lietuvos kinometografininkai yra sukūrę filmų apie daugelį mūsų literatūros klasikų: K. Donelaitį, Žemaitę, Maironį, A. Vienuolį, J. Biliūną, V. Mykolaitį – Putiną, P. Cvirką, I. Simonaitytę, J. Baltušį, Justiną Marcinkevičių ir kt. Trumpametražinis 15-20 min. filmas – puikus įvadas į sudėtingą rašytojo kūrybos pasaulį, o emocionalus kino pasakojimas dažnai būna įtaigus, labiau įsimintinas, skatinantis giliau domėtis rašytojo kūryba. Dažnai filmą dera panaudoti ir ne vien kaip pamokos priedą, bet ir kaip savarankišką meno kūrinį, kuris pateikia ne vadovėlio aprobuotą, o savą filmo kūrėjo požiūrį, atsiranda galimybė lyginamajai analizei filmo ir literatūros kurinio, kurio pagrindu sukurtas kinas. Pokalbis arba diskusija apie filmą mokytojui atskleistų mokinių vertybinę skalę, padėtų juo geriau pažinti.

Pastebėta, jog pasirodžius naujai kino ar televizijos ekranizacijai, žymiai padidėja susidomėjimas ekranizuota knyga. Taip atsitiko su pasaulinį susidomėjimą sukėlusia knyga „Haris Poteris“. Jei kinas geras, žiūrovai domisi papildoma medžiaga, dar kartą nori

susitikti su matytais herojais, palyginti juos. Taigi kino dėka atsinaujina ir skaitytojų ratas.

Pastaruoju metu gana populiarūs istoriniai filmai („Aleksandras Makedonietis“, „Troja“, „Dangaus karalystė“), kuriuos istorijos mokytojai galėtų panaudoti kaip iliustraciją, palyginimą savo pamokose. Tai suteiktų dėstomai medžiagai autentiškumo pojūtį, praplėstų sampratą apie laikmetį, atskleistų įvykių platesnę panoramą.

Nesutelpa grynai į pažintinio kino rėmus režisieriaus Petro Abukevičiaus filmų apie gamtą ciklai, Prancūzijos, Italijos filmai „Mikropasaulis“, „Migruojantys paukščiai“. Norėtuši išskirti pirmiausia tų filmų dorovinę reikšmę, ugdant meilę gamtai. Kino menas turi didžiulį emocinį poveikį, todėl programai „Kino pamokos“ kruopščiai parinkti filmai, derinami su mokytojais. Kino menas gali turėti teigiamą poveikį jaunimui tada, kai bus teisingi įvertinti filmo herojai, jų poelgiai, išsiaiškinta filmų kūrėjų pozicija, meninių priemonių įtaiga. Filmus reikia mokytis žiūrėti, juos suprasti. Deja, mokyklose dar nedėstomi kino meno pagrindai, geriausiu atveju yra foto, kino būreliai. Atrodytų, kad lietuvišką filmą „Vienui vieni“ turėjo pamatyti didžioji dauguma jaunimo. Deja, mažiau kaip trečdalis mokyklų atsiliepė į kino pilietiškumo pamoką. Pasigendama ir švietimo ministerijos aiškesnės pozicijos, rengiant tokio pobūdžio bendrus projektus. Derėtų bendromis pastangomis mokytį jaunimą suvokti ir teisingai įvertinti kino meno kūrinius.

2.4. Kino teatro lankymo veiksniai

Pagal kino žiūrovų aktyvumą Lietuva Europoje užima paskutinę vietą (C.I.C.A.E. ataskaita, 2005).

Tuo tarpu Prancūzijoje, Airijoje ar Ispanijos, kino teatrų lankomumas 3-6 kartus didenis nei Lietuvoje. Pustuščiai kino teatrai nėra naujas ar ypatingas reiškinys: tą patį gerokai ankščiau pergyveno Vakarų šalys, pavyzdžiui, Skandinavijoje nuosmukis prasidėjo 1980 metais, dabar situacija keičiasi į gerąją pusę. Tai sąlygojo naujų technologijų, satelitinių antenų ir videotechnikos atsiradimas, taip pat ir ekonominės priežastys. Lietuva šioje srityje, kaip ir daugelyje kitų, truputį „vėluoja“. Šį reiškinį reikėtų vertinti kaip dėsninę gyvą procesą, turintį ne tik pradžią, bet ir pabaigą.

Kino teatro „Garsas“ lankomumo tendencijos neatsiejamos nuo visos Lietuvos kino rinkos tendencijų. Lietuvoje 2000-2002 m. pakilo kino lankytojų skaičius, nes visi plūstelėjo į naujai rekonstruotus kino teatrus. Lietuvoje 2001 m. žiūrovų skaičius pasiekė piko viršūnę - 2,4 mln. žiūrovų (9 lentelė).

9 lentelė. 1999 - 2004 m kino žiūrovų lankomumas Lietuvoje ir Panevėžyje. Kino platintojų ataskaitos 1999-2004m. ir Lietuvos statistikos departamento Lietuvos gyventojų suvestinės 2000-2004m.

	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.
Kino žiūrovai Lietuvoje mln.	1,48	2,1	2,4	1,9	1,5	1,5
Lietuvos gyventojų lankomumo vidurkis	0,41	0,6	0,69	0,55	0,43	0,43
Kino žiūrovai Panevėžyje tūkst.	31,8	115,1	94,0	83,3	60,13	77,5
Panevėžio gyventojų lankomumo vidurkis	0,27	0,97	0,79	0,7	0,5	0,65

Panevėžyje kino žiūrovų skaičius po 2000 metų kino teatro rekonstrukcijos išaugo 262 proc. Didžioji dauguma miesto gyventojų vedini smalsumo ėjo pažiūrėti atnaujinto, modernaus kino teatro. Natūralu, kad pasibaigus smalsuolių antplūdžiui, žiūrovų sumažėjo apie 30 proc. Tuo tarpu Lietuvoje kino žiūrovų skaičius vis dar augo, nes Vilniuje po rekonstrukcijos atsiradė nauji kino teatrai. Rekonstruotame kino teatre „Vingis“ pastatytos komfortabilios vibruojančios kėdės. Pasibaigus kino teatrų rekonstrukcijoms Vilniuje, 2002 m. kino žiūrovų skaičius Lietuvoje sumažėjo 21 proc., Panevėžyje tik 11,4 proc. Tam įtakos turėjo tais pačiais metais Vilniuje atsiradęs „Akropolio Kinas“, kur bilieto kaina buvo tik 1 Lt. Iš Panevėžio miesto taip pat vyko ekskursijos į pirmąjį multipleksą Lietuvoje žiūrėti kino filmų už 1 Lt. Dėl intensyvios „Akropolio Kino“ bilieto kainų dempingo politikos Panevėžyje kino žiūrovų skaičiaus sumažėjo kiek mažiau nei Vilniuje. Žiūrovai, pasinaudoję patogiomis minkštomis naujo kino teatro kėdėmis tik už 1 litą, nebenorėjo sugrįžti į savo miesto kino salę, kur bilieto kainos vidurkis siekė 6,5 Lt.

Lietuvoje 2003 metais, lyginant su 2002 metais, žiūrovų skaičius sumažėjo 23,2 proc. Panevėžyje - 27,9 proc. Ši žiūrovų skaičiaus mažėjimą lėmė tai, jog kino rinkoje nebuvo išleista didelių kasinių (vadinamų blokbusteriais) kino filmų. Ypatingai nuo šio faktoriaus nukentėjo mažesnių miestų kino teatrai kur kino lankytojų ratas yra mažesnis. Vilniaus ir Kauno miestų kino teatrų salėse pasirodė daugiau intelektualaus kino. Panevėžio mieste mažesnis intelektualiu Europinio kino gerbėjų ratas, todėl ir buvo didesnis kino lankomumo mažėjimas.

2004 metai kinui Lietuvoje daugelio atžvilgiu buvo lūžio metai. Vienas džiugiausių ir labiausiai lauktų įvykių yra tai, kad pagaliau Lietuvoje stabilizavosi, o Panevėžyje ir išaugo žiūrovų skaičius, mažėjęs nuo pat 2000 metų. Kino rinką 2004 metais pasiekė dideli kasiniai filmai: „Troja“, „Diena po rytojaus“, „Haris Poteris ir Azkabano kalinys“.

10 lentelė. VŠĮ „Garsas“ 2004 m. pelningiausias kino filmų dešimtukas.

Vieta	Kino filmo pavadinimas	Lankytojų skaičius	Pajamos Lt
1.	Šrekas 2	7446	61808
2.	Haris Poteris ir Azkabano kalinys	4110	28010
3.	Diena po rytojaus	2795	25043
4.	Kristaus kančia	2783	23913
5.	Žiedų valdovas: Karaliaus sugrįžimas	2207	21040
6.	Brolis lokys	3172	20371
7.	Garfildas	2519	19423
8.	Troja	1956	18872
9.	Bridžita Džouns: ties proto riba	1327	12454
10.	Vienui vieni	1316	10545

Lankomiausias filmas 2004 m. – „Šrekas 2“. Tai pirmasis animacinis filmas įgarsintas lietuvių kalba. Filmą įgarsino žymiausi Lietuvos aktoriai. 10 lentelėje pateikti duomenys rodo, jog pagal lankomumą pirmauja animaciniai ir vaidybiniai filmai skirti vaikams: „Haris Poteris ir Azkabano kalinys“, „Žiedų valdovas: Karaliaus sugrįžimas“, „Brolis lokys“. Pelningiausiu visų laikų katastrofų filmų tapo „Diena po rytojaus“, užėmusi trečia vietą, vaizdžiai parodžiusi klimato pokyčių keliamas grėsmes. Pasaulinė sensacija – M. Gibsono „Kristaus kančia“ – neliko nepastebėta ir Panevėžyje. Filmą sudomino tikinčiuosius, šio filmo žiūrėti rinkosi netradicinė publika. Panevėžiečių mėgiamo istorinio žanro filmas „Troja“ užėmė aštuntą vietą. Vaidybinis filmas „Vienui vieni“ – tai pirmasis lietuviškas filmas patekęs į topo dešimtuką Panevėžyje, ir pirmasis lietuviškas kino filmas sugražinęs į kino sales vyresnio amžiaus žiūrovą.

2004 metais „Garsas“ įvedė naują marketingo strategiją – pirmadienio akcija: du lankytojai už vieną bilietą. Ši akcija pasiteisino, nes pirmadienio pajamos prilygo

savaigalio pajamoms, manoma, kad tai prisidėjo prie ženklaus kino žiūrovų padidėjimo. Tačiau ši nuolaida sumažino kino bilietaus vidurkį.

Panevėžyje bilietaus kainos vidurkis 2000-2002 m. laikėsi stabiliai, su nedideliu didėjimu.. bilietaus kainos vidurkis pakilo 2003 metais iki 7 Lt, bet sumažėjo vidutinis vieno seanso žiūrovų skaičius iki 19,6 lankytojo. Šiam pokyčiui įtakos turėjo griežta kino tiekėjų kainų politika – premjerinių filmų bilietaus kaina negalėjo būti mažesnė kaip 8 Lt. Bilietaus vidurkis 2004 metais nukrito iki 6,4 Lt, tačiau padaugėjo kino žiūrovų. Vidutinis žiūrovų skaičius išaugo iki 30,3 lankytojo (11 lentelė). Šiam pokyčiui įtakos turėjo labai aktyvi pirmadienio akcija: du lankytojai už vieną bilietą. Pagal savaitės dienas pirmadienis tapo viena labiausiai lankomų dienų (prilygstanti šeštadienio ar sekmadienio lankomumui). Sumažėjus bilietaus kainai, 2004 metais apsilankė daugiau Panevėžio miesto ir apskrities gyventojų, kurių perkamoji galia nėra didelė. Kino žiūrovų lankomumas besąlygiškai įtakoja įstaigos pajamas.

11 lentelė. 1999 - 2004 m. kultūros centro „Garso“ žiūrovai ir bilietaus kainos vidurkis

	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.
Iš viso žiūrovų, tūkst.	31,8	115,1	94,0	83,3	60,1	77,5
Bendras bilietaus kainos vidurkis, Lt	5,5	6,6	6,3	6,5	7,0	6,4
Vidutiniškai žmonių į seansą	15,2	33,8	30,8	30,2	19,6	24,6

VŠĮ kultūros centras „Garsas“, pagal kino nuomos sutartis, įsipareigoja bilietaus kainą derinti su kino platintojais, kurie premjeriniams filmams nustato žemiausią kainos ribą. Be to, bilietaus kainas ir nuolaidas turi patvirtinti įstaigos savininkas – Panevėžio miesto taryba. Dėl minėtų priežasčių „Garsas“ negali savarankiškai ir operatyviai keisti kainas. VŠĮ kultūros centro „Garsas“ direktoriaus įsakymu dėl paslaugų įkainių 2005-03-21 Nr.V-26 patvirtino paslaugų kainas ir nuolaidas.

<p>1. Bazinės bilietaus kainos į kino filmus:</p> <p>12 Lt – ložėse didžiojoje salėje;</p> <p>10 Lt – didžiojoje salėje;</p>	<p>Nuolaidas į kino filmus:</p> <p>20 proc. nuolaida nuo bazinės bilietaus kainos taikoma:</p> <ul style="list-style-type: none"> – darbo dienomis iki 14 val.; – studentams; – grupėms virš 20 žmonių.
---	---

8 Lt – mažojoje salėje.	<p>40 proc. nuolaida nuo bazinės bilieto kainos taikoma:</p> <ul style="list-style-type: none"> – grupėms virš 50 žmonių; – vaikams nuo 5 iki 10 metų į kino filmus; – turintiems negalią ir pensininkams. <p>20-50 proc. nuolaida nuo bazinės bilieto kainos taikoma:</p> <ul style="list-style-type: none"> – įstaigoms, organizacijoms pagal sutartis. <p>50 proc. nuolaida nuo bazinės bilieto kainos taikoma:</p> <ul style="list-style-type: none"> – grupėms virš 100 žmonių. <p>4 Lt – ypatingų akcijų metu grupėms virš 100 vaikų.</p> <p>4 Lt – vaikams iki 5 metų.</p> <p>Grupių vadovai, lydintys ne mažesnes nei 15 vaikų grupes, į kino filmą įleidžiami nemokamai.</p> <p>Pirmadienio akcija: 2 bilietai už 1 kainą (akcija negalioja švenčių dienomis ir respublikinėms kino filmų premjerom).</p>
-------------------------	---

Esama nuolaidų sistema skatina tolygesnį žiūrovų pasiskirstymą dienos ir savaitės bėgyje. Nuolaidos studentams, vaikams, moksleiviams, invalidams ir pensininkams sudaro galimybes socialiai pažeidžiamoms grupėms aktyviau lankytis kino teatre. Didelis dėmesys skiriamas daželių, mokyklų organizuotoms grupėms ir jų vadovams, paskatinant juos jungtis į didesnes grupes ir kolektyviai eiti į kiną. Didelės grupės turi išskirtines teises užsisakyti specialų, jiems patogiu laiku, kino seansą. Tikimasi, kad taip bus užauginta nauja kino žiūrovų karta, mokanti ne tik žiūrėti, bet ir vertinti kiną, nes intelektualiam, autoriniam kinui reikia išsiugdyti žiūrovą

Kino lankomumui didžiausią įtaką turi šie išoriniai veiksniai:

1. Žema gyventojų perkamoji galia (sumažinus bilieto kainą – padaugėjo žiūrovų);
2. Klestinti piratinė video veikla (galimybė atsisiųsti filmus internetu, vaizdo kasečių nuomos punktai); nemaža dalis žmonių sugeba nelegaliai platinamą filmą pažiūrėti dar iki jo premjeros Lietuvoje;
3. Naujausios technologijos – namų kinas;
4. Didelis atotrūkis tarp respublikinių ir pasaulinių filmų premjerų;
5. Kino rinkos tendencijos.

Vidiniai veiksniai, įtakojantys kino lankomumą:

1. Kainų politika;
2. Reklamos strategija;
3. Kino repertuaro sudarymas.

Kino teatro lankomumą didžiaja dalimi įtakoja išoriniai veiksniai, bendra Lietuvos kino rinkos situacija, ir tik nedidele dalimi kino teatras gali įtakoti vietinę rinką. Kultūros centras „Garsas“ priklausomas nuo kino tiekėjų, kurie apsprendžia respublikinių premjerų išleidimą Panevėžio mieste, o tai turi didelę įtaką lankomumui. Pagreitinti respublikinių premjerų išleidimą „Garsas“ neturi finansinių svirtų, nes jo pajamos sudaro tik 3 proc. bendros kino rinkos.

Apibendrinant galima teigti:

- Kino teatro juridiniai pertvarkymai (reorganizavimai, statuso keitimai) nepadarė kino teatro efektyvesnės veiklos. Tik modernizavus kino teatrą veikla tapo kelis kart efektyvesnė.
- Įstaiga negali disponuoti materialiniais ir finansiniais resursais, nes steigėjas nesuformavo įstatinio kapitalo, o perdavė buvusios biudžetinės įstaigos skolas.
- Kultūrinė veikla yra nuostolinga.
- Kino teatras vykdo kino meno sklaidą, sociokultūrinę veiklą, skirtą įvairioms sociumo ir amžiaus grupėms. Įstaigoje išreikšti daugiafunkcinį, universalumą ir socialinį vientisumą skatinantys principai.
- Įgyvendinamos strateginės kino teatro veiklos kryptys išugdys poreikį kino menui, pakoreguos jaunimo kultūros raišką, paskatins bendruomenės aktyvumą, saviraišką per kultūrinę veiklą.
- Kino teatro lankomumą didžiaja dalimi koreguoja išoriniai veiksniai, jis priklausomas nuo kino tiekėjų, kurie apsprendžia respublikinių premjerų išleidimą Panevėžio mieste.

* * *

- Kad patraukti jaunimo susidomėjimą kino teatras turi būti šiuolaikiškas ir modernus.
- Kino teatrui vykdančiam socialine ugdomąją funkciją reikalingos subsidijos.
- Didelio kino teatro mažame mieste perspektyvos – sociokultūrinės komunikacijų paslaugos.

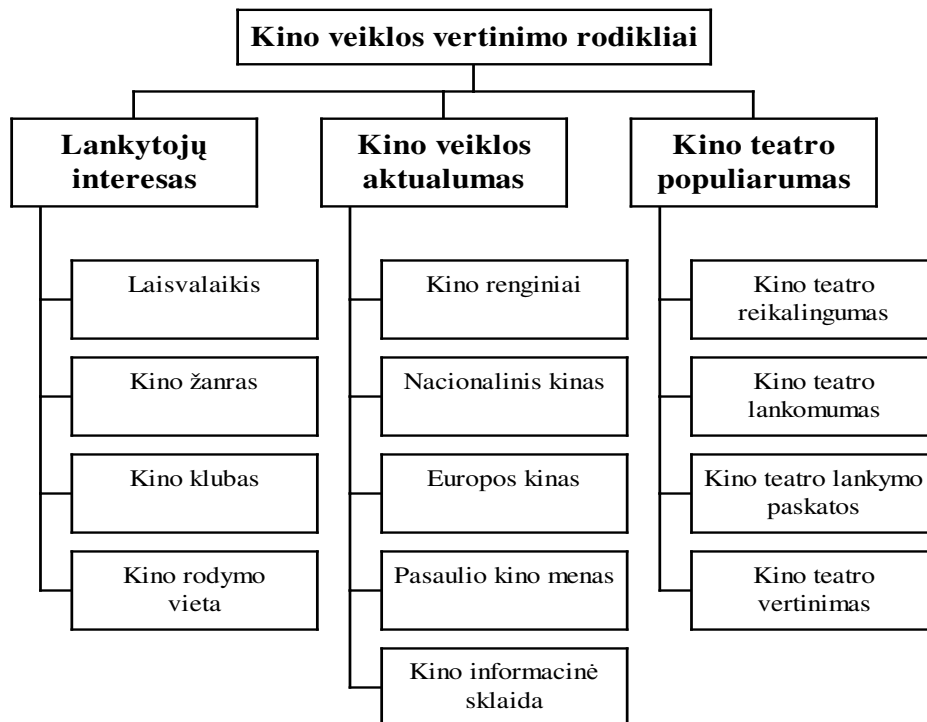
3. Kino teatro veikla jaunimo kultūros kontekste

Kino teatro veiklos procesui svarbios du aspektai: kino teatro vykdoma veikla ir jaunimo kultūrinė elgsena. Abu šie aspektai glaudžiai susiję: pirmoji organizuoja kino meno sklaidą, antroji – siejasi su šios sklaidos vartojimu, kurį lemia individualūs poreikiai. Kino teatras atsiduria šių procesų sankirtoje.

Kultūriniai poreikiai nulemia kino teatro veiklos kryptis, kita vertus, bendra kultūros padėtis, kino teatro pasiūla savo ruožtu ugdo tam tikrus kultūrinius poreikius. Kino teatrui reikia informacijos apie jaunimo interesą kino menui, kino teatro veiklos aktualumą bei jo populiarumą, kad galėtų tenkinti šiuos poreikius ir juos strategiškai ugdyti. Jaunimo poreikių kino teatro veiklai tyrimas leidžia koreguoti ir tobulinti kino teatro veiklą. Kad būtų lengviau įvertinti kino teatro veiklą jaunimo atžvilgiu – sukurtas vertinimo modelis. Pasirinkti trys pagrindiniai vertinimo rodykliai:

- interesas, pageidavimas kino teatro veiklai,
- kino teatro veiklos aktualumas, ar siūlomos paslaugos atitinka interesus,
- kino teatro populiarumas.

Kiekvienam iš šių rodyklių priskirta po keletą požymių, apibudinančius veiklos bruožus (8 pav.).

8 pav. Kino teatro veiklos vertinimo modelis

Kino teatro veiklos tyrimui pasirinktas jaunimas neatsitiktinai, nes didžioji dalis kino žiūrovų yra 16-30 jauni žmonės. Anketinė apklausa buvo atlikta 2005 m. sausio mėnesį Panevėžio mieste. Apklausoje dalyvavo 200 respondentų, jie turėjo atsakyti į 27 klausimus (3 priedas).

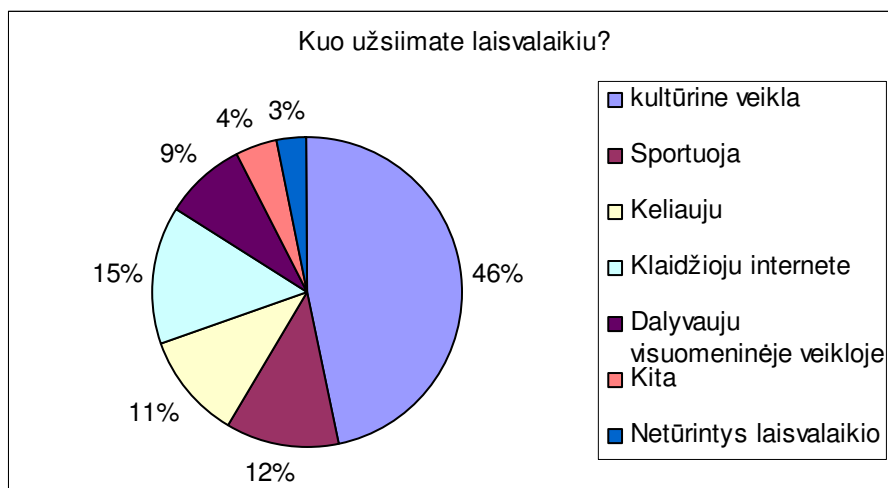
12 lentelė. Respondentų pasiskirstymas

Lytis	vyrų	75
	moterys	125
Amžius	16-18 m.	49
	19-24 m.	75
	25-30 m.	76
Išsilavinimas	Pagrindinis	49
	Vidurinis ir profesinis	102
	Aukštasis	49
užsiėmimas	Mokausi	131
	Dirbu	90
	Bedarbis	9
	Kita	3

Siekiant kuo geriau atspindėti Panevėžio miesto jaunimo nuomones, respondentai buvo atrenkami atsižvelgiant į jų amžių ir išsilavinimą.

3.1. Jaunimo interesas kinui

Analizuojant jaunimo interesus kino menui svarbu atkreipti dėmesį į jaunimo laisvalaikio užsiėmimų struktūrą, nes kaip tik laisvalaikiu tenkinami kultūriniai poreikiai. Laisvalaikio veiklos pasirinkimas atspindi ne tik žmogaus vertybines orientacijas, bet kartu atskleidžia ir bendrą jo gyvenimiškos praktikos situaciją.

8 pav. Jaunimo laisvalaikio struktūra

Tyrimo rezultatai atskleidė jaunimo laisvalaikio ypatumus. Kultūrinė veikla (skaitymas, šokimas, muzikavimas) tarp apklaustųjų yra pirmoje vietoje (46 proc.). Antroje vietoje – klaidžiojimas internete (15 proc.), trečioje – sportas (12 proc.).

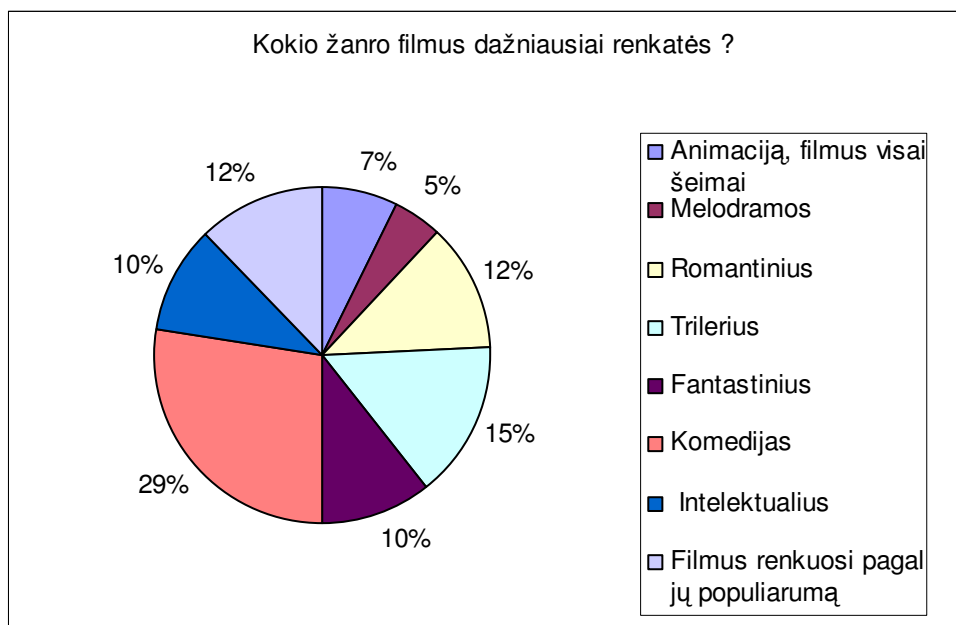
Dalį laisvalaikio ir kultūrinės veiklos lemia lyčių ypatumai (3 priedas). – merginos beveik du kartus aktyviau nei jaunuoliai dalyvauja kultūrinėje veikloje (skaito, muzikuoja, šoka). Vaikinai dvigubai daugiau laiko praleidžia prie kompiuterio klaidžiodami po internetą ir daugiau sportuoja nei merginos.

Aktyviausiai laisvalaikį leidžia 25-30 metų jaunimas, turintis aukštąjį ir vidurinį, profesinį išsilavinimą. Antroje vietoje – 19-24 metų jaunimas, turintis vidurinį ir profesinį išsilavinimą. Bet kultūrinėje veikloje ir sporte - aktyviausi 16-18 metų jaunimas. Išsilavinimas turi daugiausia įtakos tokiems laisvalaikio užsiėmimams kaip skaitymas, domėjimasis internetu.

Jaunimo tarpe populiariausi filmų žanrai: komedija (29 proc.), trileris (15 proc.), romantinis (12 proc.), fantastinis (10 proc.), intelektualus (10 proc.) filmas (9pav.). Dalis respondentų (12 proc.) filmus renkasi pagal jų populiarumą, nepriklausomai nuo žanro. Jaunimo tarpe nepopuliarios melodramos.

Detaliau analizuojant filmų žanrų pasirinkimus (4 priedas) pagal amžiaus grupes, paaiškėjo, kad jaunimas 16-18 metų daugiau nei kiti renkasi komedijas ir romantinius filmus. Vyresnis jaunimas (24-30 metų) daugiau nei kiti renkasi trilerius. Pastebėta, kad 18-24 m. ir 24-30 m. jaunimas vienodai rinkosi filmus pagal jų populiarumą. Intelektualius filmus vienodai rinkosi 16-18 m. ir 24-30 m. jaunimas.

Pagal išsilavinimą komedijas ir trilerius daugiau nei kiti rinkosi jaunimas turintis pagrindinį išsilavinimą.

9 pav. Kino žanru aktualumas

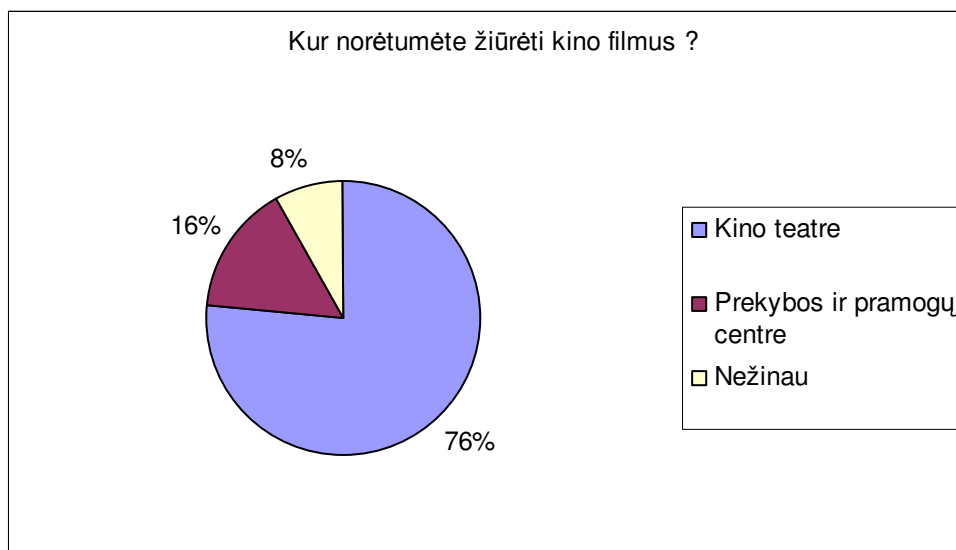
Vidurinį ir profesinį išsilavinimą turintis jaunimas daugiau nei kiti filmus rinkosi pagal jų populiarumą. Aukštąjį išsilavinimą turintis jaunimas per pus daugiau nei kiti rinkosi intelektualius filmus ir šiek tiek daugiau nei kiti rinkosi romantinius filmus, animaciją, melodramas.

Moterys dažniau nei vyrai nurodė, kad domisi komedijomis, trileriais, romantiniais filmais. Vyrai dažniau nei moterys nurodė, kad domisi intelektualiu ir fantastiniu kinu. Vyrai taip pat dažniau nei moterys filmus renka pagal jų populiarumą.

Pastaruoju metu dėl didelių kino teatrų išlaikymo sąnaudų beveik visi Lietuvos rajonų centrai atsisakė (pardavė) kino teatrus, o kino rodymą perkėlė į kultūros centrus. Didmiesčiuose kino sales įrenginėja prekybos ir pramogų centruose. Todėl buvo įdomu sužinoti kur jaunimas norėtų žiūrėti kino filmus.

Tyrimas parodė, kad 76 proc. jaunimo filmus pageidavo žiūrėti kino teatre ir tik 16 proc. – prekybos ir pramogų centre (10 pav) .

Analizuojant atsakymus pagal amžiaus grupes (5 priedas), paaiškėjo, kad kontrastingiausiai atsakė 16-18 metų jaunimas: net 86 proc. nežino kur norėtų žiūrėti filmus, 84 proc. norėtų filmus žiūrėti kino teatre, 63 proc.- prekybos ir pramogų centre. Didesnių skirtumų tarp lyčių nepastebėta. Kino teatre filmus žiūrėti nori pirmoje vietoje - jaunimas ,turintis aukštąjį išsilavinimą, antroje – jaunimas, turintis pagrindinį išsilavinimą, trečioje – jaunimas, turintis vidurinį ir profesinį išsilavinimą.

10 pav. Interesas kino teatrui

Analizuojant atsakymus pagal amžiaus grupes (5 priedas), paaiškėjo, kad kontrastingiausiai atsakė 16-18 metų jaunimas: net 86 proc. nežino kur norėtų žiūrėti filmus, 84 proc. norėtų filmus žiūrėti kino teatre, 63 proc.- prekybos ir pramogų centre. Didesnių skirtumų tarp lyčių nepastebėta. Kino teatre filmus žiūrėti nori pirmoje vietoje - jaunimas, turintis aukštąjį išsilavinimą, antroje – jaunimas, turintis pagrindinį išsilavinimą, trečioje – jaunimas, turintis vidurinį ir profesinį išsilavinimą.

10 pav. Interesas kino klubui

Jaunimas neparodė didesnio susidomėjimo tapti kino klubo nariais ir patiems dalyvauti kino teatro veikloje. Tik 18 proc. respondentų norėtų būti kino klubo nariais, didžioji dauguma linkusi būti pasyviais žiūrovais. Tokį respondentų sprendimą galima paaiškinti tuo, kad kol kas kino teatre nėra kino klubo ir ši veikla tiesiog nežinoma.

13 lentelė. Respondentų pasiūlymai ir pageidavimai kino teatrui

Pasiūlymai	Kiekis
Pigesni bilietai	14
Daugiau akcijų	7
nuolaidos	6
Daugiau įdomiausių ir naujausių filmų (Azijos, Baltijos šalių)	6
Daugiau reklamos	6
Įgarsinti filmus	4
Įvairaus pobūdžio vakarai, diskotekos su filmais už vieną kainą	3
Priimtinesnis kino repertuaras ir filmų laikų sudarymas	2
Daugiau premjerų, siaubo filmų	2
Daugiau renginių kieme, šalia Garso	2
Patogesnės sėdynės, daugiau erdvės	2
Kinus rodyti lauke	1
Pakeisti interjerą	1
Daugiau filmų jaunimui bei atskiri seansai senesniems	1
50 - 60 m. Dorovinių filmų	1
Uždrausti popkorną	1
Daugiau informacijos internete	1
garso kokybė atitiktų Forum Cinemas	1

Respondentai daugiausia pageidavo pigesnių bilietų, nuolaidų, akcijų. Dalies respondentų pageidavimai susiję su kino repertuaru, jie norėtų daugiau premjerų, įdomesnių filmų, priimtinesnio filmų laiko, įgarsintų filmų. Kita dalis pageidavo daugiau reklamos, įvairaus pobūdžio renginių.

Apibendrinant galima konstatuoti:

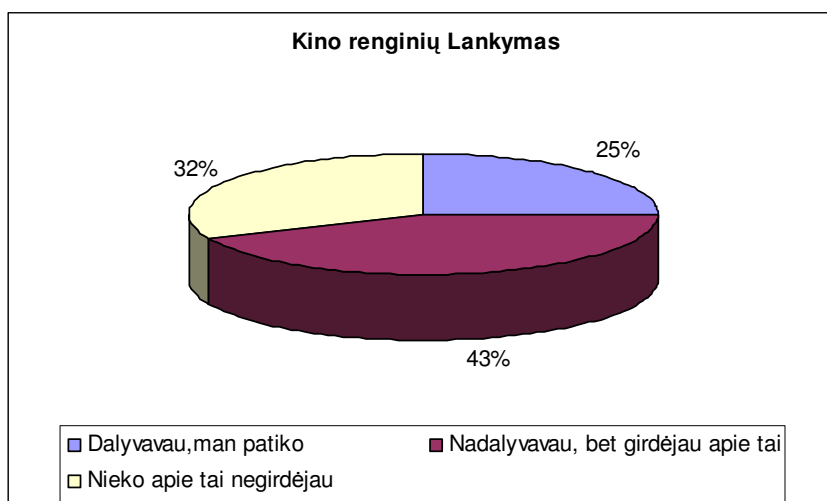
- Jaunimas didžiąją dalį laisvalaikio užpildo kultūrine veikla. Ji užima pirmąją vietą tarp respondentų. Merginos beveik du kartus aktyviau nei jaunuoliai dalyvauja kultūrinėje veikloje. Respondentų išsilavinimas turi daugiausia įtakos kultūrinei veiklai.
- Jaunimo tarpe populiariausias filmo žanras - komedija. Daugiausia ją renkosi 16-18 metų jaunimas, turintis pagrindinį išsilavinimą. Aukštąjį išsilavinimą turintis jaunimas per pus daugiau nei kiti rinkosi intelektualius filmus
- Didžioji dauguma respondentų filmus nori žiūrėti kino teatre, o ne prekybos ir pramogų centre. Kino teatrui didžiausią interesą parodė jaunimas, turintis aukštąjį

ir pagrindinį išsilavinimą.

- Mieste neišpopuliarinta kino klubo veikla, todėl tik kas šeštas respondentas norėtų būti kino klubo nariu ir dalyvauti kino teatro veikloje, didžioji dauguma jaunimo linkusi būti pasyviais žiūrovais.
- Jaunimas savo pasiūlymuose pirmiausia pageidavo pigesnių bilietų, naujo, įdomaus kino ir geros reklamos.

3.2. Kino teatro veiklos bruožai

Kino teatras „Garsas“ nuolat organizuoja visą eilę kino renginių: susitikimus su kino kūrėjais, kino festivalius, teatralizuotus premjerinių filmų pristatymus, kino naktis, VIP seansus (išankstiniai reklaminiai kino seansai, prieš respublikinę premjerą.). Mokykloms kino teatras organizuoja edukacines programas „Kino pamokos“ – atsižvelgiant į mokymo programas parenkami atitinkami filmai. Tai literatūrinių kūrinių ekranizacijos, istoriniai, gamtos pažinimo, užsienio kalbų kino pamokos. Buvo įdomu sužinoti kaip šie kino renginiai atitinka jaunimo interesą.

11 pav. Kino renginių lankymas

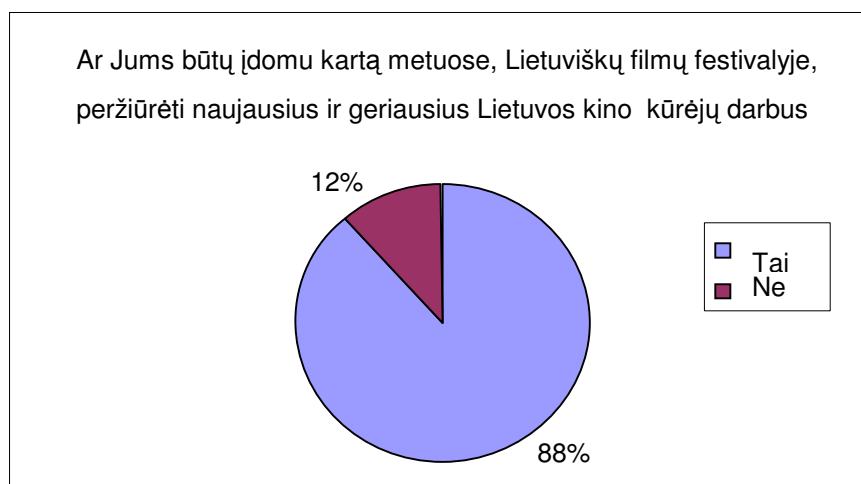
Tyrimas parodė, kad nors jaunimas ir pageidavo daugiau įvairesnių renginių (13 lentelė), tik 25 proc. respondentų juos lankė. Dalis respondentų (32 proc.) nors ir nedalyvavo kino renginiuose, bet apie juos girdėjo, o 43 proc. nedalyvavo ir nieko apie tai negirdėjo. Galima manyti, kad nesant pakankamos pasiūlos, neišugdomi ir kino renginių

lankymo poreikiai.

Analizuojant kino renginių lankomumą pagal amžiaus grupes (6 priedas), lyderio pozicijas užima 19-24 metų jaunuoliai. Ši amžiaus grupė beveik du kartus daugiau lankėsi nei 16-18 metų jaunuoliai. Jaunuoliai kino renginius lankė aktyviau nei merginos (atitinkamai 33 proc. ir 21 proc.).

Pagal respondentų išsilavinimą kino renginius aktyviausiai lankė jaunimas, turintis vidurinį ir profesinį išsilavinimą. Antroje vietoje – respondentai turintys aukštąjį išsilavinimą, trečioje – pagrindinį. Jaunimas turintis pagrindinį išsilavinimą beveik du kartus rečiau lankė kino renginius už jaunimą turintį vidurinį, profesinį išsilavinimą (atitinkamai 23 proc. ir 44 proc.).

Didžioji dauguma (88 proc.) respondentų norėtų pamatyti naujausius lietuviškus filmus (10 pav.). Paliginti nedideli svyravimai pastebimi pagal amžių, lytį, išsilavinimą (7 priedas).

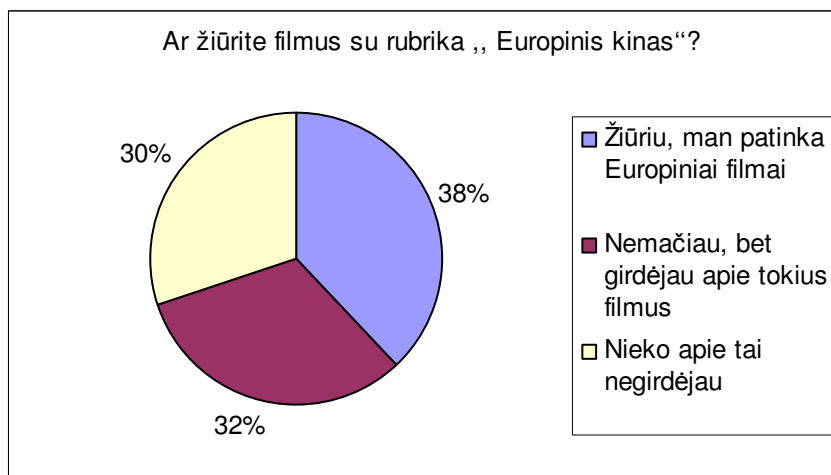
12 pav. Jaunimo interesas lietuviškam kinui.

Pagal amžiaus grupes interesas lietuviškam kinui didesnis vyresniam jaunimui. Respondentai 25-30 metų, 8 proc. lyginant su 19-24 metų respondентаis, labiau domisi lietuvišku kinu. Merginų interesas lietuviškam kinui 10 proc. didesnis už vaikinų. Išsimokslinimas taip pat turėjo įtakos domėjimuisi lietuvišku kinu: aukštąjį išsilavinimą turinčių respondentų interesas lietuviškam kinui buvo didesnis 5 proc. nei respondentų su viduriniu ar profesiniu išsilavinimu.

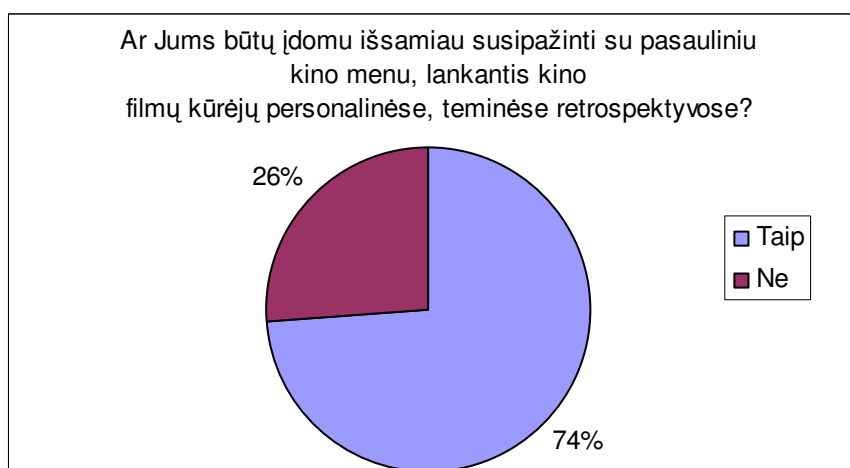
13 pav. Pageidavimai europiniam kinui.

Kino teatre „Garsas“ europinis kinas sudaro 30 proc. bendro rodomo repertuaro. Toks europinių filmų rodymo kiekis pakankamas net 62 proc. respondentų (13 pav.). Trečdalis respondentų norėtų, kad kino teatre būtų daugiau rodoma Europos šalių kino filmų. Iš amžiaus grupių labiausiai išsiskiria 16-18 metų jaunimas, jie net 17 proc. daugiau nei 25-30 metų jaunimas nepatenkinti europinio kino rodymo kiekiu kino teatre (8 priedas). Tarp lyčių skirtumas nedidelis: 8 proc. vaikinių daugiau nei merginų norėtų daugiau europinio kino matyti kino teatre. Respondentams, turintiems pagrindinį išsilavinimą, 18 proc. daugiau nei jaunimui turinčiam aukštąjį išsilavinimą, nepakanka europinio kino. Tačiau norai dažnai skiriasi nuo realios situacijos. Tai patvirtina atsakymai į klausimą apie europinių filmų žiūrėjimą (14 pav.). Tik 38 proc. respondentų žiūri europinį kiną., 30 proc. – nieko nėra girdėję apie europinį kiną. Kaip paaiškėjo iš tyrimo, europinį kiną daugiausia žiūri tie respondentai, kuriems pakanka kino teatro repertuare rodomų europinių filmų.

14 pav. Europinio kino žiūrėjimas

Analizuojant skirtumą tarp lyčių pastebima prieštaringa tendencija: merginos, pageidavusios daugiau europinio kino nei vaikinai, 8 proc. mažiau nei vaikinai jį žiūrėjo. Ta pati tendencija pastebima ir analizuojant skirtumus tarp išsilavinimų: pagrindinį išsilavinimą turintis jaunimas pageidavo daugiau už kitus europinio kino, kai praktiškai jis mažiau nei kiti žiūrėjo šį kiną. Daugiausia europinį kiną žiūrėjo jaunimas turintis aukštąjį išsilavinimą (13 proc. daugiau nei jaunimas, turintis vidurinį ir profesinį išsilavinimą). Amžiaus grupėse, 25-30 metų jaunimui pakako rodomo europinio kino, ši amžiaus grupė daugiausia ir žiūrėjo europinį kiną: net 22 proc. daugiau nei 19-24 metų jaunimas. Beveik per pus mažiau europinį kiną žiūri 19-24 metų jaunimas lyginant su 25-30 metų jaunimu. Tyrimas parodė, kad deklaruojami norai nevisada sutampa su realybe.

15 pav. Interesas pasaulio kino menui

Analizuojant atsakymus į klausimą ar norėtų jaunimas susipažinti su pasaulio kino menu, paaiškėjo, kad net 74 proc. respondentų to norėtų (15 pav.). Detalesnė analizė (9 priedas) išryškino didesnius intereso skirtumus tarp amžiaus grupių. Beveik keturis kartus daugiau su pasaulio kino menu pageidautų susipažinti 16-24 metų jaunimas lyginant su 25-30 metų jaunimu. Tarp lyčių didesnio skirtumo nepastebėta.

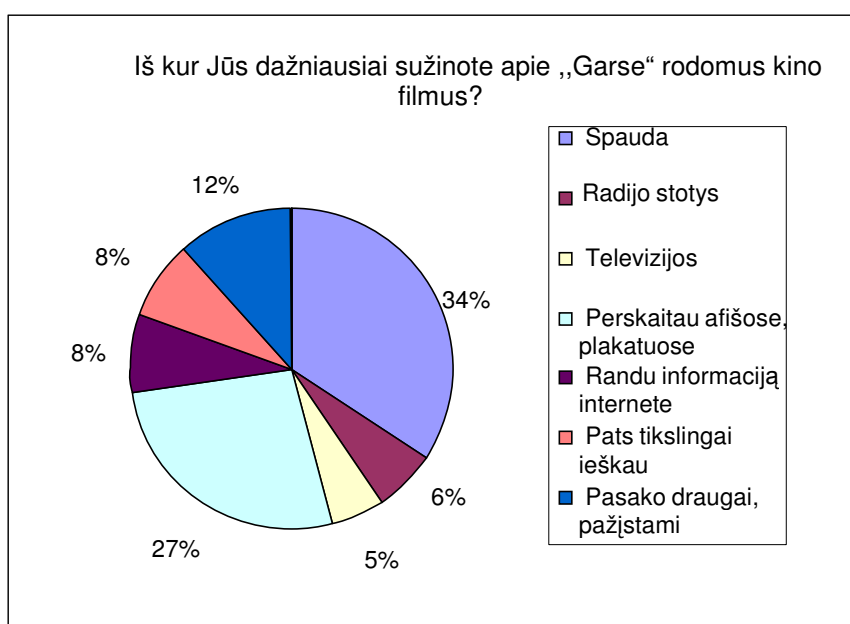
Išsilavinimas pasaulio kino meno interesui išryškino skirtumą: jaunimas, turintis aukštąjį ir vidurinį, profesinį išsilavinimą 9 proc. daugiau norėtų susipažinti su pasaulio kino menu, nei jaunimas su pagrindiniu išsilavinimu. Daugiau žinantys – nori sužinoti dar daugiau.

Populiariausi kino teatro informacijos sklaidos šaltiniai: spauda, vieša vizuali informacija (plakatai, skrajutės), draugų ir pažįstamų informacija, internetas (16 pav.). Dalis respondentų (8 proc.) patys tikslingai ieško informacijos apie kiną. Jaunimui iš

žiniasklaidos priemonių spauda ženkliai populiarsnė už televiziją ir radiją.

Iš amžiaus grupių ryškiausiai išsiskiria jaunimas 16-18 metų (10 priedas). Jis daugiausia informacijos apie kiną sužino iš afišų (34 proc.), spaudos (28 proc.), draugų bei pažįstamu (16 proc.). Jaunimo 19-24 metų ir 25-30 metų pagrindinis informacijos šaltinis – spauda (35 proc.), antroje vietoje – plakatai (25 proc.), trečioje – draugai ir pažįstami (10 proc.).

Jaunimo su aukštuoju išsilavinimu pagrindinis informacijos šaltinis – spauda (42 proc.), perpus mažiau (19 proc.) informacijos perskaito iš afišų, pats aktyviai ieško informacijos (11 proc.).

16 pav. Kino teatro informacijos sklaida

Didesnio skirtumo, renkantis informacijos šaltinius, tarp jaunimo su pagrindiniu išsilavinimu ir viduriniu, profesiniu – neišryškėjo: pirmoje vietoje – spauda (atitinkamai 29 proc. ir 34 proc.), antroje – afišos (atitinkamai 31 proc. ir 29 proc.), trečioje – draugai, pažįstami (atitinkamai 14 proc. ir 11 proc.).

Lyčių skirtumai: jaunuoliai daugiau informacijos sužino iš plakatų nei merginos (atitinkamai 25 proc. ir 18 proc.), iš draugų (atitinkamai 15 proc. ir 10 proc.), aktyviau patys ieško (atitinkamai 11 proc. ir 6 proc.).

Atlikus tyrimą, aiškėja, kad:

- Įvairiuose kino renginiuose dalyvavo tik kas ketvirtas respondentas. Nesant pakankamos kino renginių pasiūlos, neišugdomi ir kino renginių lankymo poreikiai. Aktyviausi kino renginių lankytojai - jaunimas, turintis vidurinį ir profesinį išsilavinimą. Jaunuoliai renginius lankė daugiau nei merginos.

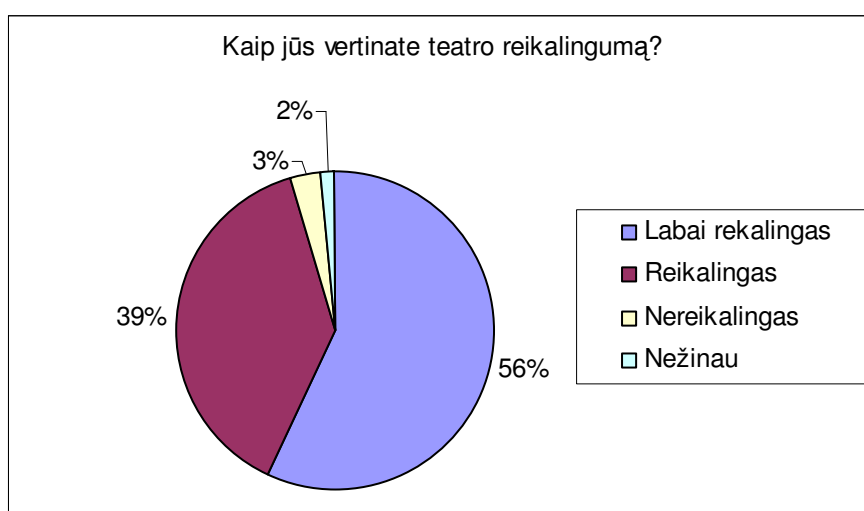
Išsilavinimas turėjo įtakos renkantis kino reginius.

- Didžioji dauguma respondentų norėtų pamatyti naujausius lietuviškus filmus. Labiausiai lietuvišku kinu domisi 25-30 metų jaunimas. Merginų interesas lietuviškam kinui didesnis už vaikinų. Išsimokslinimas taip pat turėjo įtakos domėjimuisi lietuvišku kinu: kuo aukštesnis išsilavinimas, tuo didesnis susidomėjimas.
- Kino teatre rodomas europinio kino kiekis pakankamas daugumai respondentų. Jį daugiausia žiūri tie respondentai, kuriems pakanka kino teatro repertuare šių filmų. Pagrindinis šių žiūrovų 25-30 metų jaunimas turintis aukštąjį išsilavinimą. Labiausiai europinio kino truko jaunimui, turinčiam pagrindinį išsilavinimą, bet jis mažiausiai šį kiną ir žiūrėjo. Pageidavimai nesutapo su vartojimu.
- Didžioji dalis respondentų norėtų išsamiau susipažinti su pasaulio kino menu. Daugiausia to pageidauja jaunimas turintis aukštąjį išsilavinimą.

3.3. Kino teatro populiarumas jaunimo tarpe

Aptariant jaunimo interesą kino teatro veiklai, nepakanka nustatyti vien siūlomų paslaugų atitikimą interesui. Jaunimas gali rečiau naudotis siūlomomis paslaugomis, bet jos gali būti labai svarbios, ir atvirkščiai. `

Paanalizuosime kaip jaunimas vertina kino teatro reikalingumą.

17 pav. Kino teatro reikalingumas

Kas antras respondentas mano, kad kinas labai reikalingas (56 proc.). Kas ketvirtas mano, kad kino teatras reikalingas (39 proc.). ir tik nedaugelis teigia, kad kino teatras jiems nereikalingas (3 proc.). Kad kino teatras labai reikalingas daugiausia nurodo 25-30 metų respondentai (62 proc. 11 priedas). Kad kino teatras nereikalingas nurodo tik 19-24 ir 16-18 metų respondentai (atitinkamai 7 proc. ir 2 proc.).

Analizuojant lyčių skirtumą pastebėta, kad jaunuoliai dažniau nei merginos nurodė, jog kino teatras labai reikalingas (atitinkamai 63 proc. ir 53 proc.). Kad kino teatras reikalingas daugiau nurodė merginos nei jaunuoliai (atitinkamai 44 proc. ir 29 proc.).

Kuo aukštesnis respondentų išsilavinimas, tuo dažniau nurodo, kad kinas labai reikalingas. Taip mano 65 proc. aukštąjį išsimokslinimą turintis jaunimas. Kad kinas nereikalingas, dažniausiai mano vidurinį ir profesinį išsimokslinimą turintys respondentai.

14 lentelė. Kino teatro vertinimo prioritetai

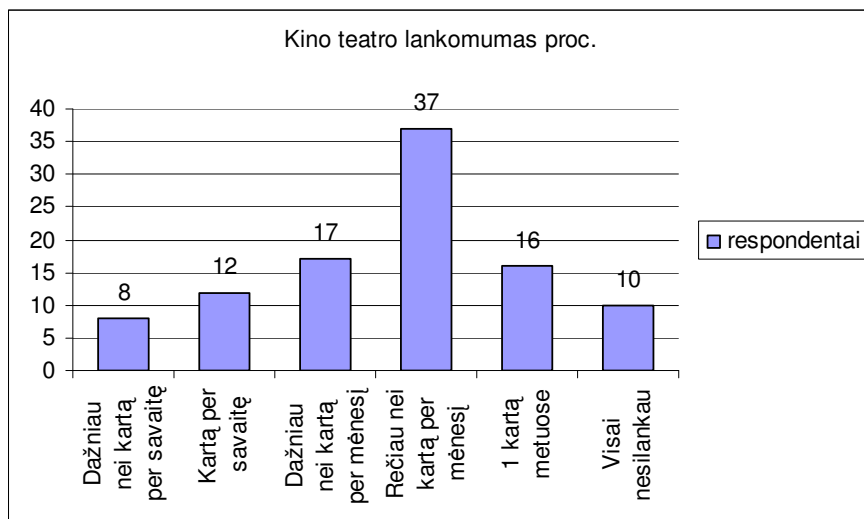
Įvertinkite kino teatrą pagal sekančius kriterijus, ka 1- pats svarbiausias, o 5 pats nesvarbiausias	Filmų repertuaras	Bilieto kaina	Vieta	Konfortas	Švara	Kavinė	Aptarnavimas	Interjeras	Įvaizdis	Techninis vaizdo ir garso lygis
Labai svarbu	68	75	14	34	26	12	16	16	21	77
Svarbu	24	30	16	21	8	5	15	7	8	39
Nelabai svarbu	21	32	15	27	13	8	9	15	7	10
Nesvarbu	15	12	16	20	18	3	12	18	13	12
Visai nesvarbu	18	11	29	17	22	26	20	29	22	13
Iš viso	146	160	90	119	87	54	72	85	71	151

Beveik kas antram respondentui labai svarbu kino teatro techninė garso ir vaizdo kokybė, bilieto kaina. Kas trečiam respondentui - filmų repertuaras. Kas septintam respondentui visiškai nesvarbu kino teatro vieta, interjeras ir kavinė. Jaunimas nori kokybiškai žiūrėti naujus, populiarius filmus už žemą kainą.

Apklauso duomenys parodė, kad 90 proc. respondentų lankosi kino teatre (18 pav.). Pažvelgus į kino teatro lankomumą, matyti, kad kino teatro reikalingumo vertinimas

beveik atitinka elgesį: 95 proc. jaunimo pripažino, kad kino teatras reikalingas, o 90 proc. jaunimo lankosi kino teatre.

Santykinai didžiausia dalis jaunimo besilankančio kino teatre nurodo, kad ateina čia rečiau nei vieną kartą per mėnesį (37 proc.). Vienas iš svarbiausių veiksnių yra amžius. Kuo jaunesni, tuo dažniau lanko kino teatrą. Su amžiaus poveikiu yra susijęs ir išsilavinimo veiksnys. Dažniau nei kartą per savaitę daugiausia lankėsi 16-18 metų jaunimas, turintis pagrindinį išsilavinimą (12 priedas).

18 pav. Kino teatro lankomumas

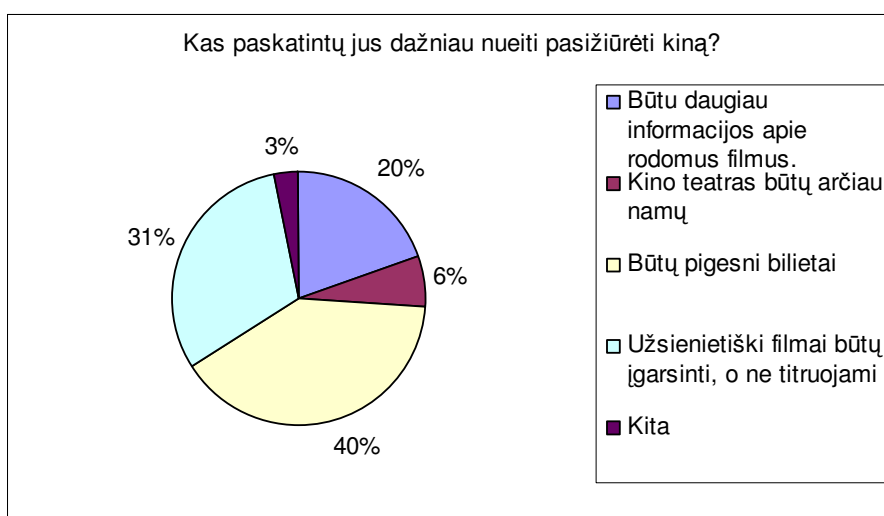
. Beveik pusę (49 proc.) iš rečiau nei kartą per mėnesį besilankančių, yra 25-30 metų jaunimas, turintis aukštąjį išsilavinimą. Rečiau nei kartą metuose ir visai nesilankančių kino teatre dauguma 19-24 metų respondentai. Pagal respondentų išsilavinimą kartą metuose daugiausia lankosi jaunimas turintis vidurinį ir profesinį išsilavinimą (keturis kartus daugiau nei jaunimas turintis pagrindinį išsilavinimą). Įdomu tai, kad jaunimas turintis aukštąjį išsilavinimą lyderiauja kino teatro lankyme dažniau nei kartą per savaitę, o visai nesilankančių tarpe yra paskutinėje vietoje.

Lytis diferencijuoja kino lankytojų dažnį. Jaunuoliai dažniau negu merginos nurodo, kad lankosi kino teatre dažniau nei kartą per savaitę (atitinkamai 12 proc. ir 5 proc.), kartą per savaitę (atitinkamai 20 proc. ir 7 proc.), rečiau nei kartą per mėnesį (atitinkamai 41 proc. ir 37 proc.). Merginos dažniu negu jaunuoliai nurodo, kad kino teatre lankosi rečiau nei vieną kartą per metus (atitinkamai 22 proc. ir 5 proc.) ir visai nesilanko (atitinkamai 11 proc. ir 7 proc.).

Jaunimo buvo klausama, kas paskatintų juos dažniau nueiti į kino teatrą žiūrėti filmų. Respondentai galėjo pasirinkti po kelis atsakymo variantus.

Dauguma respondentų (40 proc.) nurodė, kad dažniau nueitų į kino teatrą, jei būtų pigesni bilietai, trečdalis (31 proc.) respondentų į kino teatrą dažniau nueitų jei užsienietiški filmai būtų įgarsinami, o ne titruojami, 20 proc. - jei būtų daugiau informacijos apie rodomus kino filmus (19 pav.). Ir tik 6 proc. respondentų paskatintų dažniau ateiti į kino teatrą, jei šis būtų arčiau namų.

Pagal amžiaus grupes pigesni bilietai aktualu 25-30 metų ir 16-18 metų respondentams (atitinkamai 44 proc. ir 41 proc., 13 priedas).

19 pav. Kino teatro lankymo paskatos

Studentams (19-24 m.) ne taip aktualu, nes jiems taikoma nuolaida. Beveik visos jaunimo amžiaus grupės vienodai dažniau eitų į kino teatrus, jei filmai būtų įgarsinti lietuviškai. Dažniau į kino teatrus eitų 19-24 metų ir 16-18 metų jaunimas, jei būtų daugiau informacijos apie rodomus filmus.

Lytis menkai diferencijuoja kino lankymo paskatas: merginoms aktualiau bilietai nei jaunuoliams (atitinkamai 42 proc. ir 38 proc.), lietuviškai įgarsinti filmai aktualiau jaunuoliams nei merginoms (atitinkamai 34 proc. ir 29 proc.).

Pigesni bilietai, aukštąjį išsilavinimą turinčius respondentus net 10 proc. daugiau nei vidurinį, profesinį išsilavinimą turinčius, paskatintų dažniau eiti į kiną. Lietuviškai įgarsinti filmai dažniau į kino teatrą paskatintų eiti respondentus, turinčius vidurinį, profesinį ir pagrindinį išsilavinimą. Jaunimui su aukštesniu išsilavinimu tai mažiau aktualu. Respondentus su pagrindiniu išsilavinimu daugiau nei respondentus su aukštesniu išsilavinimu dažniau lankyti kino teatre paskatintų daugiau informacijos apie rodomus filmus (atitinkamai 23 proc. ir 17 proc.).

Apibendrinant galima teigti:

- Absoliučiai daugumai respondentų kino teatras yra reikalingas ar net labai reikalingas. Respondentai su aukščiau išsilavinimu daugiausiai nurodė, kad kinas jiems labai reikalingas.
- Jaunimo kino teatro reikalingumo vertinimas atitinka su jo lankymu. Jaunimo tarpe kino teatras labai populiarus.
- Dauguma jaunimo kino teatrą lanko rečiau nei kartą per mėnesį.
- Amžius ir išsilavinimas diferencijuoja kino teatro lankymo dažnį: dažniau kine lankosi 16-18 metų jaunimas su pagrindiniu išsilavinimu, vyresni, su aukščiau išsilavinimu – rečiau.
- Jaunimas pirmenybę teikia kino teatro techninei garso ir vaizdo kokybei, bilietai kainai, filmų repertuaras. Jaunimui aktualu kokybė už žemą kainą ir visiškai nesvarbu kino teatro vieta, interjeras, kavinė.
- Beveik kas antras respondentas tvirtino, kad dažniau apsilankytų kino teatre, jei būtų pigesni bilietai, užsienietiški filmai būtų įgarsinami lietuviškai. Kas trečias mano, kad apsilankytų kino teatre dažniau, jei būtų daugiau informacijos apie rodomus kino filmus.
- Populiariausi kino teatro informaciniai sklaidos šaltiniai: spauda, vieša vizuali informacija (plakatai, skrajutės), draugų ir pažįstamų informacija, internetas, pačių respondentų tikslingas ieškojimas. Amžius išsilavinimas ir lytis diferencijuoja respondentus renkantis informacijos šaltinius: vyresniems respondentams (24-30 m.), turintiems aukštąjį išsilavinimą svarbiausias šaltinis – spauda, jaunesniems (16-18 m.), turintiems pagrindinį išsilavinimą – afišos. Jaunuoliai daugiau informacijos sužino nei merginos iš plakatų, iš draugų, aktyviau patys ieško.
- Laisvalaikiu klaidžioti internetu mėgsta kas trečias respondentas, tačiau informacijos apie kiną susiranda tik kas šeštas. Manytina, kad internetu dauguma jaunimo naudojami pramogai, o ne informacijos paieškai.

* * *

- Dauguma jaunimo laisvalaikį užpildo kultūrine veikla, tačiau jaunimas neturi išugdyto intereso kino menui.
- Jaunimo interesas kinui apsiriboja lengvu komedijos žanru. Pagrindiniai pageidavimai – pigūs bilietai ir nauji filmai.
- Kino teatras jaunimo tarpe pakankamai populiarus, kad jaunimas galėtų dažniau jame lankytis turėtų būti pigesni bilietai ir daugiau reklamos.

Išvados

- Literatūros ir dokumentų apžvalga parodė: Lietuvoje nėra valstybės kino politikos, kino prestižas pakankamai menkas lyginant su kitais menais, valstybė nesubsidijuoja kino meno sklaidos; valstybė įstatymais įteisinusi jaunimo politiką ir ją vykdo, bet kasmet jaunų žmonių nusikalstamumas didėja.
- Tyrimas parodė, kad kino teatro veikla remiasi daugiafunkciškumo, universalumo ir socialinį vientisumą skatinančiais principais. Strateginės veiklos kryptys išugdo poreikį kino menui, koreguoja jaunimo kultūrinę raišką. Įstaigos materialinių ir finansinių resursų stoka riboja veiklos apimtį, reklamos strategiją.
- Kino teatro veiklos empirinis vertinimas atskleidė tris pagrindinius jos rodiklius: lankytojų interesą, veikos aktualumą ir lankomumą.
- Respondentų norai kino menui dažnai nesutapo su vartojimu: tie kas daugiau pageidavo kino meno – rečiau jį žiūrėjo, nei tie kam pakako rodomo intelektualaus kino. Bilieto kaina, amžius ir išsilavinimas diferencijuoja jaunimo interesą kino menui. Kuo aukštesnis išsilavinimas, tuo didesnis susidomėjimas.
- Kino teatro organizuojami intelektualūs kino renginiai, edukacinės programos sudomina tik kas ketvirtą jauną žmogų. Nesant pakankamos kino renginių pasiūlos, neišugdomi ir kino renginių lankymo poreikiai. Aktyviausi kino renginių lankytojai - jaunimas, turintis vidurinį ir profesinį išsilavinimą.
- Jaunimas pirmenybę teikia kino teatro techninei garso ir vaizdo kokybei, bilieto kainai, filmų repertuarui. Respondentams aktualu kokybė už žemą kainą ir visiškai nesvarbu kino teatro vieta, interjeras, kavinė.
- Absoliučiai daugumai jaunimo (95 proc.) kino teatras yra reikalingas ar net labai reikalingas. Jaunimo kino teatro reikalingumo vertinimas atitinka su jo lankymu. Respondentų amžius, išsilavinimas ir lytis diferencijuoja kino teatro lankymą.
- Tyrimas parodė, kad kas antras jaunas žmogus dažniau apsilankytų kino teatre, jei būtų pigesni bilietai, užsienietiški filmai būtų įgarsinami lietuviškai. Kas trečias mano, kad apsilankytų kino teatre dažniau, jei būtų daugiau informacijos apie rodomus kino filmus. Populiariausi kino teatro informaciniai sklaidos šaltiniai: spauda, vieša vizuali informacija (plakatai, skrajutės), draugų ir pažįstamų informacija, internetas, pačių tikslingas ieškojimas.
- Tyrimas atskleidė neatitikimą tarp intelektualaus kino pageidavimo ir jo žiūrėjimo. Perspektyvoje reikėtų išsamesnio tyrimo, kuris atskleistų detalesnes jaunimo laisvalaikio kultūros ugdymo ypatybes.

Rekomendacijos kino teatrui

- Įvertinti ir optimizuoti kino teatro veiklą pagal parengtas veiklos strategijos kryptis, rengti edukacines kino programas jaunimui.
- Kino meno sklaidai ieškoti finansavimo Lietuvos fonduose ir tarptautinėse Europos kino organizacijose.
- Peržiūrėti marketingo strategiją, atkreipiant dėmesį į aktyvesnę nuolaidų sistemą ir efektyvesnę reklamą.
- Ruošti jaunimui kino programas, kino repertuarą formuoti diferencijuojant auditoriją pagal amžių, išsilavinimą ir kitus respondentų poreikius.

Literatūra

1. Bauman Z. Globalizacija: pasekmės žmogui. Vilnius, 1992. 207 p. ISBN 9986-751-51-9
2. Bieliauskienė R. Kūrybiškumo ugdymas, sociokultūros etiudai. Kultūros studijos. Vilnius, 2004
3. C.I.A.E. tarptautinės kino meno konfederacijos seminaro medžiaga. Venecija, 2005.
4. Dapkienė S. Papildomojo ugdymo formos. Šiauliai, 1998. 122 p. ISBN 9989-9218-2-1
5. Devida J. Kinas ir jo fantomai// Kultūros barai. – 2001, Nr. 8/9., 77-81 p.
6. Dėl valstybinės jaunimo politikos koncepcijos. Nr.1-1413 1996-06-27. Vilnius
7. Eurodesk [interaktyvus].Lietuvos jaunimo politikos. Baltoji knyga. [žiūrėta 2005-02-12]. Prieiga per internetą: < <http://www.eurodesk.lt> >
8. Europos mentaliteto istorija. Vilnius, 1998. 580 p. ISBN 9986-590-71-X
9. Gaižutis A. Žvilgsnis: straipsnių rinkinys. Kaunas, 2001. ISBN 9986-868-34-3
10. Jaunimas ir vaikai besikeičiančioje visuomenėje regioninio monitorinio ataskaita. Vilnius, 2001. 16-45 p.
11. Jaunimo politikos pagrindų įstatymas Nr.IX – 1871, 2003-12-04. Vilnius
12. Jaunimo reikalų komisijos nuostatai Nr. VIII-213 1997-06-06. Vilnius
13. Jaunimo situacija Lietuvoje : 2004 metų tyrimo ataskaita. Vilnius, 2004. 114p.
14. Jaunimo vertybinės orientacijos: straipsnių rinkinys. Vilnius, 2003. 184p. ISBN 9955-531-04-5
15. Johnson Louiso C. Socialinio darbo praktika: bendrasis požiūris. Vilnius, 2001. 372 p. ISBN 9986-9357-2-5
16. Kažukauskaitė N. Ar kinas lietuviams iš tikrųjų genetiškai nepriimtinas?// Kultūros barai.-2003, Nr. 8/9, p. 36-47.
17. Kim U. Laikas keistis// Kinas.- 2003, Nr. 8, p. 3.
18. Koppel E. Cinema-going in Estonia. European Cinema Journal. International Edition No.4, 2003.
19. Krukauskienės E. Jaunimo kultūrinis identitetas: prioritetai, nuostatos, etninė kultūra// Jaunimo kultūrinis identitetas: prioritetai, nuostatos, etninė kultūra, monografija / E.Krukauskienė, S.Trinkūnienė, V.Žilinskaitė, V.Eugrimas. 2003. 103p. ISBN 9955-501-61-8

20. Kultūros finansavimo galimybės Europos Sąjungoje. Europos kultūros programų centras, Vilnius, 2003 m., p.63.
21. Kvieskienė G. Laisvalaikio kultūra: teorija, praktika, rekomendacijos. Vilnius, 1996. 65 p. ISBN 9986-519-95-0
22. Lietuvos kino rodytojų ataskaitos. Vilnius, 2005
23. Lietuvos Respublikos Kino įstatymas. 2002 m. kovo 5 d.. Nr. IX-752, Vilnius.
24. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. 2003m.birželio 17d. Nr. IX-1630, Vilnius
25. LR Statistikos departamento duomenų suvestinių „Kultūra, spauda ir sportas 1996“, Vilnius, 1996
26. LR Statistikos departamento duomenų suvestinių „Kultūra, spauda ir sportas 2002“, Vilnius, 2002
27. LR Statistikos departamento duomenų suvestinė „Lietuvos gyventojai pagal amžių 2001-2003“, Vilnius, 2003
28. LTSR Statistikos departamentas, Vilnius, 1971.
29. Magistrantas – 2004 / Socialinis ugdymasVIII. Vilnius, 2004. 132p. ISBN 1392-9569
30. Matulionis A. Kultūros vertybių vartojimo savitumas ir dinamika// Kultūrologija.- T. 6. Vilnius, 2000. 434-464p. ISBN 9986-638-19-4
31. Mikalauskas V. Anapus ekrano. V.; Mintis, 1967. - 114 p.
32. Mikalauskas V. Kinas Lietuvoje: nuo atrakciono iki nacionalinio kino meno. Vilnius,1999. 447 p. ISBN 9986-09-201-9
33. Nisc [interaktyvus]. Nevyriausybių informacijos ir paramos centras/apie NIPC. [žiūrėta 2005-02-10]. Prieiga per internetą: < <http://www.nisc.lt> >
34. Panevėžio miesto Kultūros ir meno skyriaus ataskaitos, Panevėžys, 2005.
35. Panevėžio miesto Švietimo skyriaus ataskaitos, Panevėžys, 2005.
36. Panevėžio miesto vaikų ir jaunimo meninio ugdymo programą 2006-2008m, Panevėžys,2005.
37. Panevezys [interaktyvus]. Nevyriausybinių organizacijų. [žiūrėta 2005-02-12]. Prieiga per internetą: < <http://www.panevezys.lt>>
38. Parkinson D. Kino istorija. R. Paknio leidykla, 1999. 263 p. ISBN 9986-830-17-6
39. Paukštytė R. Ką šiandien mums sako lietuvių kinas?// Kinas.- 2004, Nr.1, p. 58-61.
40. Rauhe R. Kultūros vadyba: profesionalaus meno teorija ir praktika / Hermann Rauhe, Christine Demmer. Vilnius, 2004. 573p. ISBN 9986 – 16 – 344 – 7
41. Samalavičius A. Diskusija apie postsovietinį kiną, svetimėjančias kultūras ir palaikus šiuolaikinio meno salėse// Kultūros barai.- 2002. p. 26-30.
42. Skaržinskaitė I. „Programos „Media Plus“ ir „Media“ mokymai jau Lietuvoje“//

- Kinas.- 2003,Nr. 8, p. 4-5.
43. Specialiojo ugdymo įstatymas Nr. VIII-969 1998-12-15. Vilnius
 44. Ungureit H. Kinas / Kultūros vadyba: profesionalaus meno teorija ir praktika, Herman Rauhe, Caristine Demmer. Vilnius, 2004. 228p. ISBN 9986 – 16 – 344 – 7
 45. Vacchino W. Courses for Exhibitors. European Cinema Journal. International Edition No.4, 2003
 46. Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikalstamumų prevencija. Vilnius, 2000. 200p. ISBN 9986-9250-1-0
 47. Visualculture.visc.edu [interaktyvus]. The University of Wisconsin-Madison/ Visual Culture Cluster. [žiūrėta 2005-02-14]. Prieiga per internetą: < <http://visualculture.visc.edu/whatisvisualculture.htm> >
 48. Vydūnas. Raštai, t.III.- Vilnius, 1992. 503 p. ISBN 5-417-00574-6
 49. Vėšl „Garsas“ įstatai 2002-11- 21, Panevėžys
 50. Wayne M. The Politics of Contemporary European Cinema: Histories, Borders, Diasporas. – Bristol: Intellect Books, 2002 – p.7.
 51. Želvys R. Švietimo vadybos pagrindai: mokomoji priemonė. Vilnius, 2001. 93p. ISBN 9968-19-397-4
 52. Žilinskaitė V.Jaunimo identifikavimosi su vizualine kultūra raiška// Jaunimo kultūrinis identitetas: prioritetai, nuostatos, etninė kultūra, monografija / E.Krukauskienė, S.Trinkūnienė, V.Žilinskaitė, V.Eugrimas. Vilnius, 2003. 103p. ISBN 9955-501-61-8

Sntrauka

Magistro darbe „Kino teatro veikla tenkinant jaunimo poreikius“ analizuojama šiandien aktuali problema – kino teatro veiklos strateginės kryptys vykdant kino meno sklaidą. Didžioji dalis Lietuvos kino teatrų rodo tik komercinį kiną. Edukacinės programos ir projektai jaunimui praplėstų kino teatro veiklą ir ženkliai veiktų jaunimo kultūrą. Norint siekti šio tikslo svarbu suvokti jaunimo interesus ir poreikius. Tai pagrindas koreguoti kino teatro veiklą ir prisidėti ugdant jaunimo kultūrą. Todėl kino teatro veikla, tenkinanti jaunimo poreikius yra aktuali pedagoginė problema.

Jaunimas 16-30 metų mėgsta lankytis kino teatre, todėl svarbu išsiaiškinti jų poreikius ir per vieną iš prieinamiausių meno formų – kiną, ugdyti jaunuomenės poreikį geram kinui, koreguoti jaunimo kultūros raišką.

Tyrimo tikslas: įvertinti kino teatro veiklą kuri tiktų tenkinti jaunimo poreikius.

Darbo teorinis naujumas ir praktinė reikšmė:

1. Pasiūlytas kino teatro veiklos empirinis vertinimas atskleidė tris pagrindinius jos rodiklius: lankytojų interesą kinui, kino teatro veiklos aktualumą ir kino teatro populiarumą.
2. Suformuluotos aktualios kino teatro veiklą koreguojančios strateginės kryptys: kino meno sklaida, mėgėjiško kino populiarinimas, jaunimo kūrybinės laboratorijos, sociokultūrinės komunikacijų paslaugos.
3. Sukurta jaunimo poreikius kino menui ugdanti priemonių sistema: edukacinė programa „Kino pamokos“, kino retrospektyvos, kino festivaliai, jaunimo nevyriausybių organizacijų veikla, jaunimo užimtumo programos.

Atlikus anketinę apklausą ir išanalizavus gautus duomenis paaiškėjo, kad jaunimui neišugdytas poreikis kino menui. Jaunimas norėtų išsamiau susipažinti su europiniu, nacionaliniu ir pasaulio kino menu, bet jiems per brangūs bilietai ir per mažai reklamos. Kino teatras jaunimo tarpe pakankamai populiarus, net 90 proc. respondentų lankosi kino teatre.

Remiantis tyrimu suformuotos kino teatro veiklos strateginės kryptys, kurios padeda koreguoti veiklą, tenkinant kintančius jaunimo poreikius. To siekiant svarbu sistemingai kurti edukacines kino programas jaunimui taikant išskirtines marketingo priemones, ieškoti tų programų finansavimo galimybių.